

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Andra kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 15 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Malmberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 75, angående understöd åt vissa förutvarande anställningshavare vid Karlskrona kustartilleriregementes tvättinrättning;

nr 76, angående bestridande från anslaget till allmänna indragningsstaten av en förre furiren G. Hallonqvist tillerkänd livränta; och

nr 77, angående befrielse för kaptenen O. P. B. Dahlström och fanjunkaren K. R. Juhlin från viss ersättningsskyldighet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 72, angående om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala;

nr 73, angående ändrings- och reparationsarbeten i universitetshuset i Lund; och

nr 83, angående förändring i avseende å löneställning och antal av vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket och statens järnvägar m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 84, angående viss ändring i gällande bestämmelser om pensionering av icke-ordinarie personal vid statens järnvägar m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 80, angående anvisande av medel till gäldande av ersättning för belopp, som förskingrats av förre landsfiskalen i Lycksele södra distrikt C. R. A. Carlsén.

§ 3.

Vidare föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 387 och 388 av herr *Vougt m. fl.*; samt

nr 389 av herr *Olsson* i Blädinge *m. fl.*

§ 4.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets memorial och betänkanden nr 2—5, första lagutskottets utlåtanden nr 5—10, andra

lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 5.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 3, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. beskickningar och konsulat.

Vid härfå skedd föredragning av *punkten 2*, angående beskickningar och konsulat, begärdes ordet av

Herr **Kilbom**, som yttrade: Herr talman! För några veckor sedan framhöll en av den ledande högerpressen ofta citerad högertidning i Skåne nödvändigheten av att få en, som den uttryckte sig, mera »aktiv» politik österut. Såvitt jag förstod tidningen rätt, menade den, att vi skulle behöva diplomater på andra sidan Östersjön, som kunde uppträda på ett helt annat sätt aktivt gentemot Sovjetunionen. Jag gillar önskemålet om en mera aktiv politik från vår beskickning i Moskva, men jag gör detta från helt andra utgångspunkter och med helt andra syften än dem som framfördes i Lunds Dagblad. Det förefaller mig, som om det är något underligt, att en beskickningschef anser det vara sin uppgift att nästan varje gång det är fråga om slutande av ett affärsavtal mellan det land, där han är ackrediterad, och det land, vilket han representerar, resa till det senare landets huvudstad — alltså hem till sitt land — för att söka skapa en panikstämning, omöjliggörande utvidgade kommersiella förbindelser mellan de tvenne länderna. Det är ingen hemlighet i affärskretsar här i Stockholm, att detta har skett från beskickningschefens i Moskva sida, vilken givetvis på grund av sin ställning har möjlighet att få reda på, när affärer skola avslutas eller i varje fall när förhandlingar föras om eventuella affärer. Herr Heidenstam har vid sådana tillfällen sökt förklara för vederbörande affärsmän och industriidkare, hur nära sovjetregeringen står inför sitt fall, att den sannolikt icke kommer att kunna fullgöra sina förbindelser och att de för guds skull böra akta sig för att lämna krediter. Beklagligtvis är ännu icke chefen för utrikesdepartementet här. Jag skulle emellertid på det bestämdaste vilja framställa den förfrågan till honom, huruvida det icke anses lämpligt, att en dylik beskickningschef snarast möjligt flyttas till en annan befattning, där han kan göra mindre skada för det lands industri och affärer, som han representerar.

I detta sammanhang kan jag icke heller underlåta att påtala ett annat synnerligen märkligt förhållande, som råder vid den svenska legationen i en av staterna på andra sidan Östersjön. Det har meddelats mig från flera håll, att därvarande beskickningschefen — jag syftar på den som är ackrediterad i Polen — så sköter sin uppgift, att vederbörande svenska industriidkare och exportörer ha erbjudit sig att betala hans lön för många år framåt, om han bara vill vara så snäll att *avgå från sin befattning*. Jag undrar ändå, om icke också i ett sådant fall chefen för utrikesdepartementet skulle finna det nödigt att en smula se på vederbörandes lämplighet och undersöka, huruvida icke även en sådan beskickningschef borde förflyttas till en annan plats, där han blir i tillfälle att göra mindre skada för landets industri och för — vad som ligger mig alldeles speciellt om hjärtat — *den svenska arbetarklassen*.

Resultatet av denna underbara diplomati har nu icke blivit något annat för

Rysslands vidkommande, än att andra länder fått de beställningar, som bevisligen i en del fall sannolikt skulle ha hamnat i Sverige. Beställningarna ha hamnat i Tjeckoslovakien, i Tyskland och i Amerika — och den svenska arbetarklassen har fått gå arbetslös i större omfattning än eljest behövt bli fallet.

Jag måste emellertid tillfoga, att det synes mig, som om beskickningschefen enbart — eller i varje fall i någon mån — skulle följa en här tillåten trafik, när han uppträder på ovan angivna sätt. Då den svenska borgerliga och socialdemokratiska pressen dagligen är fylld av hetsartiklar mot Sovjetunionen, vilkas sanningskälla är minst sagt tvivelaktig, är det begripligt, att vederbörande beskickningschef uppträder på det sätt, som herr von Heidenstam vid flera tillfällen gjort. Det s. k. huvudorganet för kammarens största parti, tidningen Socialdemokraten, vilkens huvudredaktör, herr Engberg, ju sitter här i kammaren, gav härom dagen ett lysande exempel på, vad man kan tillåta sig mot Sovjetunionen. Tidningen publicerade för ungefär åtta dagar sedan en stort uppslagen intervju med en man, som den förklarade vara en stor martyr. Han hade flytt från Solovjetskiön och han hade händelsevis påträffats i en park i Boden, där han suttit på en soffa. Och den om samvetsfriheten ömmande Socialdemokraten slog nu upp en artikel på två å tre spalter och förklarade, att mannen var en flykting, som av de stygga bolsjevikerna hindrats att utöva sin religion, att han var ukrainsk predikant o. s. v. Det hela slutade med, att tidningen frågade honom, huruvida han icke var rädd för att resa till Paris för bolsjevikernas skull, och han slutade enfatiskt med att säga: jag är icke rädd. Tidningen talade också om för den häpnande allmänheten, att landshövdingen i Norrbottens län, herr Gärde, hade skyndat sig, så fort han fått reda på denne flykting, att ge honom en större summa pengar på det att han må komma vidare. Det dröjde dock icke så länge, förrän hela historien bevisades vara lögn, och landshövding Gärde dementerade, att han givit mannen några penningar, han hade behandlat honom som han rätteligen förtjänade, landshövdingen slutade med att hemställa, att alla de tidningar, som spritt uppgiften om att han låtit lura sig, måtte taga in hans dementi. Jag tittade med stort intresse flera dagar i rad i den sedernas väktare här i staden, som kallas för Socialdemokraten; med stort intresse väntade jag på att Socialdemokraten skulle komma att publicera landshövding Gärdes dementi. Mina herrar! Tills dags dato har sedernas väktarskap tagit sig det uttryck, att herr Engberg *icke* har publicerat dementin. Jag tror icke heller — jag ber om ursäkt för den händelse något förbigått mig — att så skett i någon av de andra socialdemokratiska tidningarna.

Talaren avbröts här av herr **talmannen**, som yttrade: Jag ber den ärade talaren hålla sig till ämnet.

Herr **Kilbom** fortsatte: Så vitt jag förstår, herr talman, behandla vi här i dag frågan om Sveriges förhållande till främmande makter och om beskickningarna i främmande länder. Jag kan icke tänka mig annat, än att vad jag yttrar ligger inom detta område och att jag enligt vedertaget bruk har rätt yttra mig därom. Jag har sålunda icke kunnat se, att någon annan tidning heller tagit in denna dementi. Jag frågar nu, herr talman: är verkligen ett sådant uppträdande från huvudorganet för kammarens största parti ägnat att underlätta fredliga och vänskapliga förbindelser med främmande makter? Så vitt jag kan döma, är raka motsatsen förhållandet. Den trafik som i denna fråga både socialdemokraterna och många borgerliga tidningar tillåtit sig —

Här avbröts talaren ånyo av herr **talmannen**, som yttrade: Jag får ånyo anhålla, att den ärade talaren håller sig till ämnet. Vi ha icke i detta sammanhang med tidningarna i Sverige att göra.

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Ang. beskickningar och konsulat.
(Forts.)

Herr **Kilbom** fortsatte: Nej, men med utrikespolitiken och även tidningarnas förhållande till denna. Det är varken mer eller mindre än en skandal vad som här förekommit och det måste skapa en stämning av den art, att vi till sist komma i ett förhållande till Sovjetunionen, som är allt annat än vänligt och fredligt.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att uttala min stora förvåning över, att regeringens egna ledamöter och regeringen mycket närstående tjänstemän företaga demonstrativa resor till sovjetryska gränsen, inspekterande finska fästningar, eller såsom chefen för försvarsdepartementet företaga en demonstrativ resa till Polen, ehuru den minsta känsla borde säga honom, att detta icke *kan* uppfattas annorlunda än som ett bevis på att det finnes bestämt fientliga stämningar mot Sovjetunionen t. o. m. i den svenska regeringen. Då sådant kan förekomma, är det verkligen motiverat att med största misstänksamhet och vaksamhet följa alla åtgärder mot arbetar- och bondestaten.

Jag tror alltså, herr talman, att det är nödvändigt, att beskickningschefen i Moskva snarast blir utbytt, och jag är övertygad om att i detta fall är den svenska arbetarklassen, som ej önskar annat än på alla områden *utvidgade förbindelser* med Sovjetunionen, icke ensam om denna sin önskan. Långt in i industri- och affärskretsar finner man det högst underbart, att en beskickningschef skall avlönas för svenska statens pengar, vilken motarbetar industrien och, i detta fall, ökade arbetstillfällena för arbetarna.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 3—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag till fredsrörelsen.

Punkten 17, angående anslag till fredsrörelsen.

Statsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft

dels de likalydande motionerna nr 72 inom första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Malmö och nr 209 inom andra kammaren av fru *Nordgren m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1930/1931 anslå 100,000 kronor att av Kungl. Maj:t utdelas till sådana sammanslutningar, som dels i vårt land ville sprida upplysning om fredsarbetets mål och medel och dels genom samarbete med motsvarande organisationer i utlandet ville främja de internationella fredssträvandena;

dels motionen nr 40 inom första kammaren av herrarna *J. Bergman* och *Elof B. Andersson*, vilka föreslagit, att riksdagen måtte även för budgetåret 1930/1931, i likhet med vad som skedde för nu löpande budgetår, till saklig och objektiv upplysningsverksamhet i fredsfrågan anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t bland sådana inom fredsrörelsen verk samma sammanslutningar, som prövades vara förtjänta av understöd med statsmedel;

dels ock slutligen den inom sistnämnda kammare av herr *Lindhagen* väckta motionen nr 214, såvitt densamma rörde anslag till fredsrörelsen, i vilket avsende motionären hemställt, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 100,000

kronor, motsvarande en femtedel av skytteanslaget, med den fördelning mellan olika organisationer, som statsutskottet för denna gång kunde komma att föreslå.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 72 och II: 109, I: 40 samt I: 214, den sistnämnda i vad densamma avsåge nu föreliggande ämne, till bedrivande av upplysningsarbete för freden för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 32,000 kronor.

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Widell, N. J. Martin Svansson, Lundell, Karl E. Andersson, Wiklund* i Brattfors, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Holmgren, Persson* i Fritorp och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 72 och II: 109, I: 40 samt I: 214, den sistnämnda i vad densamma avsåge nu föreliggande ämne, icke måtte av riksdagen bifallas; samt

av herr *Bergqvist*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Vid förevarande punkt är det fråga om en utökning av det anslag, som beviljades förra året för ifrågasvarande ändamål. En fredspropaganda bör kunna drivas utan något stöd från statens sida, och för övrigt kan man framställa åtskilliga anmärkningar mot det sätt, varpå denna propaganda hittills bedrivits. Det brister åtskilligt i fråga om objektivitet i upplysningsverksamheten. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall följa den förre talarrens exempel och icke draga upp någon större debatt, förvissad som jag är, att, hur länge vi än resonera om förevarande anslag, vi icke kunna komma till något enigt resultat. I statsutskottet hade vi också samma uppfattning, och vi strävade endast efter att uppnå en rimlig lösning av föreliggande spörsmål så till vida, som vi ville lägga tyngdpunkten av anslagsbeloppet på just ett objektivt upplysningsarbete. Jag tror icke heller, att herr Anderson i Storegården kan bestrida, att detta var ledstjärnan för oss i statsutskottet. Vi ha vidare betonat i utskottets motivering, att anslaget i övrigt måste betraktas blott såsom ett försök. Och för min del vill jag säga, att jag betraktar *det hela* som ett försök. Ty om det skulle visa sig, att det beträffande den nya institutionen icke i fortsättningen skulle ställa sig lika bra som hittills, är det klart, att man måste underkasta densamma kritik. Men så mycket är säkert, att alla skäl verkligen tala för att den organisation, som vi särskilt utpekade i utskottets motivering, kommer att fullfölja sin uppgift med den största möjliga objektivitet. Majoriteten i statsutskottet hade också den uppfattningen, att man i fortsättningen kan förvänta ett fullföljande av de linjer, på vilken denna organisation för närvarande arbetar. Jag skall inskränka mig till vad jag nu sagt, herr talman, och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Västberg**: Herr talman! Jag skall följa det goda föredömet och icke säga många ord. Jag vill bara upplysa om, att jag icke anser mig ha anledning att frängå den motiverade ståndpunkt, som jag tillkännagivit vid föregående tillfällen. Jag har ytterligare styrkts i min uppfattning genom det beslut, som Kungl. Maj:t fattade i fråga om fördelningen av det anslag, som riksdagen förra året ställde till Kungl. Maj:ts förfogande. Jag har den principiella åsikten, att det icke är en statens angelägenhet att understödja någon som helst propaganda för vissa meningar, de må vara aldrig så starkt företrädade

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

bland medborgarna. Det är medborgarnas privata angelägenhet att propagera för de åskådningar, som de ha. Ser jag efter hur regeringen fördelat anslagen, förstår jag för min personliga del icke, varför en del av dessa organisationer skola erhålla medel, under det att andra liknande icke komma i åtnjutande av något anslag. Jag skulle för min del vilja hävda den uppfattningen, att riksdagen bör gå in för ett understödjande av en objektiv fredsupplysning — i den mån man kan säga, att en sådan egentligen existerar. Med glädje tager jag också fasta på att statsutskottet åtminstone på en punkt anslutit sig till denna uppfattning, i det man förordat bidrag till informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete. Jag har haft tillfälle att läsa dess material, och jag måste med utgångspunkt från min tidigare tillkännagivna uppfattning vitsorda, att materialet väsentligen måste karakteriseras såsom objektiv upplysning. Man ställer vissa uppgifter till medborgarnas förfogande, och vederbörande få själva draga nödiga slutsatser. Jag vill sålunda tillstyrka, att *hela* det anslag, som ställes till förfogande för upplysningverksamhet beträffande fredsfrågor, kommer nämnda byrå till godo, så att man därmed vinner garantier för att man erhåller en objektiv upplysningsverksamhet i förevarande avseende. Jag tillåter mig sålunda att yrka, att anslaget till denna byrå skall utgå med 32,000 kronor, och att i konsekvens därmed ur utskottets motivering styckena 1, 3, 4 och 5 utgå, samt i stycket 2 beloppet 15,000 kronor ändras till 32,000 kronor.

Dessutom vill jag tillkännagiva, att jag inte förstår utskottets ståndpunkt ifråga om att beröva den svenska föreningen för Nationernas förbund det anslag, som tidigare utgått och som regeringen även har upptagit. Jag vill endast meddela, att jag för min del kommer att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition både ifråga om anslaget till Svenska föreningen för Nationernas förbund och till studentföreningarna för Nationernas förbund. Jag anser nämligen, att det är helt i linje med den uppfattning, som riksdagen gått in för, då Sverige är medlem av Nationernas förbund. Då riksdagen lämnat ett stort anslag för Nationernas förbunds verksamhet, måste det väl ändå vara en ringa gärd av rättvisa och konsekvens att även medborgarna i landet få någon aning om, vad detta förbund egentligen är och vad det betyder i det mellanfolkliga umgänget och för fredens befästande ute i världen. På denna punkt vill jag också säga, att jag tycker, att Kungl. Maj:t förfarit synnerligen motiverat, då Kungl. Maj:t förra året lämnade ett anslag på 7,000 kronor för en objektiv upplysningskrift ifråga om Nationernas förbund och dess verksamhet.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till det förslag, som jag här ställt.

Herr **Anderson** i Linköping: Herr talman! Jag håller med herr Anderson i Råstock, att det tjänar inte mycket till att här diskutera om, huruvida ett anslag för fredspropaganda är nödvändigt eller inte. Vi lära inte kunna övertyga varandra på den punkten. Herr Anderson i Råstock och hans meningsfränder inom utskottet anse, att det här i vårt fredliga land är nödvändigt att svenska staten anslår medel till bedrivande av fredspropaganda. Jag har en alldeles motsatt uppfattning, men då jag vet, att jag inte kan övertyga någon genom att närmare utveckla den, skall jag inte ingå på den sidan av saken utan uteslutande hålla mig till den formella sidan av detta ärendes behandling.

Jag tror, att man utan att göra sig skyldig till någon överdrift kan säga, att den behandling, som denna anslagsfråga undergått i statsutskottet, är nära nog enastående. Jag tror inte, att det på lång tid förekommit, att den svenska riksdagen ställts inför avgörande av en anslagsfråga, som varit så klen motiverad som denna. Här föreslås på grund av en enskild motion, att riksdagen skall giva ett anslag på 15,000 kronor till en enskild informationsbyrå, som uppger sig bedriva verksamhet för fredspropaganda och för internationellt samarbete. Man begär helt naturligt av statsutskottet att få en närmare redogörelse för riktlin-

jerna för denna byrås verksamhet och för vad den hittills uträttat. Den har ju som bekant verkat mycket kort tid. Man finner i statsutskottets utlåtande inte en rad om detta. Statsutskottet trycker av motionen, det är det hela, men motionen har inte heller några upplysningar att ge på denna punkt.

Jag har, med den uppfattning jag fått om anslagsfrågors behandling i den svenska riksdagen och särskilt med den uppfattning, som jag fått om statsutskottets stränga principiella ståndpunktstagande till enskilda motioner i anslagsfrågor, ytterligt svårt att förlika denna rotfästade uppfattning om statsutskottets stränghet med den ytterligare lättvindighet, med vilken statsutskottet gått till behandling av denna fråga. Man måste då komma till den slutsatsen, att här är det inte sakskäl och sunt förnuft utan uteslutande känsluskäl, som tala. Jag ber nu att till kammarens ledamöter få rikta den frågan, om man verkligen kan stå till svars med att i en sådan här fråga uteslutande låta känsluskälen tala.

Det har beträffande denna informationsbyrå, som skulle få detta anslag på 15.000 kronor, sagts, att man därmed vill ordna så, att den skulle få en säkerställd ekonomi. Det finns i statsutskottets utlåtande och i motionen inte ett ord om, hur denna byrås ekonomi för närvarande är ordnad. Vi veta bara, att byrån startades för några månader sedan på grund av ett i pressen offentliggjort upprop, undertecknat av ett stort antal personer i olika samhällsställning och, som jag tror, också representerande olika partier. Man kunde då antaga, att dessa personer, som ha ett sådant levande intresse för byråns verksamhet, också skulle hjälpa till att ställa medel till förfogande. Huruvida så skett vet jag inte. Man saknar upplysning härom i utskottets utlåtande. Vidare vet man om denna byrå, att den i ett cirkulär, som förliden höst utsändes till samtliga tidningar i landet, erbjudit sig att till tidningarnas förfogande ställa upplysande artiklar, vilka utlovades skola innehålla en objektiv redogörelse för fredsfrågans läge och åtgärder för internationellt samarbete. Men dessa artiklar ställas icke gratis till tidningarnas förfogande, utan tidningarna skola för dem betala en icke så obetydlig avgift. Artiklarna voro uppdelade i olika serier — jag har här framför mig det brev, som skickades till tidningarna och där planen framlades — och abonnemangssummorna växla mellan 100 och 200 kronor per år. Jag vet, att ett antal tidningar antecknat sig såsom abonnenter på byråns artiklar och också infört dem. Jag skall inte närmare ingå på arten av dessa artiklar. Jag tror, att man utan att begå någon orättvisa kan säga, att objektiviteten i denna upplysningsverksamhet mycket starkt kan ifrågasättas. Det är ju så, mina herrar, att objektiviteten inte är säkerställd därigenom, att man avstår från att uttala positiva omdömen i en eller annan riktning. För att tillgodose kravet på objektivitet gäller det också att se till, att det material, som ställes till allmänhetens förfogande, blir allsidigt. Är materialet valt ensidigt, tillgodosende endast en viss synpunkt, kan man inte tala om objektivitet.

Alla dessa synpunkter på saken lämnar emellertid statsutskottet alldeles åt sidan, och det finns, som sagt, i utlåtandet inte ett ord talat om byråns ekonomi, om behovet av detta anslag, som nu så frikostigt erbjudes. Man frågar sig: Är det meningen, att tidningarna i fortsättningen skola få detta propagandamaterial gratis? Jag vill säga, att om detta är planen, ha byråns vänner i statsutskottet gjort sig skyldiga till ett mycket stort misstag. Jag tror, att varenda tidningsman här i landet skall ge mig rätt i när jag säger, att det material, som gratis ställdes till tidningarnas förfogande, i nio fall av tio hamnar i papperskorgen. Först när tidningarna betala för materialet taga de närmare befattning med det. Sådant propagandamaterial, som skickas ut gratis, kommer i få fall till allmänhetens kännedom, och väl är det. Tänker byrån gå in på den linjen och låta staten betala propagandeverksamheten i

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

tidningarna, tror jag, att man från den synpunkt, som jag företräder, inte har någon anledning att beklaga detta, ty det kommer ofelbart att verka hämmande på byråns verksamhet. Men förmodligen är avsikten en annan. Det finns i motionen en antydning om att man tänker upprätta ett slags kansli, som i större utsträckning än hittills skulle ombesörja den upplysningsverksamhet och rådgivande verksamhet, som man tänker sig att denna organisation skall bedriva. Om så är fallet hade det väl varit statsutskottets skyldighet att angiva, hur utskottet anser, att medlen böra användas. Det finns emellertid ingen antydning om detta. 15,000 kronor är dock ett ganska betydande anslag. När man vet, huru anslagen till andra ändamål obarmhärtigt nedprutas, förvånar man sig verkligen över att statsutskottet här så frikostigt vill ställa detta anslag till förfogande för ett enskilt företag, som inte ens behövt framlägga en plan för sin verksamhet. Är det fråga om att inrätta en heltidstjänst i byråns verksamhet eller två? Är det meningen, att en eller två personer skola ombesörja denna, eller skall det så småningom utvecklas till ett helt kansli? Jag ber, att statsutskottets vice ordförande, som förmodligen måste sitta inne med mera upplysning i denna sak än den som framkommit i utskottets utlåtande, måtte giva svar på dessa frågor, ty jag kan inte föreställa mig, att denna kammare vill skrida till beslut innan dessa frågor äro klarlagda. Varför skall kammaren i detta fall tillämpa en helt annan princip än vid bedömning av anslagsfrågor i allmänhet?

Jag skall inskränka mig till att här påpeka denna, jag vågar säga fullkomligt enastående handläggning av ett ärende. Skall statsutskottet därmed bryta en gammal praxis, tycker jag, att detta bör sägas rent ut i kammaren, ty det kommer ju att ha återverkan på en mångfald andra områden. Är det endast fråga om att göra ett undantag för detta särskilda fall, begär man en bättre motivering än den, som hittills förebragts.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag skulle kunna åtnöja mig med att såsom motivering för ett avslagsyrkande hänvisa till det uttalande, som gjordes från vår sida redan vid föregående års riksdag. När vi yrka avslag på detta anslag, som äskats under punkt 17, är det ingalunda med de utgångspunkter, som angivits här bland annat av herr Anderson i Linköping. Jag har emellertid den uppfattningen, att en propaganda, som skall innebära några garantier för eller som skall utgöra något stöd för freden, skall vara en propaganda, som riktar sig mot den nuvarande samhällsordningen, den samhällsordning, som i sig bär orsakerna till kriget. Då den propaganda, som den nuvarande fredsrörelsen bedriver, ingalunda är inriktad härpå, tjänar den inte heller fredens sak, i varje fall inte på ett sådant sätt, att vi anse oss ha anledning att medverka till något anslag i detta avseende.

Skulle man undersöka, vilka orsakerna till kriget äro, lär det väl ligga så till, att dessa orsaker inte äro att finna däri, att folk i allmänhet inte skulle sträva efter fred utan efter krig och att det därför bland dem måste bedrivas en upplysningsverksamhet i dessa avseenden. Den upplysningsverksamhet, som skulle behöva bedrivas här i landet för krigets avskaffande, måste inrikta sig på att åstadkomma en annan samhällsåskådning hos dem, som företräda och kämpa för den nuvarande samhällsordningen. Då jag emellertid har anledning att antaga, att regeringen, då den skall dela ut detta fredsanslag, inte kommer att lämna detta anslag till organisationer, som kämpa emot den uppfattning om samhällsordningen, som regeringen företräder, har jag givetvis ingen anledning att ansluta mig till det yrkande om anslag till fredsrörelsen, som här föreligger.

Från dessa utgångspunkter, herr talman, och med särskild hänvisning till

vad som tidigare i denna fråga anförts från den kommunistiska gruppens sida, ber jag att få yrka avslag på det anslagsyrkande, som är framställt under punkt 17.

Ang. anslag till freds-rörelsen.

(Forts.)

Herr Sävström: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av vad som tidigare yttrats i denna fråga.

Det förhåller sig på det sättet, att jag tillhör styrelsen för denna informationsbyrå och sålunda har litet kännedom om det arbete, som hittills bedrivits, och hur man planlagt arbetet för den närmaste framtiden. Som bekant har det ju riktats en anmärkning mot byråns verksamhet. Man anser, att byrån har brutit i objektivitet därför att den på sin tid anförde några siffror till betydande av, huru stora omkostnaderna äro för försvarsväsendet i olika länder. De av kammarens ledamöter, som haft tillfälle att läsa de meddelanden, som utsänts från byrån, torde dock kunna intyga, att byrån strävar efter den största objektivitet. Jag måste för min del säga, att jag med den största aktning ser upp till de personer, som utgöra ledningen för byrån. De representera måhända olika politiska åsikter, men när det gäller att objektivt bedöma saker tror jag, att man kan hysa den största högaktning för dessa personer.

Beträffande herr Andersons i Linköping funderingar, huruvida de meddelanden, som byrån utsänder till tidningspressen, skulle komma att bekostas av det anslag, som det här är fråga om, vill jag endast säga, att dessa funderingar äro fullkomligt oriktiga. Det är klart, att verksamheten drager stora kostnader. Den har kunnat administreras hittills på grund av den stora offerviljan hos vissa personer, som frivilligt bisträckt medel för uppehållande av verksamheten. Jag skulle tillråda alla de kammarens ledamöter, som äro intresserade för denna byrås verksamhet, att göra ett besök hos byrån, Runebergsgatan 9, och försöka skaffa sig litet mera kännedom om, hur byrån arbetar och hur det går till där uppe. Jag hoppas livligt, att intrycket av ett sådant besök skall bli gott, och jag hyser den förhoppningen, att den opinion, som nu från visst håll blåsts upp, kommer att lägga sig allt efter som byråns verksamhet kommer att fortsätta. Har man sinne för att fredsverksamheten bör bedrivas icke blott inom vårt land utan i samarbete med fredsvänner i andra delar av världen, så skall också resultatet av ett sådant arbete bliva gott. Denna byrås verksamhet går ju ut på att åstadkomma ett internationellt samarbete för fredsfrågorna, och det är på den punkten, som dess verksamhet enligt mitt förmenande är av största betydelse. — Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger:** Herr talman, mina damer och herrar! Enligt Kungl. Maj:ts förslag har anslaget till upplysningsverksamhet i fredsfrågor begränsats till de sammanslutningar, som direkt arbeta för att utbreda kännedomen om Nationernas förbund och dess verksamhet. Motivet härför har framför allt varit en strävan att inskränka anslaget av statsmedel till endast sådana sammanslutningar, beträffande vilkas verksamhet man kunde vara övertygad om att denna verkligen toge sikte på ett fullt objektivt upplysningsarbete och icke äsyftade andra ändamål.

Det skall visst icke förnekas av mig, att åtskilliga av de övriga organisationer, till understöd av vilkas verksamhet Kungl. Maj:t utdelat anslag av de av föregående års riksdag beviljade medlen, bedrivit en både objektiv och nyttig upplysning, men å andra sidan torde det vara välbekant, att åtskilliga av de organisationer, vilka nu runtom i landet bedriva en omfattande s. k. fredspropaganda, främst av allt äsyfta att åstadkomma, icke en opartisk upplysningsverksamhet i fredsfrågans tjänst, utan en stämning för en isolerad svensk av-

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

rustning, något, som enligt regeringens uppfattning varken är ägnat att tjäna fredens eller Sveriges intressen.

Överhuvud förefaller det, som om i Sverige, där hela folket utan hänsyn till politisk partiinställning är besjälade av den uppriktigaste fredskärlek, det skulle vara helt obehövt att med statsmedel understödja annan upplysningsverksamhet än den, som avser att klarlägga de i samband med Nationernas förbunds organisation och verksamhet stående, ofta tämligen invecklade internationella problemen.

Vad särskilt angår den under kapten Brunskogs ledning stående informationsbyrå, som av statsutskottets majoritet speciellt omhuldas, så förefaller det, som om denna byrås verksamhetstid varit alltför kort för att byråns halt och betydelse ännu skulle kunna med sådan tillförlitlighet bedömas, att ett statsanslag vore motiverat. Arten av det upplysningsmaterial, som hittills genom byråns förmedling ställts till allmänhetens förfogande, synes vara sådan, att det till fullo motiverar, ja, rent av, såvitt jag förstår, kräver en avvaktande hållning från statsmakternas sida.

Herr talman, jag har erfarit, att under min frånvaro skulle i kammaren ha förekommit ett angrepp från en ledamots sida mot tvenne svenska ministrar i utlandet. Jag skall be att få på det kraftigaste tillbakavisa detta angrepp. Vad särskilt angår en av dessa ministrar, vilken i högsta grad varit utsatt för talarens anmärkningar, nämligen ministern i Moskva, herr von Heidenstam, ber jag att få intyga, att av vad jag sett av hans verksamhet har jag funnit, att han energiskt har arbetat för att upprätthålla ett gott förhållande mellan Sverige och den stat, där han är ackrediterad, och vidare, att han på allt sätt sökt befördra utvecklingen av de kommersiella förbindelserna mellan de båda länderna. Det är emellertid klart, att han icke kan representera den uppfattning, som hans angripare här under så lång tid har gjort sig till tolk för, utan att han ovillkorligen måste se till, att han för fram Sveriges berättigade intressen vid utömandet av sin verksamhet.

Herr **Forssell**: Herr talman! Herr Ivar Anderson i Linköping har ju redan på ett träffande och nedgörande sätt belyst det brott mot statsutskottets traditioner, som utskottsmajoriteten i detta fallet gjort sig skyldig till, när den utan vederbörlig utredning tillstyrkt ett så vittutseende förslag. För egen del skall jag be att särskilt få fästa kammarens uppmärksamhet vid en punkt i statsutskottets utlåtande, där det synes mig, som om majoriteten utan nödig eftertanke hade kastat in en synpunkt på och ett direktiv för detta fredsanslags fördelning, som torde kunna komma att leda till mycket otrevliga konsekvenser. Det står nämligen, att »beloppet bör, — — — fördelas av Kungl. Maj:t, därvid utskottet såsom sin mening vill framhålla, att särskilt sådana sammanslutningar synas böra erhålla understöd, som hava till uppgift att samarbeta med motsvarande organisationer i utlandet». Här föreligger alltså ett uttalande från statsutskottets sida, som kanske blir riksdagens och som direkt uppmuntrar dessa sammanslutningar att träda i förbindelse med likartade organisationer i utlandet. Det blir således en ytterst ömtålig omdömessak för dessa privata sammanslutningar att avgöra, med vilka organisationer i utlandet de skola träda i förbindelse. Det kan rentav hitta på att hända, att förbindelser inledas med organisationer, som av regeringarna i främmande länder icke uppfattas med samma tolerans, som någon gång, och för övrigt icke så sällan, förekommer här i landet. Följden av en så inledd förbindelse skulle kunna bli den, att den ansvariga regeringen i det främmande land, som det här kan vara fråga om, kanske får syn på, att med statsmedel har från svenskt håll arrangerats en privat utrikespolitik, som kan korsa vad den främmande regeringen anser nyttigt och lämpligt för sitt land.

Jag har velat påpeka för herrarna de ytterst vanskliga konsekvenser, som kunna uppstå till följd av en sådan på privat väg inaugurerad, lönnlig utrikespolitik. Herr Sävström talade om att vi böra stödja det internationella samarbetet för freden, och det är riktigt, men detta samarbete skall bedrivas av de olika staternas ansvariga regeringar och icke genom att man på detta sätt uppmuntrar privata organisationer i deras arbete, över vilket ingen kontroll finnes. Även detta anser jag vara ett skäl att intaga en avvisande hållning, och jag ber härmed att få yrka bifall till den av herrar Widell m. fl. afgivna reservationen.

*Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)*

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Herr Sävström har vitsordat, att den verksamhet, som bedrivs av denna mycket omtalade byrå, är fullt objektiv. Hans partivän, herr Västberg, hade tydligen en annan uppfattning, då han uttalade, att verksamheten vore »väsentligen objektiv», och jag har förvissat mig om att häri låg en avsiktlig reservation, som jag tror är särdeles välmotiverad. Jag skall strax anföra skäl för denna min uppfattning.

Jag liksom andra tidningsredaktörer fick i höstas ett cirkulär från denna byrå, vari den ställde sina tjänster till mitt förfogande. Jag reflekterade dock icke på anbudet, trots att bakom byrån stodo mycket framstående personer som garantier, men jag fick dock senare tillfälle att göra byråns bekantskap. Av cirkuläret upplystes jag om, att chefen för byrån var kaptenen C. J. Brunskog.

Jag hade fått anledning att syssla med det tyska angreppet på Belgiens neutralitet under världskriget, och jag hade framhållit, att det belgiska folket genom sitt modiga och bestämda uppträdande mot denna tyska rättskränkning hade gjort en historisk, en mycket betydelsefull insats till förmån för de små folkens rätt till neutralitet och fred. Jag ansåg, att denna insats skulle för framtiden bli av stort värde för de små folken såtillvida, att i händelse man ännu en gång skulle få uppleva ett upprepande av vad som hände 1914, så kunde man vara förvissad om att stormakterna, på grund av de erfarenheter Tyskland fick röna efter sitt kränkande av Belgiens neutralitet, skulle betänka sig mer än en gång, innan de begingo ett sådant kapitalt missgrepp som neutralitetskränkningen i detta fall visat sig vara. Denna gav nämligen Tysklands motståndare ett utomordentlig starkt agitationsmedel i händerna i deras krigspropaganda mot Tyskland, och jag tror icke man gör sig skyldig till någon överdrift, om man säger, att det belgiska folkets uppträdande mot den tyska neutralitetskränkningen i realiteten var den tuva, som stjälppte hela »den tyska militarismen» i diket. Det var således efter min mening en betydelsefull fredsinsats, som särskilt de små folken hade all anledning att fästa sig vid och bygga på för framtiden.

Jag blev emellertid bemött av en pacifistisk kollega, som framhöll, att min uppfattning icke var riktig, och som framförde ett skäl, som i hög grad förbluffade mig. Kollegan uttalade nämligen, att man icke kunde bestämt påstå, att Belgiens hållning varit fullt ostridigt neutral. Jag måste erkänna, att jag redan då hade mina misstankar riktade mot denna informationsbyrå. Artikeln var visserligen osignerad, men det var tydligt, att den icke författats inom tidningens redaktion. Jag bemötte artikeln, och jag erkänner, att jag gjorde det ganska skarpt. Jag uttalade min häpenhet över att en svensk pacifist efter världskriget kunde uppträda på detta sätt och ifrågasätta Belgiens neutralitet. Jag framhöll, att jag fann det mycket egendomligt, att en svensk pacifist efter kriget utvecklade större nit, när det gällde att försvara det tyska övergreppet mot ett litet folk, än vad själva tyska generalstaben och Tysklands ansvariga statsmän gjort under kriget. Sålunda hade ju den tyske rikskanslern Bethmann-Hollweg öppet erkänt neutralitetskränkningen i tyska riksdagen och förklarat, att det var Tysklands avsikt att gottgöra kränkningen.

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Då kom en ny artikel, denna gång undertecknad med initialerna C. J. B., som ju icke gärna kunde betyda annat än kapten C. J. Brunskog. I den artikeln upprepades visserligen icke de argument, som förut anförts, men man vidhöll dock den uppfattningen, att det kunde ifrågasättas, om Belgien handlat rätt, då det försvarade sin neutralitet mot Tyskland. Jag skall ur artikeln citera en liten passus, som är så belysande för artikeln, att jag icke behöver anföra mer. Det heter: »Säkert är att rättsuppfattningen i världen icke skulle ha tagit skada av ett Belgien, som av klart insedda och angivna moraliska och rättsliga skäl vägrat att taga del i ett krig, som strängt taget icke angick det. Tvärtom. Och det är en stärkt rättsuppfattning, som världen behöver, en väsentligt ökad aktning för rätten. Den vinnes principiellt bättre utan än med våld. I det här behandlade fallet förelåg intet tvingande behov för Belgien att använda våld för att hävda rätten. Alltså borde, mänskligt att döma, våldet icke ha kommit till användning. Detta synes oss vara den rättsliga kontentan av fallet Belgien.»

Ja, det är väl alldeles uppenbart, att vad i denna artikel beröres, det är mycket viktiga saker, men jag anser, att frågor berörande vår utrikespolitik, frågor om våra rättigheter och skyldigheter som neutral makt i händelse vi skulle få uppleva sådant som hände 1914, det är frågor, som de ansvariga statsmakterna skola behandla. Det är klart, att om en enskild byrå eller en enskild tidning sysselsätter sig med dessa frågor, så blir det deras ensak, men hur ställer det sig, om en statsunderstödd upplysningsbyrå bedriver en verksamhet av det slag jag här anført exempel på?

Jag vill erinra om, att det fanns väl ingen, som gav det belgiska folket ett varmare och kraftigare erkännande för dess försvar mot neutralitetskränkningen än Hjalmar Branting. Man kan på åtskilliga punkter ha olika mening om vad Hjalmar Branting skrev under kriget. Men jag tror, att i den punkten hade han en mycket stark majoritet av Sveriges fredsälskande folk bakom sig. För min del är jag fortfarande av samma mening som han i fråga om Belgiens uppträdande mot den tyska neutralitetskränkningen, och det vore underligt, om hans parti nu skulle stödja en byrå, som bedriver en upplysningsverksamhet av denna art.

Ja, herr talman, jag har varit i Belgien och även på andra krigsskådeplatser, och jag har sett den förödelse, som där har förekommit, men ingenstades har jag känt vemodet så starkt som i Belgien. Jag har det intrycket, att där begicks ett oförsvarligt övergrepp, och jag har den känslan, att den insats, som Belgien då gjorde, den gjorde det även för andra stater, som tack vare sin neutralitet sluppo dragas in i kriget. Vi ha anledning till tacksamhet och beundran mot Belgiens folk, och jag känner mig därför upprörd över att det belgiska folket skall behandlas så, som i detta fallet har skett, och att denna behandling skall ske under manteln av fredspropaganda.

Jag kan, herr talman, ansluta mig till de synpunkter, som anförts av herrar Anderson i Linköping och Forssell, men jag tror, att enbart vad jag här anført kan tillfullo förklara, varför jag utan tvekan ansluter mig till herrar Widells m. fl. reservation.

Herr Wigforss: Herr talman! Jag förmodar, att den siste ärade talaren ansåg, att han funnit en verkligt öm punkt hos sina motståndare, där han kunde sätta in sitt angrepp, då han nu drog fram, jag skulle vilja säga, det enda meddelande från denna byrå, som jag själv vid min ständiga läsning av byråns meddelanden personligen en smula reagerade emot. Men vid närmare eftertanke har jag blivit på det klara med, att inte ens frågan om Belgiens neutralitet och frågan om hur Belgien uppträdde före och under kriget får undandragas diskussionen om den framtida freden i världen.

Om man överhuvud skall komma till något resultat, är det uppenbart, att

frågan om den enskilda statens skyldigheter och kanske framför allt om vad som från den enskilda statens sida har gjorts eller icke gjorts, hör till de frågor, som man måste se kallt och nyktert i ögonen. Jag tror därför, att den siste talarens försök att spela på strängar, som mycket starkt genljuda i denna kammare, icke gagnar diskussionen och detta så mycket mindre, som han icke nämnde, att i fortsättningen från samma byrå skickats ut ett diskussionsinlägg, kan man säga, som framhävde de motsatta synpunkter, som kunna läggas på dessa frågor. Detta beror kanske på att herr Björck icke är prenumerant på dessa meddelanden och därför bara haft tillfälle att se det ena av de båda inlägg i denna fråga, som kommit ut i tryck.

Jag skulle icke begärt ordet här, om icke frågan förts in på det allmänna planet och detta tal kommit upp om svenska folkets stora fredsvilja. Jag skall icke föregripa vad statsutskottets vice ordförande kan komma att säga om statsutskottets enligt herr Andersons i Linköping mening ytterst lättsinniga behandling av detta ärende. Jag tror icke, att herr Anderson i Linköping följt statsutskottets arbete så noga, att han verkligen med fog kan fälla detta omdöme. Redan den korta erfarenhet jag har av arbetet i statsutskottet har emellertid lärt mig, att statsutskottet visserligen är ganska sparsamt, när det gäller att gå till mötes en enskild motion, och att utskottet, då det avvisar sådana motioner, plägar starkt framhålla, hur försiktig man måste vara vid beviljande av anslag på enskild motion. Men statsutskottet har också, förnuftigt nog, gång på gång brutit mot detta stränga betraktelsesätt, och såvitt jag förstår, har utskottet upprepade gånger tillstyrkt anslag till sådana här ändamål på framställning av enskild motionär, utan att det förelegat någon sådan utredning, som herr Anderson i Linköping förmodligen åsyftar och som skulle innebära, att man skickade ut ärendet på remiss till myndigheter för att inhämta deras uppfattning. I denna fråga kan man helt enkelt icke göra på det sättet. Statsutskottet har därför fått lita till sina ledamöters privata omdöme och kunighet och har i detta fall, med kännedom om saken, ansett sig, liksom i en del andra fall, där det gällt anslag till behjärtansvärda ändamål, kunna tillstyrka en framställning av enskild motionär. Vi få komma ihåg, att själva principen att understödja föreningar, som driva fredspropaganda, är redan accepterad, och följaktligen skulle en utredning endast kunna innebära en undersökning om på vad sätt exempelvis denna upplysningsbyrå under ledning av kapten Brunskog har utövat sin verksamhet. Redan den diskussion, som förts här, bör väl ha övertygat kammarens ledamöter om, att någon objektiv utredning om hur denna byrå har skött sin verksamhet helt enkelt är omöjlig att åstadkomma. Man skall icke driva, jag skulle nästan vilja säga, humbug med detta tal om objektivitet.

Det finnes överhuvud icke någon objektivitet, så fort man kommer in på detta utomordentligt tvistiga stridsområde. Även hans excellens utrikesministern har här pekat på, att regeringen följer den principen att endast anslå medel till sådana föreningar, som arbeta för Nationernas förbund. Ja, det har ju skett en märkvärdig omsvängning här i landet beträffande åsikterna om Nationernas förbund, sedan den tiden, då vår svenska höger var bestämd motståndare till förbundet. Jag skall dock mycket villigt erkänna, att nog kan man ha delade meningar om Nationernas förbund, och inte är det objektivt att understödja *varje* verksamhet, som söker driva fram en aktion för Nationernas förbund. Det kan komma att finnas, även om det för närvarande icke är så, en stor del av folket, som är motståndare till Nationernas förbund. Jag kan mycket väl tänka mig, att det kan komma en tid — liksom det funnits en sådan tid — då en mycket stor del av landets befolkning förklarar, att Nationernas förbund är ett segrarnas förbund, ett förbund mot de utanför världskriget stående och således ett från svensk synpunkt mycket farligt förbund

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.

(Forts.)

med en verksamhet, som det är fullkomligt oriktigt av statsmakterna att främja.

Nu kan man ju säga, att när Sverige blivit medlem av Nationernas förbund och när det står en majoritet av svenska folket bakom Nationernas förbund, så måste det anses riktigt, att statsmakterna uppmuntra en sådan verksamhet. Jag erkänner, att man kan resonera på följande sätt. När det nu icke finnes någon majoritet i vårt land, åtminstone ingen manifesterad sådan, som går in för vad man brukar kalla för isolerad avrustning, så måste man följaktligen gentemot en propaganda, som, utan att gå in för isolerad avrustning, lika fullt ägnar sig åt att sprida meddelanden, där man dock icke polemiserar *mot* en sådan avrustning, utan i samband med övriga strävanden för fred ute i världen, såsom ett exempel på dylika strävanden, också behandlar frågan om den isolerade avrustningen, så måste man gentemot denna propaganda säga, att densamma, och således den verksamhet, varom det nu är fråga, icke bör åtnjuta understöd av staten. Jag tror dock, att man därvidlag drager gränsen alldeles för snävt. Vi få komma ihåg, att man här är framme vid en punkt, där det icke så mycket beror på de klart uttalade programpunkterna utan där fredssträvandena försöka att komma fram på olika vägar genom att skapa en viss anda i världen, som skall främja freden. Jag tror, att det i vårt land finnes en majoritet, som, även om den icke ansluter sig till den tanken att Sverige skulle gå in på den isolerade avrustnings väg, ändå med mycket stor sympati följer alla strävanden för freden, även där dessa gå till de mest radikala överdrifterna, såsom värnpliktsvägran och dylikt. Man följer dessa strävanden med stor sympati och anser, att de äro ett tidens tecken, som pekar i den riktning, i vilken stämningen i världen går, och åt det håll vi vilja, att den skall gå. Detta anser jag vara av den betydelse, att det är riktigt, att det svenska folket hålles underkunnigt om vad som sker på detta område.

Jag vill icke vara personlig, men här ha två högerredaktörer uppträtt i denna debatt, och jag skulle gärna vilja bedja dem svara på frågan, om de äro objektiva, när de skicka ut sina meddelanden om stämningarna i världen. Jag läser mycket uppmärksamt en mycket stor del av pressen, och om jag läste blott den svenska högerpressen skulle jag få den föreställningen om läget i världen under de sista åren, att världen stod på branten av ett krig, som om krig kunde utbryta när som helst och som om de krafter, som verkligen sökte komma fram till fred och avrustning, äro av så liten betydelse, att man överhuvud taget icke har anledning att fästa sig vid dem. Jag säger, att detta är mitt personliga intryck. Kanhända att andra läsare ha fått ett annat intryck, men jag har i varje fall fått det intrycket, att man från den svenska högerpressens sida medvetet söker framställa läget i världen för fredssträvandena mörkare än de i verkligheten äro. Jag tror, att man gör det av motiv, som man anser vara goda. Jag tror, att man säger ungefär så här. Det svenska folket har en tendens att försjunka i, låt mig säga, trygghet. Vi äga icke de stora förbindelserna med hela världen, och vi kunna därför icke bedöma läget fullt riktigt. Det svenska folket tror att läget i världen är mycket lugnare, än det i verkligheten är. Det är därför vår skyldighet såsom sanna fosterlandsvänner att förtaga detta intryck genom att när helst det går för sig understryka de riskmoment, som förekomma, och att tala om allt vad som sker i olika delar av världen, som tyder på att kriget fortfarande är en mycket påtaglig möjlighet. Jag tror i alla fall, att man, när man på detta sätt anser sig tala i den goda sakens intresse eller för vad man själv anser vara en god sak, förvanskar läget i världen.

Jag har upprepade gånger frågat mig, huru det kommer sig att vår svenska högerpress nästan alltid, när det är fråga om en utökning av rustningarna i världen, slår upp stora rubriker, men när det är fråga om något, som ser ut

att tala i annan riktning, är sparsam på rubrikerna. Vad är det som gör att ett misslyckande anammas — jag vill icke säga med glädje — men i alla fall sprides ut på sådant sätt, att läsarna skola få det intrycket, att det är det väsentliga. Jag kan icke tolka detta annorlunda, än att man tror, att den sortens upplysningsverksamhet är nyttig för landet. Jag tror icke själv på något sådant. När man icke själv sprider upplysning på ett objektivt sätt om läget i världen, tror jag icke, att en viss partiskhet från det andra hållet kan undvikas. När man vet, att stora delar av det svenska folket läser denna högerpress, där allt, som är nedslående, målas ut som det värsta, då är det icke underligt, om de, som representera fredssträvandena, försöka få litet balans i upplysningen genom att på sätt, som icke — det erkänner jag gärna — kan kallas fullt objektivt, giva en framträdande plats åt de motsatta stämningarna. Om man med objektiv upplysning menar, att denna upplysningsbyrå även skulle ägna sig åt att tala om för folket vad som sker i fråga om rustningar, krig och krigsrisker och icke så att säga rikta in sin huvudsakliga uppmärksamhet på vad som kallas fredssträvanden i världen, ja, då får jag säga, att jag icke är ense med vederbörande som hysa den åsikten om vad en sådan byrå har till uppgift att göra. Jag anser det vara dess plikt helt enkelt att söka åstadkomma en upplysning av de fredssträvanden i världen, som man åtminstone i vår svenska högerpress alltför litet sysslar med.

När man till sist — detta är det sista jag skall säga i denna sak — kommer och säger, att vi i vårt land icke behöva någon sådan här upplysning, eftersom vi äro ett fredsälskande folk, och det icke finnes någon människa, som icke är fredsvän här i landet, skulle jag vilja fråga särskilt de herrar, som yttrat detta i dag: skulle ni kunna peka ut ett enda folk, som icke skulle kunna säga på samma sätt om sig självt? Man kan icke helt allmänt komma och säga, att det svenska folket i det avseendet står i någon särklass. Man kan säga på samma sätt om danskar och norrmän. Kan någon öppet komma och säga, att icke en engelsman, en fransman eller en tysk lika ärligt kan stiga upp och säga, att vi önska icke krig, vi vilja bara ha fred. Menar ni att icke den stora majoriteten av dessa folk skulle kunna säga på samma sätt? Jag tror, att man måste erkänna att fredsvilja i denna betydelse finnes överallt. Men en annan sak är, att dessa folk — jag förmodar att herr Anderson i Linköping skulle svara ja på nyssnämnda fråga — om de befinna sig i ett sådant läge, att de trädas för nära på ett eller annat sätt eller deras intressen skulle skadas på ett sätt, som de skulle anse oursäktligt, äro färdiga att gripa till vapen. Ja, låt mig återigen vara personlig. Är det så att de, som representera motståndet mot detta anslag, skulle vilja säga, att vi svenskar äro så fredliga, att vi tåla ungefär vad som helst, så att vi under alla förhållanden icke komma att opponera oss mot övergrepp och dylikt? Kom ihåg vad som skedde under världskriget. Då fingo vi klart för oss, att småfolken icke äro så särskilt fredliga, om man trampar dem på tårna, och de befinna sig i det läget, att de kunna företaga sig något eller tro sig ha makt därtill. Vi skola icke tala om fredsvänner. Den mest fredliga människa i denna kammare är uppenbarligen färdig att slå till motståndaren ordentligt — jag vill icke säga med knytnävarna — med samma känsla, som, när det gäller nationen såsom sådan, tar sig sådana uttryck som att vi vilja icke tåla det och det. Skall man ha försvar, skall det väl användas vid sådana tillfällen.

Jag tror icke på den oerhört stora fredskärleken hos de små nationerna. I samma ögonblick, som de tro, att de kunna våga sig på någonting, göra de det. Det visade det ena landet efter det andra under världskriget. Det är oftast endast tillfället eller makten, som fattas. Just därför att det svenska folket är ett folk, som jag skulle vilja säga med hänsyn till sitt temperament och sådant mycket väl kan ryckas med av en krigsstämning, tror jag, att det för

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

oss är nyttigt med vad man kan kalla fredspropaganda. Jag skulle vilja säga, att den fredskärlek, som icke går längre än att den säger, att jag angriper ingen, så länge jag får vara fullständigt i fred och så länge andra respektera mina intressen till det yttersta, d. v. s. de intressen, som man anser vara sina egna intressen, är det icke mycket bevänt med. Den, som skall kunna åstadkomma något i denna besvärliga värld, måste finna sig i att jämka på sina intressen och till och med finna sig i båda skadliga och förolämpande åtgärder och så vidare. Jag tror, att det i det fallet finnes plats för en freds rörelse även i ett litet land. Till sist skola vi icke blunda för, att vi äro en liten del av det stora hela. Det har sagts förut en gång i denna kammare, så att jag behöver icke upprepa det, men jag tror, det är bra, om vi göra det lilla vi kunna förmå. Det kunna vi göra inom vårt eget land. Kunna vi här uppamma en rörelse, som stödjer freds rörelsen, och kunna vi göra vissa uppoffringar därför och taga sikte utåt beträffande vad vi kunna göra — det är ju icke mycket men ändå något — tror jag det vore lyckligt. En propaganda, som sätter oss i tillfälle att se dessa strävanden icke isolerade utan sådana de äro i olika delar av världen och som på detta sätt håller kontakten med freds rörelsen ute i världen, gör nytta och är därför värd statens uppmärksamhet.

Herr Lundstedt: Jag kommer att rösta mot detta anslag, och då jag icke har samma skäl, som ligga till grund för de avslagsyrkanden, som här äro framställda, vill jag i allra största korthet motivera min ställning till saken.

Jag har icke någon faktisk grund för att tala emot denna upplysningsbyrås verksamhet. Jag tror också, att Nationernas förbund är en nyttig organisation, och jag tror, att en upplysning om dess trevanden och om dess svårigheter är något, som är gagneligt. Men jag finner i det stora hela, att den så kallade fredspropagandan är behäftad med för tanken på en världsfred synnerligen farliga idéer. Jag anser därför, att denna fredspropaganda, såsom den i det stora hela är lagd, icke gör övervägande nytta.

Det är, som jag antydde, så, att denna fredspropaganda bygger på, ja, kanske rent av knäsatte vissa synnerligen olyckliga idéer. Visst vill man vara objektiv. Men det hjälper icke mycket med *vilja* till objektivitet, när man är inne på vissa slentrianmässiga, a priori ohållbara vägar, som aldrig kunna leda fram till något för världsfreden gagneligt. Att utan någon här presterad motivering göra dessa påståenden kan förefalla anspråksfullt. Men jag torde ha fog för att uttala mig på detta ytterst kortfattade sätt, alldenstund jag upprepade gånger under årtal har publicerat utförliga argumentationer för min ståndpunkt. Jag måste erinra härom, eftersom det icke kan vara fråga om att vid detta tillfälle i kammaren draga upp någon debatt i ämnet med de utgångspunkter, som jag tror mig kunna hävda. Jag har endast, som jag nämnt, utan att framställa något yrkande, ansett mig böra helt allmänt antyda mina skäl, när jag röstar mot anslaget.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Det mest aktuella och viktigaste spörsmålet, som står på dagordningen i världen, är ju att hindra ett framtida världskrig, som skulle tillintetgöra, kan man tryggt säga, vår världsdela.

Fredsarbetet bör därför bedrivas icke endast ensidigt utan från olika håll. Regeringarna söka att hindra ett nytt världskrig genom arbetet inom Nationernas förbund. Men om regeringarna skola ha någon utsikt till att kunna vinna framgång därvidlag, måste de ha stöd av den allmänna opinionen. Det har visat sig, att denna opinion har haft en synnerligen stor betydelse icke minst inom vårt land.

Mer än en gång har det visat sig, att den allmänna opinionen i vårt land har räddat oss från att komma i äventyrligheter. Den ena gången gällde det

1905. En framstående politiker, som stod hans excellens herr utrikesministern mycket nära, uttalade en gång till en ung riksdagsman: Vet ni, varför Sverige icke marscherade mot Kristiania 1905? Jo, därför att det svenska folket icke ville det. Det var den allmänna opinionen, som hindrade denna konflikt, som hade varit olycklig för oss. Det andra fallet var, då världskriget bröt ut, och röster höjdes från våra aktivister, att vi skulle såsom goda germaner gå ut i kriget vid Tysklands sida. Om vi hade gjort detta, månne det hade varit lyckligt för oss? Då var det också den allmänna opinionen i Sverige, som bidrog till att hindra, att vi kastade oss in på dylika äventyrligheter.

Hans excellens herr utrikesministern försäkrade oss om sin freds vilja, men då borde han väl också vara tacksam, om den allmänna opinionen skulle vilja understödja honom i det arbete, som han har att utföra här och i Genève. Nu förklarade han, att han är rädd för att fredspropagandan i vårt land skulle gå ut på en ensidig nedrustning, men, såvitt jag förstår, har just denna fredsbyrå till ändamål att söka att genom internationellt arbete få till stånd en internationell opinion för freden. Således borde han väl icke befara, att den arbetar för en ensidig nedrustning. Å andra sidan har det framhållits, att fara föreligger för att det internationella arbetet i denna sak skulle medföra ett samarbete med vissa organisationer, som icke utföra ett objektivt fredsarbete. Där ser man, hur man söker från olika håll motarbeta freden.

Så vitt jag förstår, har just den byrå, som det här är fråga om, bedrivit ett objektivt upplysningsarbete, och det torde icke vara till annat än gagn för fredens bevarande. Ett sådant fredsarbete i vårt land utgör också ett gott exempel för andra länder. Jag håller därför för min del före, att anslaget blir väl använt, och jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Fru Nordgren: Herr talman! Ehuru jag väl vet, att vad jag har att anföra icke kommer att inverka på denna frågas utgång, ber jag dock att få deklarerat min ståndpunkt till densamma.

Jag vill då säga, att jag anser fredsfrågan vara en av de viktigaste frågor, som en nation har att syssla med. Och det är, enligt min mening, en mycket blygsam summa motionärerna begärt för fredsarbetet och en ännu blygsammare summa statsutskottet här föreslår.

En av de föregående ärade talarna — herr Björck i Kristianstad — anförde, att han, som varit i tillfälle att se ett par av de av kriget hemsökta länderna, känt sig vemodigt stämd inför den förödelse som genom världskriget övergick Belgien. Ja, vi voro ju så lyckliga här i Sverige, att vi sluppo indragas i kriget. Men vi hade tillfälle att se vissa bilder från detta världskrig — exempelvis invalidtransporterna — som visade oss en liten del av krigets ohyggligheter. Dessa ohyggligheter tycks man dock vara på väg att glömma, vilket är förvånansvärt. Jag anser, att det just är för att vi skola kunna undvika ett återupprepande av 1914, som alla goda krafter böra samverka för freden, och härför böra vi använda oss av och understödja de institutioner, som ha förmåga att arbeta för denna.

Striden har här huvudsakligast kommit att stå kring informationsbyrån. Denna är ju emellertid icke den enda organisation, till vilken det yrkas anslag, utan även till andra sådana, som ha till uppgift att arbeta för freden, såsom t. ex. svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, åt vars arbete, enligt vad jag erinrar mig, det för icke så länge sedan t. o. m. från en högertidnings sida gavs mycket vackra vitsord. Nog borde vi i dag ha kunnat, utan en så lång debatt, anslå det relativt lilla belopp, som det här gäller.

Herr Anderson i Linköping anförde beträffande informationsbyrån, att han

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

hade hoppats, att denna byrå, som startades av enskilda personer, av dessa skulle ha omfattats med ett sådant levande intresse, att de också framdeles skulle ha ställt medel till förfogande för byråns verksamhet. Ja, herr Anderson, det finns en annan organisation här i landet, om vilken det också råder delade meningar och om vilken man skulle kunna säga detsamma, nämligen frivilliga skytterörelsen. Men svenska staten anslår icke desto mindre omkring $\frac{1}{2}$ miljon kronor årligen till nämnda rörelse. Jag vill då fråga: är det mera orimligt, att svenska staten giver 32,000 kronor till organisationer, som verka för att människorna skola nedläggas vapnen, än att den giver $\frac{1}{2}$ miljon kronor till en rörelse, som verkar för att människorna skola lära sig bruka dem? Även om det svenska folket, såsom här har sagts, är ett fredligt folk, så är det nog ändå icke så fredligt, att icke all den upplysning och all den kunskap behöver spridas, som kan vara nödvändig för att vi skola kunna samlas kring fredstanken och med kraft säga ifrån, att vi icke vilja tolerera ännu ett världskrig. Vi ha så mycket större skäl att säga detta från kvinnornas sida, som det icke torde kunna förnekas, att ett krig berör icke allenast männen utan i minst lika hög grad kvinnor och barn. Ja, ett framtida krig har med full rätt betecknats såsom ett mänsklighetens utplånande och tillintetgörande. Under sådana förhållanden anser jag, att allt vad som kan göras för freden också bör göras.

Herr talman, jag finner, att utskottets förslag innebär det minsta möjliga man i detta fall kan tänka sig, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Genom en strykning på talarlistan har jag blivit vilseledd. Jag trodde icke, att jag stod i tur att få ordet och är därför knappast beredd nu. Emellertid får jag väl försöka samla mig och säga de få ord jag vill ha sagda.

Först och främst skall jag be att få konstatera, att jag från min utgångspunkt verkligen ansett mig skyldig göra ett förbehåll, om det också icke blivit alltför skarpt formulerat redan från början, nämligen att jag hela tiden utgått ifrån, att det är fråga om en objektiv upplysningsverksamhet. Jag trodde verkligen, att om man gör det förbehållet och verkligen håller på det i fortsättningen, t. o. m. högermän skulle vara villiga rösta för anslaget. Kammarens ledamöter måste väl erkänna — herr Anderson i Linköping och herr Forssell också — att jag icke är någon vattenblå idealist utan att jag tycker det är riktigast att se sanningen sådan den är. Och eftersom det återstår åtskilligt i upplysningsväg att inhämta beträffande förhållandena ute i världen, kan jag icke finna något bättre sätt att bibringa andra, som till äventyrs äro mera vattenblå idealister än jag, en riktig uppfattning om sakernas läge. Riktigheten av ett sådant resonemang tror jag, herr Anderson i Linköping har svårt att bestrida. Sålunda: ur vilken synpunkt man än ser saken, måste man säga, att ett belopp av 15,000 kronor till en objektiv upplysningsverksamhet är väl använda pengar.

Så ännu ett ord. Herr Anderson i Linköping har här rekommenderat statsutskottet ett visst förfaringssätt för saklig behandling av ärenden. Jag kan försäkra, att saklig behandling icke fattas. Hade det här gällt att bevilja den summa motionärerna begärt, hade man nog måst lägga fram mera noggranna kalkyler än vad som nu skett. Men, herr Anderson i Linköping, är det icke så, att om man i denna stad vill organisera en aldrig så liten byrå med en föreståndare som skall ha ett blygsamt arvode och med ett erforderligt antal biträden samt bestrida alla övriga kostnader i sammanhang därmed, så kommer man icke långt med 15,000 kronor? Jag skulle vilja påstå, att vi i statsutskottet verkligen se till saken och icke äro byråkratiska.

Om vi finna, att ett anslag begäres till ett för staten nyttigt ändamål, fråga vi icke så noga efter vissa schematiska uppställningar utan förorda det utan vidare. Vi tro, att ändamålet i detta fall är nyttigt. Från olika utgångspunkter ha vi kommit fram till denna kompromiss. Jag skulle kunna röja en liten hemlighet från behandlingen av frågan i utskottet, men jag skall akta mig för att göra det, ty den kan vara bra att ha till hands en annan gång. Vi äro i alla fall fortfarande så mycket bekajade av sakliga tvivelsmål om det ena eller andra anslaget berättigande, att, det försäkrar jag herr Anderson i Linköping, vi skola ägna alldeles extra uppmärksamhet åt hans proposer i framtiden efter den inställning han i dag visat sig ha. Det löftet kan räcka, förmodar jag, för herr Andersons i Linköping del vis à vis granskningen av de förslag till utgifter, som kunna komma i fråga för statsutskottet att handlägga.

Härefter ett ord till herr Forssell. Han har gjort intryck av att vara en mycket modig man i allmänhet, åtminstone när han stått på denna plats eller i sin bänk. Men i dag är han tydligen offer för en stor ångest. Det är ett par rader i utskottets yttrande på sidan 30 i utlåtandet, som gjort honom mycket ängslig. Det står nämligen där något så fasligt som detta: »Beloppet bör, med beaktande av vad ovan anförts i fråga om informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete, fördelas av Kungl. Maj:t, därvid utskottet såsom sin mening vill framhålla, att särskilt sådana sammanslutningar synas böra erhålla understöd, som hava till uppgift att samarbeta med motsvarande organisationer i utlandet.» Kan herr Forssell svara mig, huru det kan vara möjligt att få till stånd en objektiv upplysningsverksamhet, om man icke får anlita internationella förbindelser? I så fall skulle jag vara honom mycket tacksam.

Vad som här förekommit har icke givit mig den ringaste anledning att gå ifrån mitt förut gjorda yrkande, vilket jag alltså fortfarande vidhåller.

Herr Anderson i Linköping: Herr talman! Jag förmodar, att den detalj från statsutskottets arbete, som herr Anderson i Råstock ansåg sig nödsakad hemlighålla, innebar just den tungt vägande motiveringen för hans ståndpunktstagande till förevarande anslagsfråga. Ty fortfarande efterlyser jag hans sakskaäl för ett beviljande av anslaget. Han har påstått, att statsutskottet ser till saken och icke är byråkratiskt. Ja, detta kan man naturligtvis påstå, och man kan draga fram en del exempel från tidigare år, vilka bestyrka detta förhållande. Men vad man icke kan komma ifrån är, att statsutskottet behandlat den nu föreliggande frågan på ett helt annat sätt än anslagsfrågor i allmänhet. Jag har bett herr Anderson i Råstock att få höra orsaken till att man här gått, såsom jag yttrade, lättvindigt eller lättsinnigt till väga. Han har icke velat meddela något skäl härför, och jag förmodar, som sagt, att det är detta han vill hemlighålla. Fortfarande står det oemotsagt, att statsutskottet i detta avseende underlåtit att verkställa den prövning av behovet, som utskottet i alla andra anslagsfrågor anser angeläget att verkställa och som är i överensstämmelse med den ansvarsfulla uppgift utskottet har att fylla.

Jag har icke, såsom herr Wigforss sökte göra gällande, yttrat, att jag önskar att detta ärende skulle skickas ut på remiss. Det fanns ingenting i mitt anförande, som gav stöd åt ett sådant antagande. Vad jag begär är helt enkelt, att man från utskottets sida skall anföra sina skäl, att man skall meddela, huru man tänkt, att anslaget skall användas och på vilka fakta man grundat sin uppfattning om den Brunskogska byråns lämplighet och förmåga att handha medlen. Jag konstaterar sålunda, att denna punkt fortfarande är ouppklarad och att när kammaren går att fatta beslut, den är i samma ovisshet som

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

förut om vad det egentligen är man skall giva anslag till. Var och en får rösta på sin *tro*. Vi ha ju redan hört många vittnesbörd om att tron finns, och jag förmodar, att de som komma att rösta för anslaget icke ställa några anspråk på att tron bör vara förenad med *vetande*. Det är i alla fall ganska anmärkningsvärt, att svenska riksdagen på ett sådant eklatant sätt går ifrån gammal god tradition i fråga om anslagsbeviljande. Här anslår man medel till en verksamhet, som man tror om gott, men man bryr sig icke om att taga reda på, huru anslaget skall användas, och statsutskottet har i detta fall icke ansett sig böra prestera någon motivering, ej ens den allra knapphändigaste. En sådan är ju i alla andra fall vanlig, när utskottet frångår Kungl. Maj:ts förslag eller tillstyrker ett av enskild motionär föranlett anslag.

Herr Wigforss bad om ursäkt för att han gentemot mig var personlig några gånger. Jag känner mig icke alls sårad, och jag måste i min tur be om ursäkt, om jag blir litet personlig, i det jag säger, att hans anförande synes mig vittna om att pacifistpropagandan är farlig icke bara för klena huvuden utan även för ett så gott huvud som herr Wigforss'. Ty hans anförande synes mig vara ett betänkligt avsteg från den realitetsbetonade syn på tingen, som herr Wigforss icke minst i egenskap av finansminister flera gånger haft tillfälle att demonstrera i denna kammare. Herr Wigforss tycks anse, att hela den ifrågasvarande verksamheten egentligen skulle ha till syfte att motarbeta en ensidig upplysningsverksamhet i högerpressen, och han frågade: äro ni högerredaktörer objektiva? Nej, herr Wigforss, jag har icke gjort anspråk på att min verksamhet skall kallas objektiv; jag har, såsom jag tycker själv, en starkt personligt grundad åsikt. Men jag har icke heller begärt något statsunderstöd för min verksamhet. Jag hoppas, att herr Wigforss respekterar detta. Vad herr Wigforss vill är synbarligen, att denna statsunderstödda propagandaverksamhet skall bedrivas huvudsakligen mot högerpressen. Men varför har han så låga tankar om sina egna meningsfränder? De ha ju samma möjligheter som jag och mina meningsfränder att utveckla sina åsikter i pressen — utan något statsunderstöd.

Herr Wigforss fällde ett yttrande, som jag icke vill låta stå oanmärkt. Han påpekade — och detta vittnar ju om hans människokänedom — att den mänskliga naturen är sådan, att om någon blir tillfogad en oförrätt, han icke följer bibelns ord och vänder den vänstra kinden till, om någon slår honom på den högra, utan han slår igen. Detta ansåg han vara något från den mänskliga naturen oskiljaktigt. Men då det gäller nationerna, hade han anspråk på att dessa — åtminstone vår nation — skulle bete sig på ett annat sätt. Om Sverige skulle utsättas för en rättskränkning, skulle vi icke betala med samma mynt. Vi måste, säger herr Wigforss, lära vårt folk att giva med sig och jämka med sig; vi måste uppamma en rörelse, som lär vårt folk att för fredens skull göra vissa uppoffringar och taga vissa risker. Det är åtminstone rent besked! Jag beklagar herr Sävström, som i sitt anförande gick i god för att informationsbyråns verksamhet var objektiv. Herr Wigforss har genom sitt anförande — och hans uppfattning är ju byggd på studium av byråns material — givit byrån det oförbehållsamma erkännandet, att den icke *kan* vara objektiv, och hans uttalande vittnar om att han ställer sig fullkomligt solidarisk med byrån i det fall, då denna går in för att sprida ensidig upplysning om den isolerade avrustningen runt omkring ute i världen. Jag erinrar om vad jag sagt, en gång förut, att en verksamhet, som tager sikte bara på en viss tendens och belyser denna med lämpligt hopställda citat, icke kan göra anspråk på att kallas objektiv. Objektiviteten skall komma till synes icke bara däri, att man avstår från att uttala en viss åsikt i den ena eller andra riktningen; den måste även visas vid urvalet av det material, med vilket man vill belysa en fråga.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande, och konstaterar ännu en gång, att

icke några som helst sakskäl givits för statsutskottets egendomliga behandling av denna sak.

Ang. anslag till freds-rörelsen.
(Forts.)

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av denna fråga i statsutskottet skall jag be att få säga några ord.

Det är alldeles som att trampa på högerns ömma liktornar att tala om fredsfrågan. Jag anser det lika rimligt, att vi önska ett objektivt upplysningsarbete för freden som att högern begär utredningar om bästa sättet att rusta. När man är så intresserad och vill ha objektiva upplysningar, när det är fråga om att skaffa rustningsmedel här i landet, varför skola icke då fredsvännerna kunna gör anspråk på att få objektiva upplysningar, när det gäller fredsfrågan? Jag tycker, att detta är helt naturligt. Det är ju emellertid den andan inom högern och hos den nuvarande regeringen, att det är en förfärligt ömtålig sak att vidröra fredsfrågan. Det är något som upprör sinnerna. Men det kan väl var förklarligt, att en hel del av svenska folket — ja, jag tror majoriteten av svenska folket — vill arbeta mera för freden än på rustningarna. Och då är det väl icke för mycket begärt, att man anslår en så liten summa, som den det här är fråga om, en summa som är en bagatell i jämförelse med de stora belopp, som gå till rustningarna. Att man skall behöva ha en så lång debatt som den vi haft i dag om denna sak förvånar mig verkligen. Jag skall icke upp-tag tiden längre utan ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Forsell**: Herr talman! Ur en viss synpunkt sett skall jag be att till herr Wigforss få framföra ett hjärtligt tack för hans anförande. Det var ganska klargörande. Han yttrade bland mycket annat ungefär följande. Det vore visserligen sannolikt och möjligt, att inom vårt folk icke finnes majoritet för en isolerad svensk avrustning, men icke förty finnes det dock med all säkerhet vitt utbredda och starka sympatier för mycket avancerade riktningar på detta område. Herr Wigforss exemplifierade sitt påstående, i det han talade om att det fanns starka sympatier för värnpliktsvägran och sammanslutningar av värnpliktsvägrare. Det är ju alldeles klart, att ett sådant yttrande som detta av en f. d. finansminister måste ytterligare — i mina ögon åtminstone — accentuera den synpunkt jag tillät mig i mitt första anförande andraga. Ty det är väl självfallet, att skulle nu dessa statsunderstödda privata föreningar taga herr Wigforss' anvisningar ad notam och börja kamaradisera med t. ex. värnpliktsvägrareföreningar i utlandet, så vore verkligen den sista villan värre än den första. I så fall tror jag vi skulle ha gjort mycket litet för understödande av ökat samförstånd mellan folken och befrämjande av freden. En dylik upplysning från herr Wigforss' sida synes mig ställa saken i ännu allvarigare dager, och jag skall be att ytterligare få understryka de synpunkter jag förut anført samt göra samma yrkande som jag gjorde sist. Jag vill erinra herrarna om, att om en organisation av ifrågavarande art eller dess publikationer skulle åtnjuta statsunderstöd, det kan i högsta grad missförstås i den riktningen, att man kan tro, att statsmakterna på något sätt stå bakom. Och det har missförstått. Säkert är det åtskilliga här, som erinra sig Karl Staaffs utomordentligt häftiga angrepp från denna talarstol gentemot Statsvetenskaplig tidskrift, en publikation som åtnjöt statsunderstöd. Den fick här uppbära starka reprimander därför att något som vid ett tillfälle stått i tidskriften sades icke hava varit objektivt utan politiskt betonat och påstods hava engagerat den regering, som utdelat statsunderstödet. Regeringen påstods hava blivit engagerad i ett partitagande för viss utländsk maktgrupp i det då pågående kriget. Om sådan känslighet kunnat visas i den inre svenska debatten, vad kan man då icke vänta av reklamationer och misshälligheter från ömtåliga utländska intressen, såvida det skulle kunna påvisas, att en statsun-

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

derstödd svensk byrå trätt i förbindelse exempelvis med värnpliktsvägrare i utlandet?

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Widells m. fl. reservation.

Herr **Västberg**: Herr talman! Jag ber att få tillägga några ord.

Den springande punkten i denna diskussion är naturligtvis vad som egentligen menas med objektiv upplysning, huruvida man över huvud kan fastställa någonting sådant som objektivitet på detta område. I det avseendet skall jag ödmjukt medgiva, att någon absolut objektivitet lär man väl inte kunna åstadkomma vare sig på detta eller på andra områden, där det är fråga om värdesättningar, åsikter och bedömanden av olika fakta. Men det är ju *en* sak. En annan sak är, att staten i sin anslagsbeviljande verksamhet åtminstone bör sträva efter att åstadkomma största möjliga objektivitet. Jag vill lämna ett med denna fråga analogt exempel. Staten lämnar anslag till nykterhetsundervisningen och till populärvetenskapliga föreläsningar i landet. Men den gör det under det uttryckliga villkoret, att exempelvis nykterhetsundervisningen inte får utövas på det sättet, att man propagerar för förbud eller för lokalt veto, att man tar parti i taktiska frågor, där det råder olika uppfattningar hos olika medborgargrupper angående vad som kan vara det riktigaste och lämpligaste i fråga om realiserandet av folknykterheten i landet. Detsamma gäller även beträffande den allmänna föreläsningsverksamheten. Därvidlag hävdar staten, att en föreläsare skall iakttaga politisk och religiös neutralitet, skall avvålla sig från omdömen och uttalanden, som skulle kunna kränka den religiösa och politiska neutraliteten. Men var och en, som försöker sätta sig in frågan, förstår ju, att allt detta dock är ganska svävande, att inom denna neutralitets ram rymmas stora möjligheter att lägga upp ett ämne på ett sådant sätt, att det praktiskt taget kan innebära ett partitagande, kan innebära ett fixerande av en viss linje, så att åhörarna ledas in på att acceptera den uppfattning, som föreläsaren företräder i en viss fråga. Men jag tror inte, att riksdagen ändå skulle vilja reflektera på att gå in för den uppfattningen, att man skall slopa dessa villkor, bara därför att det är diskutabelt, vad man nu egentligen skall mena med objektivitet. Man måste ju söka upprätthålla en sådan där gränsdragning för att åstadkomma största möjliga säkerhet för att inte en ren förbudspropaganda eller en antireligiös propaganda eller en partipolitisk propaganda gör sig gällande inom en verksamhet, som bedrivs med understöd av statsmedel. Och är det inte alldeles enahanda här? Svenska riksdagen har gått in för ett militärväsen. Sålunda, svenska folkets majoritet utgår ifrån att vårt land med ett militärt försvar skall försöka hävda sin neutralitet, hävda sina intressen mot vem det vara månne. Dessutom har svenska riksdagen också gått in för att understödja en frivillig skytterörelse såsom ett led i detta militärväsen. Man anser, att detta skall vara ett stöd för det militära försvaret för vårt land, för vår möjlighet att hävda oss gentemot en angripare. Då måste det väl ändå vara ganska inkonsekvent, att samma stat, samma riksdag skall gå in för att understödja en propaganda, som går ut på en isolerad avrustning, som går ut på ett upphävande, ett borttagande av hela det militära försvaret. Jag för min del tillhör dem, som äro anhängare av den isolerade avrustningen. Jag tror nämligen inte på det militära försvarets effektivitet. Men jag kan därför icke begära, att mina motståndare, att den svenska riksdagen skall understödja min privata mening genom att bevilja anslag till de organisationer, som jag tillhör, och därigenom sätta mig och mina kamrater i tillfälle att med statsmedel bedriva en mot statens verksamhet stridande propaganda. Det är sålunda den principiella grund, som jag står på i detta fall. Den frisinnaade representanten på jämtlandsbänken, som nyss hade ordet, han, som varit med om att pressa socialdemokraterna till en högre militärbudget,

än de själva funnit lämplig, och som gentemot socialdemokraterna är med om att bevilja 470,000 kronor varje år till den frivilliga skytterörelsen, han kommer här och jämrar sig över att man icke får denna plåsterlapp i form av ett anslag till fredsrörelsen, för att han därmed skall kunna säga sina valmän, att han och hans meningsfränder äro verkliga fredsvänner, äro radikala militärhatare, så att de goda jämtländska lantmännen skola kunna skänka herr Olofs-son i Digernäs det förtroende, som han längtar och trängtar efter.

Om man nu utgår från den uppfattning, som jag har, skall jag be att här få säga, att Sverige ju har anslutit sig till Nationernas förbund. Därmed ha vi tagit ställning till detta Nationernas förbund såsom ett led i det internationella fredsarbetet för åstadkommande av fred och trygghet i världen. Vad är det då för orimligt i att svenska riksdagen skulle lämna anslag till organisationer, som verkligen vilja föra en objektiv upplysningsverksamhet om vad detta Nationernas förbund är, vad det vill och uträttar, vilka svårigheter som möter det ute i världen? Jag försäkrar, att det för svenska fredsvänner även av den uppfattning, som jag representerar, skulle vara av mycket stort värde att få småskrifter, upplysningsmaterial eller Nationernas förbunds egna handlingar i billiga upplagor ställda till allmänhetens förfogande, att man sålunda på det sättet kunde sprida en större kunskap om Nationernas förbunds syfte och ändamål. Det vore också betydligt värdigare än att understödja den »vita generalen» eller andra riktningar inom fredsrörelsen, som vi själva understödja, därför att de svara mot den uppfattning vi ha.

Så vill jag säga, att det är ju en väsentlig skillnad mellan att propagera i ett bestämt syfte, för en viss åskådning, och att exempelvis ställa ett objektivt eller såvitt möjligt objektivt material till allmänhetens och medborgarnas förtroende. Jag beaktar livligt den invändning, som gjordes av herr Anderson i Linköping, att även ett material kan bearbetas på det sättet, att det verkar i visst syfte. Det är aldeles påtagligt, att om informationsbyrån skulle inskränka sig till att endast tala om att i det landet finns det några tusen värnpliktsvägrare, att i ett annat land en avrustningsmotion framlagts o. s. v., så kan ett sådant material verka på enahanda sätt, som om man gick in för att propagera en bestämd uppfattning. Men jag vill för min del uttala den förhoppningen, att en byrå, som får anslag av statsmedel, skall även i fråga om det material, som ställes till förfogande, iakttaga opartiskhet och objektivitet, så att allmänheten själv får döma, och att byrån således inte försöker att upphäva sig till förmyndare över medborgarna på denna punkt.

Jag vill även något bemöta de invändningar, som här gjorts mot denna informationsbyrå. Det är ganska betecknande, att under den debatt, som förts i kammaren här i dag, så är det bara ett enda exempel, som från opponenternas sida kunna lämnas på att denna byrå icke försökt iakttaga objektivitet, att den icke, såsom herr Sävström sade, strävat efter att lämna en objektiv upplysning på detta område. Är inte detta det bästa beviset på att denna byrås föreståndare och ansvariga ledning ha lyckats i sin strävan efter objektivitet? Detta material är ju offentligt, det står till tidningarnas förfogande, det har abonnenter i alla kretsar. Om det vore sant vad herrarna här säga, så borde väl ändå någon av de högerredaktörer, som yttrat sig här i debatten, hava upptäckt bland detta rikhaltiga material någonting, som styrkte deras anklagelser mot byrån, att den icke skulle utöva sin verksamhet på ett objektivt sätt. Men därtill kommer ju, att den verksamhet, byrån hittills bedrivit, varit baserad på enskilda medel, på uppoffringar av privata personer, och då har man inte heller kunnat ställa samma anspråk på byrån, att den skulle lämna ett material, som svarade mot vad vi kalla en objektiv upplysningsverksamhet. Men blir det inte helt annorlunda, när byrån skall åtnjuta statsanslag, när sålunda riksdagen har rätt att utöva en smula kontroll över byråns

*Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)*

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

verksamhet. Tro inte herrarna och damerna här i riksdagen, att byrån då kommer att lägga ned ännu större intresse på att iakttaga en verklig objektivitet, för att icke utsätta sig för risken att bli föremål för en nedgörande kritik, därför att den ställt sig i vissa intressens tjänst och bedrivit en verksamhet, som med fog skulle kunna betecknas såsom icke objektiv?

Det är sålunda den uppfattning, jag tidigare givit tillkänna, som jag nu med dessa ord i polemik mot andra talare ytterligare velat understryka, nämligen att staten icke skall gå in för en fredspropaganda i någon som helst form, men att staten däremot i konsekvens med hela sin inställning till Nationernas förbund bör gå in för en objektiv upplysningsverksamhet på detta område. Och då det icke finnes någon annan organisation för närvarande än denna informationsbyrå för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete, som bedriver en verksamhet av sådant slag, och då man vidare icke kunnat anföra några vägande bevis för att denna byrå ens under sin privata regim på något sätt skulle brustit i fråga om denna strävan till objektivitet, så anser jag, att denna byrå gjort sig förtjänt av att detta anslag ställes till dess förfogande och att sålunda byrån ensam kommer i åtnjutande av det anslag, som statsutskottet här föreslagit till främjande av ett upplysningsarbete för freden.

Jag ber sålunda, herr talman, att få vidhålla mitt tidigare gjorda yrkande.

Herr Carleson: Herr talman! När jag tillåter mig att upprepa det ofta hörda påståendet, att svenska folket är alldeles särskilt fredsvänligt, så gör jag det egentligen därför att jag i anledning av herr Wigforss' anförande vill framhålla, att vi kanske dock givit bättre bevis än många andra folk på vår fredsvänlighet. Om vi tänka på den mentalitet, i vilken nationerna levde år 1905, få vi väl ändå säga, att svenska folket säkerligen stod i undantagsställning, då det under händelserna år 1905 stannade vid de fredsvänliga mått och steg, som då togos. Men trots att jag sålunda till fullo delar den meningen, att svenska folket är synnerligen fredsvänligt, och menar, att folket därpå givit bevis, är jag helt och hållet med om att ge anslag, efter råd och lägenhet och i lämpligt mått, för att i samråd med andra stater propagera för att kriget icke skall vara det slutliga medlet vid lösandet av tvister folken emellan. Men när jag kommit dithän, så kan jag icke bortse ifrån att, såsom herr Wigforss och många med honom framhållit, man icke kan begära eller förvänta, att den propaganda, som göres för freden, skall vara fullständigt objektiv. Man måste därvidlag räkna med en viss inställning. Att man, såsom den siste ärade talaren, i egenskap av avrustningsvän utan vidare kan gå med på att ge anslag utan någon annan motivering än den statsutskottet i förevarande fall bestått, det är förklarligt. Men det är också förklarligt, att den, som anser det icke vara lyckligt för ett land att gå till isolerad avrustning, vill, om han skall vara med på ett anslag för fredspropaganda, ha någon garanti för, att medlen icke användas på ett sätt, som strider mot denna hans inställning. Av vad jag hört här under debatten och ännu mera av vad jag läst i handlingarna kan jag icke finna, att jag har någon som helst säkerhet för att denna mycket unga informationsbyrå kommer att vara i sin propaganda så inställd, som jag skulle önska. Då statsutskottet har tillmätt denna unga informationsbyrå, om inte största delen, så dock en mycket avsevärd del av det anslag på 32,000 kronor, som här ifrågasatts, så kan jag därför, herr talman, inte biträda utskottets förslag utan kommer att rösta mot detsamma.

Häruti instämde herr *Prytz*.

Herr Wigforss: Bara ett par ord! Jag skall inte taga upp någon debatt med den siste talaren om svenska folkets fredsvänlighet. Jag är alldeles övertygad, att det svenska folket, kanske genom sin historia, blivit mera fredsvän-

ligt än vissa andra folk. Men jag tror det är anledning att varna mot den föreställningen, att ett folk, bara därför att det är svagt och inte vågar sig på vissa krigiska företag, därigenom skulle ådagalägga större fredskärlek än andra folk, som under andra förhållanden inte alltid hållit sig inom det fredligas gränser.

Jag begärde ordet egentligen för att peka på två punkter.

Huru mycket mitt förstånd än förmörkats genom sysslande med fredssaker, så kan jag ändå göra en viss skillnad mellan att propagera för värnpliktsvägran och att lämna den svenska allmänheten upplysning om att sådan värnpliktsvägran förekommer och att den har starka sympatier på olika håll inom olika länder. Det är möjligt att på det viset vara objektiv, att jag inte propagerar för en viss sak men ändå lämnar upplysning om den. Den skillnaden bör man kunna göra. Jag beklagar, om jag genom mitt anförande skulle väckt denna föreställning om att den Brunskogska byrån skulle vara så litet objektiv, som jag anser att en upplysningsverksamhet kan vara och ändå vara förtjänt av statsunderstöd. Jag vill understryka, att icke någon talare kunnat draga fram något exempel på att den gått över de objektivitetens gränser, som man kan fordra skola iakttagas. Det är uppenbart, att detta gäller även i fråga om fallet Belgien. Kan någon säga, att det är att gå över objektivitetens gränser, om man resonerar om läget i Belgien före krigsutbrottet? Det förefaller mig icke vara något argument för avslag.

Den andra punkten gäller frågan, om staten över huvud kan understödja saker, som privata göra, fastän staten icke själv går på den linjen utan tvärtom tills vidare anser sig vara tvungen att gå på en annan linje. Jag tror, att den saken få vi finna oss i. Staten är icke detsamma som hela samhället. Det kan finnas en majoritet i en riksdag, som säger som så: stämningen i vårt land är ännu inte på det viset beredd, andan i vårt land är ännu inte sådan, att statsmakterna våga vidtaga ett visst steg; men det är mycket möjligt, att den samtidigt kan säga: vi skulle önska, att läget i landet vore ett annat och att därför denna anda sprides. Jag kan mycket väl taga upp samma parallell som herr Västberg. Jag kan mycket väl höra till en majoritet, som säger: här finns icke stämning för ett rusdrycksförbud; men jag kan samtidigt säga — jag säger inte, att jag gör det — att det vore önskligt, att det funnes en sådan anda, och bidra till att statsmakerna understödja en upplysnings- och uppfostringsverksamhet, en propaganda, som så småningom gör svenska folket berett att taga steget att helt och hållet avstå från bruket av spritdrycker. Jag tror, att man på det sättet gång på gång får göra skillnad mellan vad staten anser folket moget att taga och vad staten anser önskvärdt, att folket ville taga. I detta fall äro jag och många med mig inte beredda att säga, att vi skola gå in för en isolerad avrustning. Men vi kunna mycket väl säga, att vi önska, att svenska folket hade en sådan ståndpunkt, att vi med gott samvete kunde säga: nu äro vi beredda att taga den isolerade avrustningen, därför att vi med denna bäst gagna freden i världen.

Ja, detta är saker, som herr Anderson i Linköping anser ligga så bortom all saklighet och allt sunt förnuft, så jag förstår, att det är inte mycket att resonera om. Men ni kunna vara övertygade om att en sådan anda måste till, om världsfreden någonsin skall kunna garanteras. Om den andan, herr Anderson i Linköping, inte finnes, då få vi också finna oss i det nuvarande samhället, där tydligt herr Anderson i Linköping och andra trivas med så stor fröjd.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag har begärt ordet endast för en liten replik med anledning av ett yttrande, som fälldes av herr Västberg. Han var en mycket stor tvivlare i fråga om möjligheten av objektivitet, och det kan jag inte

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

Ang. anslag
till freds-
rörelsen.
(Forts.)

undra på, då han själv var så främmande för objektivitet, att han tillvitade mig, att jag röstat för skytteanslaget. Det har jag inte gjort på flera år. Han borde väl ändå försöka vara en liten smula objektiv själv, när han talar så mycket om objektivitet.

Herr Västberg: Jag vädjar till stenogrammet, huruvida jag sagt om herr Olofsson i Digernäs, att han röstat för skytteanslaget. Det gjorde jag inte, utan jag sade, att riksdagen och de frisinnade gått in för detta.

Herr Vougt: Herr talman! Jag ber endast att få tillägga ett par ord.

Det är med glädje jag konstaterar, att denna debatt förts på ett ojämförligt mycket högre plan än den diskussion, som sedan ett par månader tillbaka pågått i pressen, inte bara beträffande fredsrörelsen i allmänhet utan fastmera särskilt i fråga om den informationsbyrå, som även här kommit att stå i centrum för diskussionen. I de tidningar, där man tyckes anse, att vår vapentillverkning i Bofors är ett uttryck för offervilja, oegennyttia och idealitet, har man ej aktat för rovt att stämpla fredsrörelsen som ett geschäft. Jag vill endast säga, att det gläder mig, att trots att man dragit informationsbyråns objektivitet i tvivelsmål, sådana anklagelser likväl här icke framkommit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna vid punkten fogade reservationen, 3:o) bifall till det av herr Västberg under överläggningen framställda yrkandet samt 4:o) avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Anderson i Linköping begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 17 av utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Widell m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Anderson i Linköping, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgavos 80 ja och 67 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 18 och 19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, angående pension åt vice häradshövdingen C. A. W. Haraldson.

Denna proposition bordlades.

§ 7.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 3.

Punkterna 20—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Å föredragningslistan var här efter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 9 A, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställts bifölls.

Punkten 4, angående uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet. *Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.*

På sätt framgår av det vid innevarande års statsverksproposition i avseende å postverket under rubrik: »Utgifter för kapitalökning: bil. 3» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1930 hade Kungl. Maj:t velat bereda riksdagen tillfälle uttala sig beträffande en uppkommen fråga om anskaffning för postverkets räkning av en ny ångare för uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft de likalydande motionerna, nr 71 inom första kammaren av herr andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson m. fl.* och nr 140 inom andra kammaren av herr *Wirsell m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville som sin mening uttala, att till generalpoststyrelsens disposition måtte ställas ett belopp av 350,000 kronor av postverkets förnyelsefond för anskaffande av ett nytt isbrytande postångfartyg till fortsatt uppehållande av förbindelsen mellan fastlandet och Öland.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, måtte beträffande frågan om uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening tillkännagiva vad utskottet i sitt utlåtande i ärendet anfört.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar andre vice talmanen *C. Petrus V. Nilsson, Asplund, Hammarskjöld, Walles, Anderson* i Råstock, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Örebro, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör och *Norsell* förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet. riksdagen, i anledning av de i ämnet väckta motionerna måtte medgiva, att till generalpoststyrelsens disposition finge ställas ett belopp av 350,000 kronor av postverkets förnyelsefond för anskaffande av ett nytt isbrytande postångfartyg till fortsatt uppehållande av förbindelsen mellan fastlandet och Öland.

(Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Wirsell**: Herr talman! Jag skall be att med några ord få närmare motivera den framställning, som motionen går ut på, nämligen riksdagens förord till användande av ett belopp av 350,000 kronor av postverkets förnyelsefond för anskaffande av nytt isbrytande postångfartyg för fortsatt uppehållande av vintertrafiken och postföringen mellan Öland och fastlandet genom postverkets försorg. Postverket har nämligen alltsedan år 1834 omhänderhaft vintertrafiken mellan Öland och fastlandet medelst postångaren Öland. Detta fartyg tillkom genom samverkan mellan Kungl. Maj:t och riksdagen, vilka båda behjertade de svåra trafikförhållandena i Kalmar sund vintertid och sålunda gingo Ölandsbefolkningens önskemål till mötes.

Härvid torde måhända få nämnas, att statsutskottet vid 1881 års riksdag i sitt utlåtande ansåg Ölands anspråk på erhållande av en förbättrad vinterkommunikation med staden Kalmar vara behjertansvärt. Och utskottet tvekade icke tillstyrka riksdagen att vidtaga åtgärder, som kunde förväntas leda till det åsyftade målets vinnande. I statsrådsprotokollet för den 9 januari 1882 finnes bl. a. följande anført i samma ärende: »Det kan icke förnekas, att det sätt, varpå kommunikationen vintertiden mellan Öland och fastlandet för närvarande underhålles, ej är tillfredsställande.» Statsutskottet framhöll liknande synpunkter i sitt utlåtande samma år, och riksdagen beslöt därefter biträda Kungl. Maj:ts framställning att till anskaffande av ett isbrytarfartyg för uppehållande av kommunikationen vintertid mellan Öland och fastlandet på extra stat för år 1883 anvisa ett belopp av 146,300 kronor. Sålunda tillkom postångaren Öland, som den nu blivit kallad, och den har sedan dess på ett för Ölands vidkommande synnerligen förtjänstfullt sätt uppehållit trafiken.

Emellertid har trafiken ökat i stor omfattning under senare år. Fordringarna äro därför större och åldern har naturligtvis tagit ut sin rätt även för den snart 50-åriga postångaren. Det är därför Ölands befolkning nu vågar göra framställning till riksdagen om en ny och för nutida behov lämpad isbrytande ångare för postföringen och trafiken vintertid mellan Öland och fastlandet.

I allt väsentligt föreligga samma skäl som för omkring 50 år sedan, för att staten själv ombesörjer denna trafik. Ett enskildt bolag har icke samma intresse av att posten kommer snabbt och säkert fram, det vill kanske icke vid kritiska tillfällen riskera dyrbar materiel på den vintertid så svåra farleden mellan Kalmar och Öland. Den gångna vintern har bevisat detta i många hänseenden, och ölänningarna äro skyldiga generalpoststyrelsen stor tack för det arbete postångaren Öland utfört under alla dessa år och främst under senaste vinterkampanj. Hade icke denna ångare funnits till och hade icke generalpoststyrelsen givit sina bestämda direktiv, att båten till varje pris skulle söka uppehålla förbindelsen, så hade vår ö säkerligen under veckolång tid varit helt isolerad från fastlandet. Övriga ångare, som trafikera Kalmar sund, läggo på grund av isförhållandena stilla i sina hamnar trots godsanhopningen, men postångaren, som dock har den besvärligaste routen, gick i stort sett sina regelbundna turer och gick natt och dag för att hålla förbindelsen öppen.

Vi ha också kunnat räkna med hyggliga frakttaxor och biljettpriiser och betraktat postbåten som en regulator på alla frakttaxor för ölandstrafiken under hela året. Därför ha vi också energiskt protesterat, när man velat taga ifrån oss båten vid ett par tillfällen. Och alldeles särskilt kraftigt har den opinions-

yttringen blivit var gång ångfartygsaktiebolaget Kalmarsund önskat få över- *Ang. uppehål-*
taga trafiken. Ölands befolknings framställning om en ny båt beror alltså på *lande vintertid*
en önskan att även för framtiden kunna påräkna garanti för en regelbunden *av posttrafiken*
postföring under vintern, huru svåra förhållandena än kunna vara, men också *mellan Öland*
en önskan att även för framtiden få åtnjuta de rimliga taxor, som postverket *och fastlandet.*
tillämpat. Och så kommer härtill den prisreglerande verkan på frakttaxorna
under den tid av året, då Kalmarsundsbolaget ombesörjer trafiken.

(Forts.)

Generalpoststyrelsen har tillstyrkt framställningen om en ny båt i skrive-
lse till Kungl. Maj:t. Övriga hörda myndigheter ha ställt sig tveksamma eller
avvisande. De ha därvid hänvisat till Kalmarsundsbolagets erbjudande att
övertaga vinterpostföringen mot en årlig ersättning av 13,000 kronor samt åta-
gande att regelbundet uppehålla förbindelsen mellan Öland och fastlandet, även-
som erbjudande från bolaget att underställa taxorna för vintertrafiken myn-
dighets prövning. Bolaget har därvid föreslagit länsstyrelsen i Kalmar, som
likväl undanbett sig uppdraget. Kommunikationsministern har ej ansett sig
kunna tillstyrka framställningen, emedan han ansett, att bolagets erbjudande
borde närmare prövas. Han har vidare funnit det vara en statsverket främ-
mande uppgift att driva rederirörelse av detta slag, och dessutom har han bli-
vit betänksam inför frågans ekonomiska sida. Samma uppfattning har utskot-
tet uttalat. Vad den ekonomiska sidan beträffar, har generalpoststyrelsen ut-
talat, att trafiken under senare år börjat ge ett stigande överskott utöver in-
besparingen av de kostnader för postens befordran, som eljest skulle utgått.
Postverket räknar med ett tillfredsställande resultat, även om en ny båt an-
skaffas för 350,000 kronor. Nu har ju postverket lämnat en utförlig redogö-
relse för resultatet av postångaren Ölands hela seglationstid, men från Kal-
marsundsbolagets sida har man försökt att delvis gendriva denna. Bolaget
har till de flesta av kammarens ledamöter utsänt ett observandum. Man kan
ju mot detta invända, att man nog skulle kunna tänka sig, att generalpoststy-
relsens siffror äro tillförlitliga. Men även om de ej skulle vara det, utan man
skulle tro på, att det är förenat med ständig förlust att trafikera sundet vin-
tertid, varför skulle då bolaget vara så angeläget att få övertaga denna trafik,
varom det ansökt vid åtskilliga tillfällen? Man har också glömt att fram-
hålla, att under den tid postångaren Öland först gick i Kalmarsund, skulle den
trafikera icke blott hamnen Färjestaden utan även den avlägset liggande ham-
nen Borgholm. Det var förenat med betydande utgifter att forcera isen den
långa vägen och dessutom voro frakterna ganska små. Om nu postångaren
Ölands intäkter ej blevo så stora under årens lopp, kan det bero på många om-
ständigheter. Man har låtit båten gå endast vintertid och t. o. m. tagit ifrån
den den bästa månaden på vintern, nämligen november, då transportererna skulle
vara mest inbringande. Vidare har från statens sida ända sedan för 5 å 6 år
tillbaka ingen vidare kontroll utförts, utan det har gått både si och så med in-
komsterna och redovisningen. Folk har kunnat köpa en biljett av plåt för 50
öre, och om de varit knepiga, ha de kunnat resa fram och tillbaka rätt många
gångar på densamma. Och när mindre gods lastades på båten, hölls det ingen
kontroll vid hamnen, utan gods fördes ombord huller om buller, och sällan
tecknades några fraktsedlar.

Vad så beträffar det andra argumentet, nämligen att det här skulle gälla en
verksamhet, som vore för staten främmande, så måste jag bestämt bestrida
detta påstående. Tvärtom är det väl en statsangelägenhet, att alla kommu-
nikationer äro så snabba och tillförlitliga som möjligt. När det rör sig om
en sådan sak som postbefordran — och särskilt postbefordran till en isolerad
landsända — får man enligt min mening t. o. m. bortse från, om företaget lö-
nar sig eller icke. Staten driver ju för övrigt på många andra områden en så-
dan verksamhet, som kanske icke just lönar sig. Om man tager en sådan in-

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

(Forts.)

rättning som telegrafverket och isolerar telegramavdelningen, visar det sig, att den verksamheten senaste åren gått med förlust, men man kan ju icke därför upphöra med den. Staten understöder vidare en del järnvägar, vid vilka en given förlust för staten uppstår, och den driver bankrörelse, som måste uppehållas antingen det blir vinst eller förlust. Med statens egnahemsrörelse förhåller det sig på samma sätt o. s. v. Den livliga samfärdseln i våra dagar på alla omåden kan icke försiggå utan tillförlitliga kommunikationer, vare sig det nu gäller telefon eller telegraf, järnväg eller båt. Det är alltså en angelägenhet av stor vikt, med hänsyn till de uppgifter som åvila staten, att på kommunikationernas område betjäna allmänheten så effektivt och billigt som möjligt.

Nu kan man visserligen hänvisa till Kalmarsundsbolagets erbjudande och säga, att trafiken på detta sätt skulle bli lika effektiv och billigare än den skulle bli med en ny båt. Och vidare kan man också peka på att bolaget erbjudit sig att underställa sina taxor prövning av offentlig myndighet. Men då är det att märka, att detta endast gäller taxorna för vintertrafiken. Intet hindrar sedan bolaget att taga skadan igen under den andra delen av året. Det är just detta, som ölandsbefolkningen är rädd för. Kalmarsundsbolaget är nämligen i samma ägo som ångkvarnen i Kalmar, till vilken ölänningarna sälja sin spannmål, därvid höjda frakttaxor och faktiskt monopol på frakterna möjligen skulle kunna befaras. Därtill kommer en annan omständighet. Vi ha samtrafik mellan Ölands järnväg och fastlandets. Men Kalmarsundsbolagets intresser äro också stora intresser i järnvägarna på Kalmar läns fastland, vilket ytterligare skulle stärka bolagets monopolställning. Bolaget har nämligen ingen konkurrens att räkna med beträffande frakterna på Öland. Den iver, som bolaget alltid visat, när det gällt att få hand även om vintertrafiken på Öland har också ingivit ölandsbefolkningen ökade farhågor för att komma i en ogynnsam ställning, om bolaget nu skulle bli alldeles allenarådande.

Utskottets reservanter ha därför enligt min åsikt alldeles rätt, när de säga, att ett nedläggande av en statlik kommunikationsled med omkring 50-årig hävd för sig måste innebära en svår missräkning för öbefolkningen. För den skull ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande vid denna punkt fogade reservationen.

Med herr Wirsell förenade sig herr *Heiding*.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Det är med tvekan jag begär ordet, men då jag håller före, att ett yrkande om bifall till utskottets hemställan bör göras, och då jag varit med om att deltaga i ärendets avgörande i utskottet, anser jag mig skyldig att framställa ett sådant yrkande.

Jag skall nu, herr talman, icke fördjupa mig vidare mycket i den föreliggande frågan. Såsom herrarna funnit av den kungl. propositionen, har statsrådet ansett frågan vara av den beskaffenhet, att riksdagen bör få tillfälle yttra sig om densamma. Att jag kunnat gå med på ett bifall till utskottets förslag, beror egentligen på den motivering, som återfinnes på sidan 14 i utlåtandet. Jag var annars från början inställd på att följa reservanterna och yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Nu förhåller det sig så, som framgår av utlåtandet, att den postbåt, som för närvarande vintertiden transporterar posten från Kalmar till Öland, kan hålla ut ännu ett år. Detta framhäves uttryckligen av utskottet såsom motiv för att ett nytt fartyg icke omedelbart bör anskaffas. Emellertid äro ölänningarna rädda för att det försäkringsavtal, som skulle komma att uppgöras med Kalmarsundsbolaget, blir sådant, att det icke länder dem till fördel. Men detta

avtal skall underställas icke blott länsstyrelsen i Kalmar utan både Kungl. Maj:t och riksdagen. Däri ligger ju en så stor garanti, att ölandsborna borde kunna vara nöjda.

Så säger vidare herr Wirsell, att det här gäller en anordning med 50-årig hävd för sig. Ja, men det är ju så, herr Wirsell, att vi i riksdagen ofta bruka ändra på sådant, som är gammalt. Jag är visserligen konservativt lagd, men kan man ändra något till det bättre, vill jag gärna gå med på ändringen. Det gäller dock i detta fall en utgift på icke mindre än 350,000 kronor.

Trafiken med ifrågavarande fartyg skulle också upprätthållas endast en kortare tid, nämligen fyra à fem månader vintertiden. Hur går det med trafiken under den andra delen av året? Jag menar, att Kalmarsundsbolaget har i varje fall rikt tillfälle att bruka maktmedel mot ölänningarna, om man vill använda sådana under de återstående månaderna, då man kan fastställa taxorna efter eget gottfinnande.

Som sagt: jag anser, att man åtminstone för närvarande bör spara det utlägg, som här föreslås. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag skall be att få med några ord motivera min ståndpunkt i detta ärende. Jag vill först som sist erkänna, att frågan icke har några större dimensioner. Men jag har icke kunnat gå in för den bevisföring, som presterats både i utskottet och från Kalmarsundsbolagets sida därom, att postverkets kalkyler i denna sak skulle vara missvisande. Det förhåller sig i stället så, som en representant för ölänningarna förut framhållit, att sedan det blev ordning och reda med trafiken, har denna lämnat överskott. Detta framgår också av siffrorna på sidan 9 i utlåtandet, vilka avspeglar, hur rörelsen burit sig under de olika åren. Man har nu anmärkt på att postverket räknat alldeles för knappt, i det man utgått ifrån blott 4 % avsättning till förnyelsefond. Men man har då glömt, att postverket har rätt att vid sina beräkningar tillämpa samma principer som Kalmarsundsbolaget. Detta bolag har ju sedan några år tillbaka blivit ganska intresserat av att övertaga ifrågavarande trafik, och det räknar med att få 13,000 kronor om året för detta besvär. Men är det icke riktigt att i generalpoststyrelsens kalkyl lägga in även någon inkomst för postbefraktningen? Detta har dock icke skett, såsom framgår av vad som säges å sidorna 9 och 10 i utskottsutlåtandet.

Även om affären för övrigt icke är så lysande utan nätt och jämt lämnar ett överskott, har det dock sitt värde, att öbefolkningen och postverket ha så att säga det hela i sin hand, om trafiken får fortgå såsom hittills. Då här till kommer, att sjöfarten bedrivits i närmare femtio år till stor nytta för Öland och — jag vågar säga — även för fastlandsbefolkningen samt till stor nytta för postverket, begriper jag sannerligen icke, vad det kan finnas för anledning att frångå detta, alldenstund det hela i fortsättningen kommer att gå ihop. Kalmarsundsbolaget är ju berett att betala 350,000 kronor, eller samma belopp som det för vilket postverket skulle bygga, vilket framgår av handlingarna i målet, om jag får använda det uttrycket, men bolaget vill för sitt besvär med posten ha 13,000 kronor om året. Det är hugget som stucket. Läger man till dessa 13,000 kronor på postverkets kalkyler, så bli de genast fördelaktigare.

Jag skall icke närmare ingå på detta. Jag tror emellertid, att man dessutom borde taga hänsyn till det faktum, att så länge det var besvärligt och svårt att uppehålla postförbindelserna med Öland, anmälde sig inte vare sig

*Ang. uppehål-
lande vintertid
av posttrafiken
mellan Öland
och fastlandet.*

(Forts.)

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

(Forts.)

det ena eller andra enskilda intresset. Nu, när man lyckats åstadkomma, att företaget verkligen gör skäl för sig, och man i viss mån upparbetat trafiken, då kommer ett enskilt intresse och vill vara med, och icke blott detta utan även ha monopol på verksamheten. Skulle vi förfara så, när staten måste gå i bräschen för framskapandet av nya kommunikationsleder, att när de väl kommit i gång och visat sig vara någorlunda räntabla, man skulle överlämna dem åt enskilda, tror jag, att vi få ta oss mer än en funderare, innan vi gå att besluta i denna fråga och sedan kanske i åtskilliga andra liknande. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Borell**: Herr talman! Jag skall be att med några ord få redogöra för de skäl, som föranlett mig att intaga den ställningen till denna fråga, att man i första hand bör se till, huruvida för framtiden trafiken mellan Öland och fastlandet under vintertiden kan upprätthållas efter överenskommelse med ett enskilt bolag.

Den förste ärade talaren lämnade en framställning angående de förhållanden, under vilka den nuvarande postångaren Öland kom till. Den framställningen torde dock för att bli fullständig böra i någon mån kompletteras. På den tiden, på 1880-talet, voro de ångare, med vilka ifrågavarande trade trafikerades, små och klena till sin byggnad samt utrustade med allenast ringa maskinkraft. De kunde därför icke tjänstgöra under vintern. Så fort vintern kom och Kalmarsund isbelades, måste de läggas upp. Öland blev avstängt från all samfärdsel med fastlandet, till dess isen blev så stark, att man kunde taga sig över gående eller med häst och åkdon. Detta medförde naturligtvis stora svårigheter. Jag minns ännu från min barndom på Öland, med vilka svårigheter och faror dessa färder voro förenade för dem, som måste anträda dem. Det var således ett verkligt nödläge, som då rådde, och det var också därför, som statsmakterna trädde emellan. Såväl riksdagen i sin skrivelse i anledning av väckt motion i frågan som departementschefen vid framläggande av förslag till riksdagen om byggande med statsmedel av en båt för att hjälpa upp kommunikationerna på denna trade, betonade, att det vore det naturligaste, att ifrågavarande trafik upprätthölls av ett enskilt företag, låt vara med subvention av staten, men att, då en sådan lösning syntes utesluten, samt behovet var så trängande och förhållandena så prekära, som här var fallet, det ej funnes annan utväg än att staten byggde en isbrytare och satte in den för betjänande av denna trafik.

Den förste ärade talaren påstod — och det har också uppgivits i motionen — att förhållandena nu äro ungefär desamma som då. Detta är icke riktigt. De äro icke alls desamma utan ha i mycket hög grad förändrats. Sedan den tiden har det enskilda bolag, som trafikerar Kalmarsund, anskaffat ett synnerligen gott tonnage. Bolaget äger nu — förutom andra fartyg — två ganska nybyggda kraftiga isbrytande fartyg, som i storlek och styrka icke stå mycket efter det fartyg, som man nu ifrågasätter att bygga. Bolaget har vidare erbjudit sig att bygga ytterligare en ångare efter huvudsakligen samma ritningar som upprättats för byggande med användande av medel från postverkets förnyelsefond av en ny statens isbrytare. Nu föreligger således icke längre det läget, att trafiken icke kan upprätthållas genom enskilt initiativ. Den möjligheten finns, och då väl det resonemanget är riktigt, som fördes på 1880-talet, att det naturliga är, att det bolag, som i övrigt året runt ombesörjer trafiken, också får bedriva densamma på vintern, bör man, såvitt jag förstår, vid detta tillfälle, då den gamla ångbåten tjänat ut och det är nödvändigt att skaffa en ny, taga upp den frågan till övervägande, huruvida staten bör fortsätta

eller huruvida man bör överlämna trafiken åt den enskilda verksamheten. Då gällar givetvis att därvid se till, huruvida sådant överlämnande kan ske under för ölandsbefolkningen fullt betryggande former. Jag är själv ölänningsman, och det ligger mig varmt om hjärtat att trafiken mellan Öland och fastlandet blir ordnad på ett sådant sätt, att det blir fullt tillfredsställande för ölandsbefolkningen. Nu har det sagts, att ölänningsarna icke kunna vara nöjda med mindre än att staten fortfarande håller vinterångare på traden, när man måste befara att, om trafiken skulle överlämnas till det enskilda bolaget, detta icke skulle sköta trafiken med samma intresse och med samma regelmässighet, varmed den hittills ombesörjts av statens ångare, samt att bolaget skulle använda sin monopolställning till att driva upp taxorna. Jag har mycket svårt att tro, att dessa farhågor äro berättigade. Det finnes ju många andra platser i landet, där vintertrafiken sjöledes och med den postföringen upprätthålles av enskilt företag. Detta sker t. ex. mellan Gotland och fastlandet och i Göteborgs skärgård, där förhållandena torde vara ungefär liknande som i Kalmar-sund. Jag har aldrig hört, att dessa enskilda företag icke satt in all sin energi på att även under de svåraste naturförhållanden göra det yttersta för att upprätthålla trafiken med all önskvärd regelmässighet, precis som postångaren Ölands befäl och besättning på ett mycket berömvärdt sätt gjort. Jag tror icke heller, att det är att befara, att bolaget skulle begagna tillfället att öskäligen höja taxorna. Såvitt jag hört, har det icke varit någon anmärkning mot bolagets taxesättning för sommartrafiken. Sommartaxorna ligga för närvarande helt naturligt och som det bör vara något under de taxor, som tillämpas av postångaren Öland, som ju går på den tid, då svårigheterna äro större och kostnaderna följaktligen större. Men även de, som säga sig hysa sådana farhågor, borde väl kunna vara fullt tillfredsställda med utskottsmajoritetens förslag, som ger den garantien, att ett blivande avtal med det enskilda bolaget skall underställas riksdagens prövning. Om riksdagen då finner, att detta avtal icke är tillfredsställande och icke tillräckligt tillgodoser Ölands berättigade intressen, får man taga upp frågan på nytt.

Ytterligare ett skäl anföres emellertid. Man säger nämligen, att det icke finnes någon anledning att staten, sedan denna trafik drivits i så pass många år, nu då densamma börjar ekonomiskt sett bli relativt tillfredsställande, skulle lämna den ifrån sig. Enligt min mening och mitt sätt att se på denna fråga ligger det emellertid något rätt så främmande och onaturligt däri, att, då ett enskilt bolag, som uppehåller trafik i övrigt på ett farvatten, erbjuder sig att under tillräcklig garanti driva även vintertrafiken och erbjuder sig att ombesörja postbefordringen till ett pris, mot vars skälighet ingen invändning kan göras, och, såvitt jag vet, icke heller gjorts, staten det oaktat skulle med engagerande av ett relativt stort kapital bygga ett fartyg, som endast för en kort del av året skulle upprätthålla denna trafik och under större delen av året ligga utan användning. Ser man bort ifrån de känslor, som naturligtvis här spela en ganska stor roll, torde det icke vara ens ett verkligt Ölands-intresse att ordna förhållandena på det sättet. Jag tror tvärtom, att ölänningsarnas intressen bli bättre tillgodosedda, om det enskilda bolaget får tillfälle att driva sin trafik hela året om. Det är ju givet, att bolaget då kan bättre tillgodose utvecklingen och framför allt hålla sig med ett bättre tonnage. Bolaget har, det tror jag även erkänns av ölänningsarna själva, nedlagt en mycket berömvärd strävan att hålla förstklassigt tonnage på denna trade. Jag vet icke någonstans i detta land — jag tror jag känner kusttrafiken rätt så bra — om man undantager Gotland, där man har sin trafik så väl ordnad som Kalmarsundsbolaget numera har. Får bolaget driva trafiken hela året, har det naturligtvis större möjligheter att fortsätta på den vägen. Jag vet också, att en sådan uppfattning gör sig gällande på vissa

Ang. uppehål-
lande vintertid
av posttrafiken
mellan Öland
och fastlandet.

(Forts.)

håll, åtminstone på södra delen av ön, där man, om Kalmarsundsbolaget kommer att bygga en ny ångare för traden Färjestaden—Kalmar för trafiken på traden Kalmar—Mörbylånga—Degerhamn, får ett isbrytande fartyg, som bolaget redan har, såsom ersättare för en äldre mindre båt och man sålunda får det bättre ordnat än det för närvarande är. Det kan icke ligga i statens intresse att motverka en sådan utveckling.

Nu säger man emellertid, såsom jag redan antytt, att staten förtjänar pengar på denna trafik, att verksamheten är stadd i lovande ekonomisk utveckling, och förmenar att staten icke bör lämna ut denna upparbetade linje. Jag skall icke närmare gå in på generalpoststyrelsens kalkyler, vari styrelsen räknat med ett årligt överskott av ungefär 3,800 kronor. Såsom herr Anderson i Råstock riktigt anmärkte bör, då i kalkylen icke räknats med någon ersättning för postföringen, ett belopp därför tilläggas. Om jag antager, att postverket, om det icke håller egen båt, skulle få betala 13,000 kronor om året för postbefordringen under vinterseglationen, skall man således till kalkylens nettosiffra lägga ytterligare 13,000 kronor, vadan den verkliga vinsten skulle bliva i runt tal 17,000 kronor. Jag kan naturligtvis icke spå, om dessa kalkyler stå sig eller icke. Jag vill endast anmärka, att — med reservation för att den uppgift, som Kalmarsundsbolaget lämnat, är riktig — på utgiftssidan i kalkylen icke räknats med utgifterna för hamnavgifter, som numera skola betalas även för statsångaren. Denna utgift skulle uppgå till 3,300 à 3,400 kronor om året i runt tal eller således i det närmaste till samma belopp, som generalpoststyrelsen räknat med som överskott. Tages denna utgiftspost med i beräkningen, skulle vinsten enligt kalkylen alltså bli ungefär plus minus noll, och den verkliga vinsten bleve, att postverket skulle få posten fritt fraktad mot att verket finge betala 13,000 kronor, om posten befordrades av det enskilda bolaget. Om man ser på huru det gått för den nuvarande postångaren, finner man, att den varit en rätt så dyr affär. Staten har till år 1920 på densamma förlorat ungefär 1,040,000 kronor, och detta beror givetvis på att en isbrytande ångare, som är utsatt för stark nötning av isarna, gång på gång kräver omfattande reparationer. Detta måste givetvis också komma att bli fallet för en ny ångare, som skall uppehålla trafiken å samma trade och således också vara utsatt för den starka påfrestning, som vintertrafik medför. Huruvida man räknat tillräckligt med detta förhållande i kalkylen kan jag icke säga. Det synes i varje fall rätt tvivelaktigt, och jämväl i övrigt måste ju en sådan kalkyl som den ifrågasvarande helt naturligt bliva rätt så osäker. Det ekonomiska utbytet kan sålunda vara tvivelaktigt. I varje fall kan det ej bliva så stort, att detta kan motivera, att staten ger ut ett så pass betydande kapital för att utan tvingande skäl driva en rörelse, som ju dock ligger helt på sidan av de egentliga statsuppgifterna. Jag upprepar, att det måste anses vara det naturliga och ur näringslivets synpunkter riktiga, att det bolag, som i övrigt uppehåller trafiken, också får uppehålla denna även vintertiden. Från vanliga ekonomiska utgångspunkter har jag icke kunnat se saken på annat sätt. Man har sagt, att det är märkvärdigt att bolaget så gärna vill ha denna trafik. Jag har ingen anledning att tala för bolaget, men jag finner det helt naturligt, att företaget, som i övrigt har detta arbetsområde, måste anse det som en förmån att få sköta trafiken hela året om. Det kan ju då fördela sina kostnader över hela året och har större möjligheter att driva rörelsen rationellt och att hålla lägre taxor, och man avser ju också att skapa garantier därför.

Jag kan sålunda, huru varmt jag än intresserar mig för Öland, icke tro, att ölänningarna skulle lida något avbräck, om det gjordes upp ett kontrakt under riksdagens garanti med det enskilda bolaget om uppehållande av ifrågasvarande trafik. Jag förstår väl känsloskålen, som i detta som i så många

andra fall förekomma, när det gäller lokala intressen, men jag kan icke inför de sakliga skäl, som tala för den i propositionen framförda meningen, ge vika för dessa känsloskäl. Jag tror, som sagt, att det kommer att visa sig, att följandet av dessa känsloskäl icke leder till en lycklig utveckling, utan att förhållandena skola utveckla sig även för Öland gynnsammare, om man i stället går på den rent sakliga och mera rekommendabla linjen och försöker få uppgörelse till stånd med det enskilda bolaget. Det är ju för övrigt nu endast fråga om att man skall göra ett försök till uppgörelse. Jag tycker således, att det icke för någon kan innebära någon risk eller våda, om man följer majoritetens förslag, och jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att kammararen kommer att fatta beslut i enlighet därmed.

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

(Forts.)

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Då jag är representant för den ort, som denna fråga berör, och underskrivit den motion, som väckts i ämnet, skall jag be att få säga några ord. Jag har fäst mig vid det yttrande, herr statsrådet hållit, och framför allt vid det påståendet, att önskemålet från Ölandsbefolkningens sida att få behålla en statens båt för postens befordran och trafikens uppehållande vissa tider mellan fastlandet och Öland, skulle grunda sig på känsloskäl. Jag tror icke, att det är fullständigt så, att det grundar sig uteslutande på känsloskäl. Jag vill icke förneka, att det kan finnas ett visst inslag av dylika skäl, men jag tror, att i det stora hela grundar sig ortsbefolkningens intresse i denna fråga på rent sakliga och ekonomiska skäl. Emellertid bör man ej se bort från den betydelse det har, att Ölandsbefolkningen känner sig och sin ö sammanknutna med fastlandet och Svea rike i övrigt. Den, som ser bort från dylika förhållanden, förnekar de känslor, som man många gånger vädjar till, när man begär uppoffringar för det allmänna bästa. Således måste jag för egen del säga, att de av herr statsrådet åberopade känsloskälerna ändå ha ett visst värde att räkna med, när det gäller att taga ståndpunkt till frågan. Jag anser emellertid att man i frågan skjutit in ett ovidkommande spörsmål, som gjorts till huvudfråga, under det att huvudsaken blivit av sekundär betydelse. Vad gäller saken? Jo, frågan, huruvida staten skall upprätthålla en snart femtioårig verksamhet eller ej, med andra ord sagt, om staten i fortsättningen skall ombesörja postföringen mellan fastlandet och Öland, med eget fartyg. Frågan om staten skall fortsätta med denna sin verksamhet har aktualiserats på den grund att den gamla båten, Öland, nu är utsliten och behöver ersättas, och då har man fört fram det enskilda bolaget som huvudfråga, det är ej en riktig frågeställning.

När man nu kan påvisa, att verksamheten varit ekonomiskt förmånlig för staten och till gagn för ortsbefolkningen, finns det ingen anledning för staten att nu fråntråda denna verksamhet. Ser man på de siffror, som föreligga ifråga om boksluten för denna trafik med postångaren Öland under åren 1923—1928, alltså under de sex åren sedan man börjat få litet ordning och reda ifråga om kontroll och andra anordningar, har det årliga nettot sammanlagt uppgått till något över 17,000 kronor. Härtill kommer sedan värdet av den fria postöverföringen, för vilken det enskilda bolaget tidigare begärt en ersättning för vintermånaderna av 19,000 kronor och numera begär ett belopp av 13,000 kronor. Läger man dessa 19,000 kronor till det förut angivna nettot, visar det sig ju, att statsverket icke haft någon förlust utan tvärtom vinst på denna verksamhet. Till detta kommer också vinsten för ortsbefolkningen av att erhålla rimliga taxor. Jag vill för egen del framhålla, att hur man än framdeles vill ordna med kontrollen och prövningen av taxorna, sedan man eventuellt överlämnat trafiken till ett enskilt bolag, som har monopolställning, så kommer man icke att få samma låga taxor vintertid, som statens fartyg Öland har upprätthållit.

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

(Forts.)

Kammarens ledamöter förstå, att jag med intresse följt denna fråga och detta även med hänsyn till att ett bifall till motionen skulle innebära en ekonomisk hjälp åt Ölands befolkning. Det förhåller sig så att allt vad öns jordbrukare producera med undantag av vad de själva konsumera måste fraktas över sundet, och allt vad de behöva för sitt jordbruk i form av gödningsämnen, maskiner etc. måste fraktas till ön från fastlandet. Det är då klart, att det betyder ofantligt mycket i ekonomiskt avseende för dem, vilka frakttaxor de ha att räkna med.

Jag kan också försäkra kammarens ledamöter, att uppfattningen i denna fråga är så enhällig bland öbefolkningen, fränsett politisk uppfattning, att man skall kunna konstatera, att hela befolkningen med några få undantag är enig om att vilja bibehålla statens verksamhet på detta område, så att de principer ifråga om taxor, som hittills ha tillämpats, bli tillämpade även i fortsättningen. Det är ju självfallet, att ha dessa jordbrukare rimliga taxor att räkna med, så ha de möjlighet att lättare kunna få ett ekonomiskt utbyte av sitt jordbruk. Läger man emellertid till de andra svårigheter, som jordbrukarna redan ha, även högre frakttaxor, är det ju självfallet, att de komma i en ännu sämre ställning.

Man måste emellertid även räkna med följderna av att verksamheten i sin helhet uppehålls av ett enskilt bolag, när all konkurrens är utesluten. Herr statsrådet nämnde, att posttrafiken handhaves uteslutande av ett enskilt bolag mellan fastlandet och Gotland. Det är riktigt, men jag vill erinra om att det dock här förefinnes en viss skillnad. Gotlandsbolaget kan utsättas för konkurrens, vilket ej är möjligt, vad man nu kan se, för Kalmarsundsbolagets sundstrafik i stort sett.

Jag vill villigt erkänna, som det sagts här tidigare, att detta icke är någon stor fråga, men jag kan försäkra kammarens ledamöter, att det dock är en stor fråga för den ort och den befolkning, som beröres av densamma. Man får icke från statsmakternas sida behandla vissa landsändar hur som helst, utan man måste ändå taga hänsyn i någon mån till deras berättigade anspråk. Det föreligger en enhällig önskan från denna landsända, att staten skall uppehålla denna trafik även i fortsättningen. Detta önskemål har man motiverat icke blott med känsluskäl, utan även med ekonomiska skäl, och då statsmakterna utan några större ekonomiska uppoffringar kunna tillmötesgå denna önskan, förstår jag icke, varför statsmakterna skola neka att gå ortsbefolkningen till mötes och uppfylla deras önskan.

Herr Anderson i Råstock berörde en synpunkt, som jag icke vill underlåta att stryka under. Han framhöll, att staten har trafikerat denna trade i snart 50 år, men nu, när ett enskilt bolag kan ombesörja trafiken, säger man, att det icke finns någon anledning för staten att fortsätta. Tänk om staten skulle tillämpa samma principer i fråga om vårt kommunikationsväsen i övrigt och överlämna åt enskilda en verksamhet, som man uppehållit i många år, på andra områden, det vill man nog ej vara med om.

Herr talman! Jag vill till sist vädja till kammaren att beakta det enhälliga önskemål ifrån en betydande ortsbefolkning, som här har gjort sig gällande och som sakligt och ekonomiskt framförts. Jag ber få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Gustafson* i Vimmerby.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Det fanns i den siste ärade talarens anförande åtskilliga motsättningar åtminstone mellan vad han sade i början och i slutet av sitt anförande. Herr *Magnusson* i Kalmar yttrade

mot slutet, att detta icke var någon stor fråga, men i början av sitt anförande sade han, om jag fattade honom rätt, att det var en fråga, som gällde ingenting mer eller mindre än Ölands samhörighet med fastlandet.

Herr Magnusson sade vidare, att alla sakliga och ekonomiska skäl talade för ett bifall till reservationen. Jag skall, herr talman, icke ge mig in på de sakliga skälen, men i fråga om de ekonomiska skälen anförde herr Magnusson, att de sista sex åren hade postfartyget givit vinst. Herr Magnusson borde väl dock ha gått litet längre tillbaka och sett vad generalpoststyrelsen skrivit om resultatet under de föregående åren. Det anges ju där, att om man bortser från tre år, 1898, 1919 och 1920, under vilka år utfördes stora och dyrbara reparationer, ha i 40 år inkomsterna understigit utgifterna med cirka 19,000 kronor per år. Man kan således icke tala om att denna verksamhet medfört någon vinst för staten, och den har sålunda ej varit någon god affär utan tvärtom.

Jag vill för min del säga, som herr statsrådet nyss framhöll, att jag visst unnar ölänningarna allt gott, men att jag fortfarande icke kan förstå, att det skulle vara så farligt att överlämna även vintertrafiken åt det enskilda bolaget, när det i alla fall redan nu har monopol på trafiken under sju månader av året, då postångaren icke är i trafik; och några klagomål häremot har jag icke avhört, och jag efterlyser alltjämt svar på denna fråga. Jag vill uppriktigt säga, att det i alla fall här bara är fråga om ett försök. Vi, som tillhört majoriteten i utskottet, ha ju sagt ifrån, att den överenskommelse, som till äventyrs kan komma att träffas mellan Kalmarsundsbolaget och generalpoststyrelsen, skall underställas nästkommande års riksdags prövning. Det kan då icke vara någon ko på isen, eftersom det blivit upplyst och icke blivit vederlagt, att den båt, som för närvarande uppehåller vintertrafiken, kan användas ett eller två år till.

Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag anser, att de skäl, som särskilt herr Magnusson i Kalmar har framfört, snarare ha stärkt mig i min ståndpunkt att fortfarande yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord. Då man här har talat om att saken varit ordnad på samma sätt som statsutskottet här föreslår i avseende å gotlandstrafiken, kan det ju icke skada att nämna åtminstone, vilken storleksordning siffrorna ha. När vi behandlade denna fråga på statsutskottets fjärde avdelning, funno vi angeläget att skaffa oss all möjlig information, och vi hade därför i detta syfte uppe den ansvarige byråchefen, som handlägger dessa ärenden. På min direkta fråga huruvida vad posten fick betala för postbefordringen till Gotland uppginge till något större belopp, fick jag det beskedet, att det rörde sig om 115,000 kronor. Nu kan man ju säga, att 13,000 kronor är en bagatell gentemot detta. Jag vill dock framhålla, att, som herr Magnusson i Kalmar anförde, det kan bli fråga om konkurrens beträffande postfrakterna mellan Stockholm och Gotland, och att det ändå rör sig om ett så stort belopp årligen. Man har rätt att draga vissa slutsatser beträffande hur det då skall bli på ett ställe, där det icke alls finns någon möjlighet till konkurrens.

Vidare har man sagt, att detta vore en för postverket främmande verksamhet. Jag vill vädja till norrlänningarna, om icke de i detta fall skulle kunna resonera ungefär som ölänningarna och ställa sig på deras sida, ty kom ihåg med vilken förtjusning man i obygderna mottog postdiligensernas införande på nytt, sedan trafiken kunnat motoriseras. Jag är säker om att vi nog tjäna kommunikationsväsendet bäst, om vi ta hänsyn till de olika orternas svårigheter och speciella förhållanden. Göra vi det, då är jag säker på att man icke handlar galet och samvetslöst, om man följer reservationen, utan då kan man

Ang. uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

(Forts.)

Ang. upphäl-
lande vintertid
av posttrafiken
mellan Öland
och fastlandet.

med lugnt samvete och rent hjärta bifalla den, även om man bor så långt upp som i översta Norrland.

(Forts.)

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag var med på fjärde avdelningen, när denna fråga behandlades, och jag kunde icke komma till annat resultat än att ställa mig på utskottsmajoritetens sida. Jag finner för min del det onaturligt, att postverket skall driva rederirörelse. Om man nu för den allra sista tiden har kunnat påvisa, att denna rörelse gått med någon sorts förtjänst, så är det i alla fall ett faktum, att den förut gått med stor förlust. Att särskilt de sista åren skulle ha gett så gynnsamt resultat, kan ju vara en tillfällighet. I alla fall måste staten vid vissa tillfällen begära hjälp av det bolag, varom här är fråga. Det blir mankemang en eller annan gång, och då får staten begära hjälp av Kalmarsundsbolaget. Det är väl då riktigare, att Kalmarsundsbolaget, som äger båtar och kan sköta trafiken, också får göra det året om. Jag har den uppfattningen, att staten icke skall blanda sig i sådana småsaker, utan att det enskilda intresset bör få sköta om vad som kan göras. För min del tror jag, att det skall gå ganska bra att underhandla med bolaget i denna sak. Det begär nu 13,000 kronor, och man skall nog kunna pressa bolaget åtskilligt, så att det blir något billigare, när frågan kommer igen till nästa riksdag.

När det nu har ställts sådana garantier, att riksdagen får ytterligare behandla saken, sedan underhandlingarna blivit slutförda, och frågan då kommer upp igen, kan jag icke förstå, att det är någon brådska att nu genast besluta i saken. Det finns ju också garantier för att den båt, som finns, kan fortsätta åtminstone ett år till. Då vet jag icke vad det är för brådska och värde i att nu avgöra frågan och besluta att bygga en ny båt på statens bekostnad, ehuru man sannerligen icke vet, om det blir någon förtjänst utan troligtvis en ganska stor förlust. Att ha en båt i gång fem månader på vintern för att sedan lägga upp den och få betala både manskap och andra kostnader under den tid, båten ligger still, kan väl aldrig bli någon affär. Jag tror icke på denna affär, det får herr Anderson i Råstock ursäktas mig, och det är för övrigt, som redan sagts, ingen risk att skjuta på frågan ett år och underhandla med bolaget. Jag misstänker, att bolaget nog låter tala med sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken **Wellin**: Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten, men då frågan berör min gamla födelse- och hembygd, har jag velat göra ett uttalande till protokollet, nämligen ett yrkande om bifall till reservationen. Jag kan icke göra annat med tanke på mina tidiga barndomsminnen, till vilka jag kan räkna det intryck av oerhörd lättnad och glädje, som riksdagens då fattade beslut om att insätta en statens postångare för trafiken i Kalmarsund beredde öläanningarna. Naturligtvis kan man säga, att ett enskilt bolag kan sköta om denna trafik, och naturligtvis har det enskilda bolaget nu andra resurser, än det hade på den tiden. Men man får nog på denna trafikfråga lägga ungefär samma synpunkter, som man lägger på en del trafikfrågor uppe i Norrlands ödebygder och andra sådana trakter i vårt land. Man får tänka sig att offra något för att knyta en annars isolerad landsända fastare vid moderlandet. Jag måste säga, att om det ekonomiskt offras något — för mig är emellertid detta icke någon ekonomisk fråga — tror jag att skäl föreligger att göra ett sådant offer här, lika väl som när det gäller andra svåra kommunikationsfrågor.

Jag har med dessa ord, herr talman, velat yrka bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt,

dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr tal- *Ang. uppehål-*
mannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering *lande vinterid*
begärdes likväl av herr Wirsell, i anledning varav efter given varsel följande *av posttrafiken*
voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs: *mellan Öland*
och fastlandet.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 4 av utskottets förevarande utlåtande nr 9 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 5—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15, angående anslag till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

Ang. anslag till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

I punkten 21 av förevarande del av statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 45 inom första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 91 inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen, utöver vad som föreslagits i statsverkspropositionen å sid. 82: Utgifter för kapitalökning: bilagan 3, måtte besluta ytterligare anvisa för budgetåret 1930/1931 ett reservationsanslag av 1 miljon kronor att användas för igångsättande under nämnda budgetår av byggandet av norra delen mellan Arvidsjaur och Jokkmokk av Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare;

motionen nr 113 inom första kammaren av herr *Hammar skjöld*, som föreslagit, att riksdagen ville

dels besluta, att arbetena å Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare å sträckan Arvidsjaur—Jokkmokk skulle påbörjas under budgetåret 1930/1931,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för sagda arbeten disponera de överskott, vilka möjligen uppstått eller kunde uppstå vid banbyggnaderna å Inlands-

Ang. anslag
till Inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)

banans södra del, sträckan söder om Sorsele, och å statsbanan Hällnäs—Storuman (Stensele),

dels ock slutligen till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare — utöver det av Kungl. Maj:t äskade anslaget av 2,000,000 kronor för arbetena å Inlandsbanans södra del — för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor för arbeten å Inlandsbanans norra del eller sammanlagt till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare anvisa ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor; samt

de likalydande motionerna nr 114 inom första kammaren av herrar *Bergqvist* och *Hansén* samt nr 213 inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville i samband med beviljande av medel till fortsättning av Inlandsbanebygget besluta, att banan skulle givas en sådan sträckning, att den framdroges över Bergnäsudden och Strömholmen i Arjeplogs socken.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt motionerna I: 45 och II: 91 ävensom motionen I: 113 till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor; samt

b) att motionerna I: 114 och II: 213 angående sträckningen av viss del av Inlandsbanan ej måtte av riksdagen bifallas.

Uti en beträffande mom. a) av utskottets hemställan avgiven reservation hade herrar andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Olsson* i Blädinge förklarat sig anse, att utskottet, med hänsyn till att ifrågasvarande anslag vore avsett att utgå av skattemedel, bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 45 och II: 91 ävensom motionen I: 113 i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då det för sju år sedan, om jag icke missminner mig, förelåg en kungl. proposition om att man skulle avbryta byggandet av inlandsbanan och endast färdigställa den, så långt man då var kommen med densamma, så samlades en mycket stor majoritet i riksdagen om den meningen, att det var nära nog en hederssak för landet att bygga denna bana färdig men att man skulle i fortsättningen bygga den med skattemedel, då man ansåg det oförsvärligt anslå lånemedel till en bana, som icke hade utsikter att ens kunna betala trafikeringskostnaderna, långt mindre förränta alla anläggningskostnaderna. Man fick då givetvis finna sig i att byggandet av banan komme att ske under en lång tid, enär man icke kunde anslå så stora summor årligen av skattemedel. Det blev ett avgörande, som jag tror man kan säga att riksdagen sedan har strikt hållit. Visserligen har det kommit att gå litet fortare, än vad jag tror vara riktigt klokt, med färdigställandet av övre tvärbanan, vilken kunde klarats upp litet bättre i fråga om gruvfältet i norra Västerbotten. Men det var så starka förespråkare för att tvärbanan ovillkorligen skulle byggas, oavsett hur det sedan gick med förbindelserna med fyndigheterna i Västerbotten.

Nu har det på detta område icke rått vidare meningsskiljaktighet förrän i år. Då kom man in på det kapitlet: ja, nu börja vi snart bli färdiga med tvärbanan, så att anslaget till den kan sättas något mindre, d. v. s. sättas till 1¹/₂ miljon i stället för till 2 miljoner kronor såsom för det nu löpande bud-

getåret, och nu kunna vi övergå till att för dessa skattemedel bygga de återstående delarna av inlandsbanan, då intet annat dylikt företag rimligtvis synes åtminstone för närvarande kunna komma i fråga. Statsutskottets majoritet har då kommit till den egendomliga åsikten, att man nu skall öka anslagsmedlen till byggandet av själva inlandsbanan, så att den skall kunna färdigställas fortare, än vad eljest skulle skett. Det lät verkligen i utskottet, som om detta i viss mån berodde på att det stått en viss strid om sträckningen av denna bana och att vissa Norrbottens- och Västerbottensintressen kolliderat med varandra. För att avväpna denna strid tycks man på avdelningen ha kommit till det resultatet, att man skulle taga en halv miljon kronor mera per år till dessa byggnadskostnader. Detta är givetvis icke det betänkligaste i statsutskottets betänkande, utan det är, att utskottet ger på handen, att vi skola fortsätta att bevilja 4 miljoner kronor om året till detta järnvägsbygge. Nu brukar man eljest aldrig binda sig för något dylikt, för statsutgifter, som skola gälla för flera år framåt. Det är riksdagen mycket rädd för, framför allt när det gäller statsutgifter, som skola utgå av skattemedel. Det kan möjligen tänkas, att när det gäller ett hus, som icke kan byggas på ett eller två år, man då beslutar själva anslaget och anvisar belopp för varje år, men att som i detta fall ge ett anslag, som man honnettemang inte kan komma ifrån, finner jag synnerligen betänkligt och felaktigt. Hade det varit så, att denna bana varit avsedd att byggas med lånemedel, hade det legat något i att säga, att man skulle bygga fortare, därför att då kunde trafiken komma fortare i gång och banan lämna ränta på det nedlagda kapitalet. Men nu har icke statsutskottets majoritet haft den minsta tanke på den saken, utan är det tvärtom så, att ju fortare banan trafikeras, desto fortare kommer trafikförlusten. Det är säkert, att den är oundviklig. Således, här kan icke skälet ligga.

Då har man sagt, att man tycker, att anslaget är litet för knappt och att det skulle vara mera ekonomiskt att anslå 2½ miljoner i stället för 2 miljoner kronor till denna bana. Det har uppgivits, att man fått den uppgiften från järnvägsstyrelsen. Det är egendomligt. När man läser propositionen, så finner man, att kungl. järnvägsstyrelsen själv föreslagit, att man skall anslå 2 miljoner kronor till detta banbygge. Jag vill tro, att järnvägsstyrelsen icke själv gör sina propos så, att den sedermera går ifrån dem. Det är orimligt att tänka sig något dylikt. Järnvägsstyrelsen har ju själv gått in för en viss linje och föreslagit, såsom återfinnes på sid. 20 i statsutskottsutlåtandet, att medan man under det löpande budgetåret bygger för 4 miljoner kronor av skattemedel, skulle man under det följande budgetåret bygga för 3½ miljon kronor och sedan i fortsättningen för 3 miljoner kronor om året, till dess banan blir färdig. Nu säger man, att det är lika betänkligt att gå fram, som järnvägsstyrelsen gjort, som att gå fram, som statsutskottet gjort, ty i båda fallen träffar man avgöranden, som äro bindande för framtiden. Då svaras, att det är en stor skillnad, om statsutskottet och därefter riksdagen går in för ett anslag på 4 miljoner kronor, än om järnvägsstyrelsen föreslår 3 miljoner kronor om året. Det senare binder ingen. Men det förra uttalandet binder alldeles bestämt. Det är därför, som jag icke kan finna några bärande skäl för att man nu skulle kasta om, då man hittills haft borgfred på detta område, sedan den tiden då dåvarande kommunikationsministern ville slå hela leken itu. Vi avlägsnade oss betydligt från hans åsikt, och vi ansåge, att man nästan av ren barmhärtighetssynpunkt borde vara med om att bygga banan färdig. Sedan kommer majoriteten i utskottet och säger, att det går icke på det sättet, utan nu skall det forceras, så att banan blir färdig fort. Jag har icke kunnat tillägna mig den åskådningen, när jag vet, på vilken ekonomisk bas det hela vilar.

Ang. anslag till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

(Forts.)

Ang. anslag
till Inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.

(Forts.)

Nu har jag givetvis icke mycket hopp om att få kammaren med mig gentemot den stora samlingsmajoritet, som det blivit i statsutskottet i denna fråga, ty det går väl sämre för oss reservanter i denna fråga, än det gick för öläningarna. Jag har emellertid icke kunnat finna, att denna fråga borde begravas i tysthet här i kammaren, när nu statsutskottsmajoriteten tycks helt och hållet ha svängt om och tycks anse, att denna bana är så utomordentligt ekonomiskt viktig, så att vi skola offra så mycket skattemedel på den och offra skattemedel till större belopp, än Kungl. Maj:t har föreslagit. Det är alltid mycket betänkligt. Där finns dock, även om man kan klandra den, en viss ekonomisk plan i den kungl. propositionen. Men när utskottet rycker fram på detta sätt, är det alldeles planlöst. Man hugger för sig utan vidare, och så får man hjälpa upp det hela med att taga och höja på en inkomstitel. Det är ju det vanliga sättet att få det hela att gå i lås. Det är åtminstone icke ett prov på statsutskottets vanliga ekonomiska försiktighet, en försiktighet som jag anser, att det utskottet mer än något annat utskott bör visa.

Det är av dessa skäl, som jag, herr talman, ber att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Nilsson i Bonarp m. fl. avgivna reservationen, vilken helt överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall lova att icke bliva alltför långrandig, men jag kan icke underlåta att åtminstone göra några sidhänvisningar, så att kammarens ledamöter få klart för sig, vad det här gäller.

Jag skulle vilja rekommendera herrarna att slå upp sid. 20 i det utlåtande vi nu behandla, varest det i underkanten på sidan finnes en tabell, däri det angives, vilka belopp som utgå för järnvägsbyggandet i Norrland under detta budgetår och vilka som av järnvägsstyrelsen föreslagits skola utgå för framtiden. Där finner man, att som det hela lagts upp, kommer det att betyda en byggnadsperiod till 1940 för de relativt få mil, som återstå. När man därjämte tagit reda på, såsom vi varit angelägna att göra på fjärde avdelningen, att Hällnäs—Stenselebanan, vars byggande nu pågår, beräknas bli färdig omkring den 1 december i år, och så frågar sig, hur man då skall få något att göra åt de människor, som varit sysselsatta vid detta banbygge, då ha vi icke kunnat komma till något annat resultat, än att det rimligaste vore att låta järnvägsstyrelsen fortsätta att bygga järnvägen söderifrån och uppåt. Men då skulle man ge så mycket anslag, att man icke i onödan skulle trycka ned de redan förut fattiga kommunerna i dessa bygder genom att öka deras utgifter för arbetslösheten. Därtill komma också andra skäl, av vilka ett är, att vi icke med ett enda öre gå utöver vad som gäller för innevarande budgetår, nämligen 4 miljoner kronor för Hällnäs—Stensele- och inlandsbanans byggande. Vidare har på direkt förfrågan den för statens järnvägsbyggnader ansvarige högste chefen, överste Fogelmark, givit det beskedet, att det naturligtvis går att bedriva det arbetet mer ekonomiskt, om man får forcera det en liten smula. Så har fjärde avdelningens samtliga ordinarie ledamöter — jag vill icke svara för suppleanterna — kommit till den uppfattningen, att det rimligtvis bör vara någon möjlighet att få avkomst av denna järnvägslinje, om man får den färdig. Skall man hålla på och bygga i dessa trakter på sådant sätt, som antydes i ett gammalt, rätt så drastiskt ordstäv från Bergslagen, att det går så fort »som en lus på en tjärad näver», så förstå herrarna, vilken takt det blir, om man tänker på innebörden av detta rätt så grovkorniga ordstäv. Vi ha haft många och goda skäl för vår ståndpunkt.

Jag skall nu bara säga ett par ord om den dragkamp, som herr Olsson i Kullenbergstorp antydde ägt rum på fjärde avdelningen och även i utskottet i dess helhet i fråga om de olika linjealternativen. Det befanns, att före-

språkarna på fjärde avdelningen för Bergnäsalternativet kunde släppa det, sedan det från järnvägsstyrelsen meddelats, att det var avsikten att inrätta en direkt med det alternativ, som Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen föreslagit, korresponderande automobillinje, som skulle i väsentlig grad förminska de olägenheter, som Arjeplog finge vidkännas genom den i den kungl. propositionen föreslagna sträckningen. När man vill sätta sig in i vad detta löfte från järnvägsstyrelsen betyder, måste man göra klart för sig, att den kostnad på cirka 600,000 kronor, som avvikningen från Kungl. Maj:ts förslag i fråga om sträckningen skulle representera, vore bättre använd, genom att man tager 500,000 kronor av denna kostnad och lägger på det ordinarie anslaget. Det hela slutade i frid och fröjd, höll jag på att säga, på fjärde avdelningen. Vi blevo sams alla, som sutto vid bordet. Jag tror, att man kan i detta fall — jag vet ju, att herr Olsson i Kullenbergstorp icke tycker om att man säger det — med lugnt samvete gå med på statsutskottets förslag i fråga om inlandsbanans fortsättande. Det är ett gammalt önskemål, som bör förverkligas och varom riksdagen fattat beslut tre gånger. Jag behöver icke säga mer för att påpeka, att riksdagen verkligen menar allvar med de beslut, den fattar.

Ang. anslag till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

(Forts.)

När man nu också vill förkorta byggnadstiden med omkring två år, tror jag, att den ifrågavarande bygden bör känna sig tämligen belåten med statsmakterna och med statsutskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr *Lindmark* instämde häruti.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att rikta ett tröstens ord till herr Olsson i Kullenbergstorp. Han framhöll, att man bör starkt hålla på, att denna järnväg bör byggas *sakta*. Jag ber, för att trösta herr Olsson i Kullenbergstorp, att få upplysa därom, att även om statsutskottets förslag, som är fördelaktigare än herr Olssons i Kullenbergstorp linjer, går igenom, kommer likväl detta järnvägsbygge att avslutas 13 år senare, än vad som planerades 1916, när man i princip uttalade sig för järnvägsbyggandet. Jag tycker, att den upplysningen bör kunna något litet trösta herr Olsson i Kullenbergstorp, som framför allt håller på, att man skall bygga *sakta*.

Sedan skall jag dessutom helt kort vända mig till statsutskottets majoritet och framföra ett tack. Det är givet, att vi, som väckt motion i denna fråga, i vilken vi påyrkat ett väsentligt hastigare byggande av inlandsbanan, skulle gärna hava sett, om ett ännu större anslag kunnat anvisas, samt också gärna sett, om den av oss föreslagna linjen över Bergnäsudden kunnat tillstyrkas av utskottets majoritet. Men vi äro vana vid, att man får icke i allmänhet bereda sig att få allt, som man motionerar om. Kan man få något — och det är icke så litet, som här bjudits från utskottet — har man anledning att vara tacksam.

Från den utgångspunkten, herr talman, ber jag för min del få säga, att jag skall icke göra något yrkande med avseende å en ändrad sträckning av järnvägen utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Den siste ärade talaren erinrade om, att det var 1916, som man beslöt, att man skulle bygga dessa banor. Ja, från 1916 och 1917 hava vi tyvärr att anteckna många okloka ekonomiska beslut, som vi sedan fått gå ifrån. Hade vi följt dem alla, tror jag, att vi hade ekonomiskt gått under i detta land. Det var en tid, när man egentligen icke hade något begrepp om pengar och pengars värde utan fattade stora, himlastormande beslut utan vidare. Pengar funnos i det oändliga, det var

Ang. anslag
till Inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.

(Forts.)

ingenting att komma med. Men det är andra tider nu. Nu får man se på miljonerna och även på halvmiljonerna bättre än den gången. Det där verkar således icke det allra minsta förkrossande på mig.

Jag vill säga herr Hage, att det är ett faktum, att vi skola bygga dessa banor med skattemedel. Det komma herrarna icke ifrån. Om icke budgeten skall komma på gungfly, är man tvungen till det. Då blir det något helt annat, än fallet är med de stora summor, som vi i övrigt besluta och som gå ut till de affärsdrivande verken. De förränta sig, eller rättare verken förränta dem. Men här få vi varken se någon ränta eller något kapital, utan tvärtom lära vi få lägga ned ytterligare pengar utöver dem, som man bygger för. Då tycker jag, att man skulle vara litet mera aktsam, när man således direkt bygger för medborgarnas pengar.

Ja, så sade statsutskottets ärade vice ordförande, att man sparade 600,000 kronor genom att icke biträda förslaget om den ändrade sträckningen, och därför ginge han här med på den halva miljonen. Men den halva miljonen var för ett år, och nästa år går det en halv miljon till. Så blir det en hel miljon. Och så blir det en miljon till och en miljon till och så blir det en miljon i sänder oupphörligt under många år. Och det är för att få bort 600,000 kronor på en gång som han tycks vilja med glatt mod offra dessa miljoner.

Är det icke ett svepskäl, som han kommer med? Han sparar bara 600,000 kronor, men så låter han 500,000 kronor gå med detsamma utan vidare. Den sparsamheten är icke mycket värd.

Så var det en sak, som jag med avsikt höll borta från diskussionen. Jag framhöll blott skyldigheten att gå varligt fram, när man byggde oräntabla järnvägar med skattemedel. Men jag blandade alls icke in arbetslösheten och dylikt i historien. Men så säger man: »Nu blir en ny tvärbana färdig, som man tror, vid årsskiftet. Vad skall det då bli av arbetarna?» Ja, men har herr Anderson i Råstock verkligen menat, att vi skola anslå 4 miljoner om året till järnvägsbyggen i en oändlig tid, blott för att järnvägsarbetarna i Norrland skola hava arbete? Det skulle vara intressant att höra, om vi skola upprätt-hålla arbetet på så sätt, att vi bygga oräntabla järnvägar. Men det systemet får man nog i all rimlighets namn bryta med. Jag tycker, att Kungl. Maj:ts förslag är lagt så, att man skall gå ner så sakta. Jag tror, att det är rätta vägen, när man ser, att det icke är möjligt att hålla uppe byggandet i fortsättningen som hittills. Jag hoppas åtminstone, att statsutskottets vice ordförande skall bli tämligen ensam om att vi skola bygga järnvägar blott för att hålla järnvägsarbetarna sysselsatta. Så långt trodde jag icke, att vi skulle behöva föra diskussionen här i kammaren. I utskottet hava vi hört talas om arbetslösheten i Jokkmokk och att man därför skulle bygga oaktat det här bara delvis är fråga om järnvägsarbetare. Men icke tar man vanliga arbetslösa till järnvägsbyggen.

Så kommer herr Anderson i Råstock igen med sitt samvete. Jag förstår icke, vad detta uttryck betyder i detta sammanhang. Här gäller det en kallt ekonomisk fråga. Då får man också handla någorlunda kallt och ekonomiskt. Jag vet verkligen icke, varför samvetet skall tagas fram som argument för allt, som herr Anderson i Råstock vill. Men när han icke vill något, då tycks det från hans sida icke finnas något samvete. Jag förstår icke hans argument, när han på detta sätt tar fram det ideligen. Det kan gå an en eller annan gång, men i varje fråga är det litet för mycket.

Jag tror, att vi med mycket stort lugn kunna följa reservanterna. Men det är så, att när kammaren en liten stund ett eller annat år haft litet ekonomiskt förstånd, måste man givetvis åter skena i väg i fortsättningen. Nu vet jag icke, om regeringen håller på sitt eget förslag. Jag ser icke kommunikationsministern här närvarande, och jag vet icke, om han fullföljer detta. Eljest får jag kanske

i debatten höra den tillvitelsen att vara mer konungsk än konungen själv. Det skulle vara intressant att från regeringen få besked, om man tillmäter sina egna propositioner någon betydelse.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

I detta yttrande instämde herr *Olsson* i Blädinge.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall verkligen icke taga upp tiden synnerligen länge. Jag har bara begärt ordet för att tala om, att första kammaren utan ett ords debatt har gått in för utskottets förslag. Jag har nyss förvissat mig om det. Jag vet icke, vad herr *Olsson* i Kullenbergstorp anser om den kammarens ekonomiska förtänksamhet. Jag bara konstaterar faktum.

Beträffande sedan det av mig använda ordet »samvete» har jag icke dristat mig tala om herr *Olssons* i Kullenbergstorp ifrågavarande, utan det är för min del, som jag sagt, att jag tror, att vi med lugnt samvete kunna gå in för anslaget. Det var det hela.

Att jag icke alls har sagt, att vi borde bygga järnvägar i Norrland i oändlighet *enbart* för arbetslöshetens bekämpande, det beskedet fick herr *Olsson* i Kullenbergstorp i utskottet. Men eftersom han nödvändigt vill hava det till protokollet i andra kammaren, vill jag upprepa den förklaringen, att det är givetvis ingen inom utskottets majoritet, som vill fortsätta att bygga järnvägar i oändlighet endast för att tillgodose önskemålet, att de arbetslösa skola få något att syssla med. Men vad jag icke nämnde förut och icke trodde mig behöva nämna i denna debatt, såsom frågan låg till, det är, att man får gå in för en förtidspensionering av gamla järnvägsarbetare, som slitit ut sig helt eller delvis i järnvägens tjänst. Då hava vi resonerat som så, att det är förmånligare, om åtminstone en del av dessa få fortsätta så länge, de kunna arbeta i yrket, de trivas bättre med det, än om de få en liten pension, som de i många fall varken kunna leva eller dö på — för att använda ett drastiskt uttryck.

Det har således varit många samverkande orsaker. Herr *Olsson* i Kullenbergstorp vet från utskottet, att jag icke var förslagsställare till kompromissen, jag har bara accepterat den. Men då anser jag mig skyldig att släsa för den också.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande mom. a) nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, dels ock på bifall till den vid momentet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förra propositionen.

Vidare blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan i mom. b) jämväl av kammaren bifallen.

Punkterna 16—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag till Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

(Forts.)

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 248, gjorda framställning angående understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 10.

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.

Vidare företogs till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om upphävande av stadgandet i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 71, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Johansson* i Väby m. fl. föreslagit, att undantagsbestämmelserna uti 50 § 2 mom. fattigvårdslagen måtte upphävas och att sålunda all den fattigvård, som fattigvårdssamhälle utgivit för till annat fattigvårdssamhälle hörande understödstagare, skulle ersättas av hemortskommunen samt i de fall, då 60 § vore tillämplig, av staten.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hage*, *Hedvall* och *Hansson* i Trollhättan, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med anledning av förevarande motion måtte låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande önskvärdheten och lämpligheten av sådana ändringar av fattigvårdslagen, som påyrkades i nämnda motion.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Det yrkande, som göres i den här av herr *Johansson* i Väby m. fl. väckta motionen har ju förut vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. I motionen påyrkas en viss ändring i fattigvårdslagstiftningen, vilken skulle gå ut på att taga bort en viss undantagsbestämmelse, när det gäller fattigvårdskommunens skyldighet att betala till andra fattigvårdskommuner. I det avseendet är nu den generella regeln i fattigvårdslagen den, att om ett fattigvårdssamhälle lämnar fattigvård till en person, som har hemortsrätt i annat fattigvårdssamhälle, så sker det en avräkning mellan de bägge fattigvårdssamhällena. Från denna generella regel finnes det undantaget, att sådan avräkning icke skall ske i vissa fall, nämligen när det gäller fattigvård, som bestått i: bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen; läkar- eller förlossningshjälp eller medicin, då hjälpen eller medicinen lämnats annorledes än i förening med vård å sjukvårdsanstalt; eller begravningskostnad. I sådana fall skall alltså icke ske någon avräkning mellan hemortskommunen och vistelsekommunen. Då blir följden alltså den, att vistelsekommunen får själv svara för de utgifter, den betalat för medlem i en annan kommun.

Denna undantagsbestämmelse vilja nu motionärerna hava bort. När jag för min del går med på att tillstyrka en utredning i denna fråga, skall jag be att få påpeka, att andra kammaren har en gång bifallit yrkandet om en sådan utredning och uttalat sig för en lagstiftning i sådan riktning.

Förra gången frågan behandlades, blev det emellertid i andra kammaren ett annat beslut; man avslog motionen. Jag föreställer mig, att från den utgångspunkten äro utsikterna att få ett annat beslut här i kammaren än det, som fattades 1929, mycket små. Men för min del skall jag påpeka, att jag finner, att det vore synnerligen rimligt, att dessa bestämmelser, som motionärerna gått in för, komme till stånd och att det alltså skedde en sådan ändring i fattigvårdslagen som den, som föreslagits av motionärerna. Jag kan särskilt påpeka, att vid föregående tillfällen har även fattigvårdskonsulenten herr Hedlund i Östersund instämt i motionen. Jag tror för resten, att han gjorde det även i år. Han höll också vid något tillfälle ett mycket uppmärksammat anförande, i vilket han anförde de synpunkter, vilka han för sin del gick in för. För detta yrkande om ändring hava för övrigt av nio fattigvårdskonsulenter sex uttalat sig, och även statens fattigvårdsinspektör har anslutit sig därtill.

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.

(Forts.)

Jag måste säga, att jag finner från dessa utgångspunkter, att det vore rimligt, att en sådan reform åstadkommes. Sker detta, kommer man ju fram därtill, att det undantagslöst blir så, att när en vistelsekommun betalat för en person, som är från en annan kommun, skall hemortskommunen ersätta vistelsekommunen de utgifter, som vistelsekommunen lagt ut. Den principen har varit gällande under gångna tider, fastän vid tillkomsten av 1918 års fattigvårdslag man gjorde detta undantag. Då fanns det emellertid en mycket stark tveksamhet hos en hel del här i kammaren, som ansågo det ganska betänkligt att gå in på en sådan undantagslagstiftning som den, som nu existerar på detta område.

Med denna korta motivering och för att icke förlänga debatten skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som jag tillsammans med några kamrater avgivit vid detta utskottsutlåtande. Jag påyrkar alltså en allsidig och förutsättningslös utredning rörande denna sak.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Utskottet har icke förbisett, att det funnits åtskilliga skäl för motionen, men det har icke ansett dessa skäl tillräckligt starka för att motivera en lagändring eller en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning.

Vi hava inom utskottet haft uppe den sak, som av motionärerna särskilt påpekats, nämligen att i de fall, där kommun saknar möjlighet att lämna vederbörande understödstagare anstaltsvård, får vårdkommunen betala alla utgifter, då den får taga hand om understödstagare med hemorts rätt på annat håll, men däremot erhåller ersättning från hemortskommunen då den kan bereda honom vård å anstalt. Då de av herr Hage nämnda undantagen gjordes i 1918 års fattigvårdslag, var ett av de starkaste skälen därför, att man ansåg, att detta vore områden, där man kunde frestas till att kanske litet för lättvindigt giva understöd, därest man sedan utan vidare finge taga ut ersättning därför med oavkortat belopp av hemortskommunen, särskilt som dylikt utgivet understöd inverkar på nyförvärv av hemorts rätt. Det var säkerligen ett av skälen. Och det då gjorda undantaget var större än nu är fallet, emedan det då var färre kommuner, som hade anstalter att taga emot de hjälpbehövande uti. Anstaltsbygget har försiggått under forcerat tempo sedan dess.

Emellertid har icke utskottet varit berett på att nu gå in för en ändring, sådan som motionärerna föreslagit, och icke heller har utskottet varit berett att gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t. Det är dock så, att dessa frågor äro föremål för ständig uppmärksamhet och ständigt arbete, och det pågår f. n. vissa utredningar särskilt berörande frågan om hemorts rätten. Jag vet icke bestämt, huruvida dessa utredningar kunna komma att i någon mån beröra det område, som här är i fråga, men så blir sannolikt fallet. Det torde också vara

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.

(Forts.)

angeläget att icke vidtaga ändringar, förrän dessa visat sig starkt motiverade. Det har synts oss, som om i detta fall skälen för en ändring icke skulle vara särskilt starka.

Det är därför utskottet kommit till det resultat, som här föreligger, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johansson** i Väby: Herr talman! Jag vill att börja med glädja kamraren med att jag icke skall komma att bli långrandig. Det är antagligen icke mycket att göra åt frågan, när andra lagutskottet avstyrkt motionen; vi veta ju alla, att detta redan i och för sig är så gott som lag. Jag ber att endast få hänvisa till motiveringen i den avlämnade motionen, och jag frågar i anslutning till dessa motiv: kan det vara med rättvisa förenligt, att en kommun tvingas att bekosta fattigvård för en person, som den kanske aldrig förut har sett och icke haft någon beröring med? Andra lagutskottet anser, att det är rättvist, men vi motionärer anse, att det icke är så.

Det är troligt, att det icke tjänar någonting till att komma med ett yrkande om bifall till motionen. Men här föreligger en reservation till utskottets betänkande, vilken reservation utgör en väsentlig uppmjukning av motionen. Jag tror icke, att det skulle innebära någon fara att gå med på denna reservation, helst som den innehåller ett yrkande, som är förordat av statens fattigvårdsinspektör. Det går ut på en allsidig utredning av frågan om behovet av slopandet av de undantagsbestämmelser i fattigvårdslagens § 50 mom. 2, som det här är fråga om. Under denna reservation finner jag tyvärr inga namn av de våra. Det är tre socialdemokrater, som hava reserverat sig. Herr Hage och jag bruka strida på motsatta fronter; i dag strida vi på samma front. Det är dock gott att veta, att man står på egna ben, och vad jag anser vara med rätt och rättvisa förenligt vågar jag ansluta mig till, även om jag därvid kommer i sällskap med personer ur andra partier.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Jag vill för min del säga, att jag anser, att motionärerna hava rätt. Det är ju så, att kommunerna ofta få ge läkarvård och medicin åt människor, som icke höra hemma där, och denna hjälp får man ingen ersättning för av hemortskommunen. Detta har den inverkan, att kommunerna ofta dra sig för att lämna även nödvändig hjälp. På detta sätt blir en verkligt hjälpbehövande ofta lidande på att denna paragraf i fattigvårdslagen finnes. Då var 1871 års fattigvårdslag betydligt bättre, ty där sades tydligt ifrån, att hemortskommunen skulle betala *all* hjälp. I 1918 års fattigvårdslag skrev man in, att ersättning ej utgår för »fattigvård, som bestått i bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen, läkar- eller förlossningshjälp eller medicin, då hjälpen eller medicinen lämnats annorledes än i förening med vård å anstalt, eller begravningshjälp». Därmed trodde man, att man skulle minska antalet fattigvårdsprocesser. All erfarenhet har emellertid visat, att det gått i rakt motsatt riktning. Antalet fattigvårdsprocesser har ökats år från år. Det är ju en känd sak för var och en, som har en liten hum om hit-hörande förhållanden. När nu icke ändamålet med denna paragraf vunnits, varför skall den då stå kvar? Den är till förfång för dem, som lämna hjälp, och framför allt är den till förfång för de hjälpbehövande.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag för min del tillåter mig yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häruti instämde herr **Källman**.

Herr **Skoglund**: Herr talman! Motionärerna hava ju i motiveringen till sin motion talat om att dessa undantagsbestämmelser äro till förfång dels för fattigvårdssamhällena, dels för dem, som skola omhänderhava fattigvårdsarbetet, och dels för de hjälpsökande. En av motionärerna har här talat om olägenheterna för fattigvårdssamhällena. Den närmast föregående ärade talareren berörde frågan ur de hjälpsökandes synpunkt. Jag för min del vill stanna vid den del i motiveringen, som berör dem, som omhänderhava fattigvården.

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.
(Forts.)

Jag vill då utgå ifrån, att jag tror, att dessa undantagsbestämmelser medföra en viss oärlighet i fattigvårdsarbetet, en oärlighet, som icke kan vara önskvärd. Om vi studera fattigvårdskonsulenternas uttalanden, som återfinnas i utskottets föreliggande utlåtande, så finna vi, att tillförordnade konsulenten i åttonde distriktet just pekat på att icke allt är som det skall vara fattigvårdsstyrelserna emellan. Och att han just fastnat för den omständigheten, tror jag, beror på att han själv varit fattigvårdsstyrelseordförande.

För att göra mig bättre förstådd för kammaren vågar jag anföra ett litet exempel på huru jag tror, att det försiggår i många fattigvårdssamhällen i vårt land. Vi tänka oss, att det kommer en hjälpsökande till en fattigvårdsstyrelseordförande eller en annan fattigvårdsstyrelsens representant eller tjänsteman och begär skor till sina barn. Det första fattigvårdsstyrelsens representant har att göra är att undersöka, huruvida fattigvårdsbehov föreligger. Har han konstaterat, att ett verkligt hjälpbehov föreligger, är hans nästa åtgärd att undersöka, var den hjälpsökande har sin hemorts rätt. Finner han då, att den hjälpsökande icke har hemorts rätt i vistelsekommunen, tror jag icke, det så ofta händer, att den hjälpsökande bryskt avvisas. Jag tror snarare, det inträffar, att han får en fråga av ungefär följande lydelse: »Skulle ni icke bli lika bra hjälpt, om ni fick ett belopp till underhåll åt er hustru och edra barn, som om ni skulle få hjälp just till skodon eller kläder åt edra skolpliktiga barn?» Den hjälpsökande gör ett litet överslag, han försöker kanske fråga sig för, på vilket sätt han kan få mest, om han får exempelvis endast hjälp till skor eller kläder, eller om han tar detta bidrag till hustru och barn. Och jag tror, att i de flesta fall bidrag till hustru och barn blir rundligare än hjälp endast till skodon eller kläder. Han går följaktligen utan vidare med på det förslaget. Han får sitt bidrag till familjen, och frågan löses till ömsesidig belåtenhet. Den hjälpsökande familjeförsörjaren har fått hjälp, och fattigvårdsstyrelsens representant har fått ett kvitto, som lyder på utbetalt understöd till hustru och barn, ett kvitto, med vars hjälp han återsöker beloppet hos den hjälpsökandes hemortskommun. Paragraf 50, moment 2, i gällande fattigvårdslag är alltså utan vidare satt ur spelet. Det kanske icke är regel, att det tillgår på detta sätt i alla fattigvårdssamhällen, men jag är övertygad om, att i ett mycket stort antal fattigvårdssamhällen skulle det anses, att den fattigvårdsstyrelsens förtroendeman eller tjänsteman, som icke handlade på liknande sätt, icke hade tillvaratagit fattigvårdssamhällets ekonomiska intressen.

Jag anser alltså, att dessa undantagsbestämmelser medföra en viss oärlighet i fattigvårdsarbetet, som vi böra söka komma ifrån. Vi hava sedan flera år tillbaka arbetat för att bringa ned antalet fattigvårdsprocesser. Skola vi verkligen kunna nedbringa antalet av dessa fattigvårdsprocesser, så måste vi försöka få ett mera förtroendefullt samarbete mellan de olika fattigvårdssamhällena, så att de lita på varandra och behandla varandra juste. Och just dessa bestämmelser tror jag medföra en rakt motsatt verkan.

Av denna orsak skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Hage m. fl.

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.
(Forts.)

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag kan icke neka mig nöjet att till den ärade motionären framföra en liten komplimang för det av honom ådagalagda modet att taga ståndpunkt tillsammans med herr Hage. Han tyckte ju tydligen åtminstone själv, att han därmed ådagalade ett rätt betydande mått av mod.

Vad sedan beträffar själva sakfrågan, förefaller det mig dock, som om de av herrar Paulsen och Skoglund här framförda meningarna i viss mån vederlade varandra. Herr Paulsen höll före, att bestämmelsen, sådan den nu är, skulle vara till skada för de hjälpsökande, och om jag fattade herr Skoglund rätt i hans framställning, skulle detta icke vara förhållandet, ty i det av honom dragna exemplet påvisades ju, att vederbörande hjälpsökande rent av kunde få större hjälp, därför att denna bestämmelse finnes.

Nu säger herr Skoglund, att bestämmelsen medför en viss öarlighet i förhållandet kommunerna emellan. Ja, det är ju möjligt, att så är fallet. Men jag undrar, om bestämmelsens borttagande skulle minska denna öarlighet, d. v. s. om öarligheten skulle upphöra, om man utan vidare finge rätt att av hemortskommunen få betalt för alla de utgifter, som ett fattigvårdssamhälle lämnat en behövande. Äro herrarna verkligen övertygade om att det skulle medföra större öarlighet eller mindre öarlighet, om man bara hade att göra utgiften och sedan vore säker på att få den betald av hemortskommunen? Det kan ju dock hända, att det därigenom öppnades en utväg för vederbörande vistelsekommun att rent av en snula spendera på vederbörande hemortskommuns bekostnad.

Frågan gäller här — det har grundligt övervägts inom utskottet — om förändringen är så påkallad och så viktig, att vi utan vidare äro beredda att gå in för den direkta lagändring som motionärerna yrka. Det funno vi inom utskottet vara olämpligt. Då föreslogs den medelvägen av reservanterna, att man skulle tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Jag för min del och många med mig anse, att om man skall gå till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning, så skall det verkligen föreligga så pass starkt behov av en lagändring, att man anser, att det finns skäl att besvara Kungl. Maj:t med att sätta i gång en utredning. Vi hava inom utskottsmajoriteten icke ansett, att ett sådant behov förelåg, så mycket mer som hela denna fråga om fattigvårdens ordnande är föremål för ständigt fortgående arbete och i viss mån utredning, oavsett om vi skriva till Kungl. Maj:t eller icke. Men om riksdagen skriver, är det Kungl. Maj:ts direkta skyldighet att sätta i gång en utredning. Och vi hava icke ansett, att tillräckligt starka skäl förelegat för en dylik åtgärd.

Herr **Jeppsson**: Herr talman! Den fråga vi nu behandla är icke någon särdeles betydelsefull fråga. Den har tidigare många gånger varit föremål för behandling i riksdagen och senast förra året, då jag för min del yrkade avslag på densamma. Men jag måste säga, att om ärendet i år legat till på samma sätt, som det förelåg i fjol, skulle jag i år varit med om ett beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Men nu ligger icke ärendet till precis på samma sätt som då, därför att nu pågår det ett par utredningar, som beröra denna fråga mycket närliggande områden. På grund av framställning från svenska landskommunernas förbund pågår nämligen en viss utredning angående hemortsrätten, som står i nära samband med denna fråga. Sedan riksdagen senast behandlade denna fråga har därtill också av regeringen tillsatts sakkunniga för utredning av skattetrycket och för utarbetande av förslag till utjämning av detsamma. Även detta anser jag vara närliggande frågor, och därför har jag även i år kunnat vara med om avslag på motionen, i all synnerhet som jag tror, att olägenheterna av de nuvarande bestämmelserna icke äro

så stora och påtagliga, att de nu tarva särskild skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning.

Det framhölls av herr Paulsen, att de nuvarande bestämmelserna skulle verka på det sättet, att kommunerna draga sig för att lämna hjälp och att den behövande skulle bli lidande på detta. Om så skulle vara förhållandet, är det ett mycket starkt skäl, som talar för ändring av bestämmelsen, det medger jag gärna. Men statens inspektör för fattigvård och barnavård, som bör känna till dessa saker ganska väl, har dock i ett utlåtande, som avgavs icke till innevarande riksdag utan tidigare, sagt, att han icke försport några klagomål från hjälpsökande, som skulle förvägrats sådant understöd, som det här är fråga om. Därför tror jag icke, att man kan tillmäta den synpunkten så stor betydelse.

Och vad slutligen angår det, att ett bifall till motionen skulle minska antalet fattigvårdsprocesser, är det ju möjligt. Men när denna bestämmelse togs in i 1918 års fattigvårdslag, var det med tanke på att den skulle minska fattigvårdsprocessernas antal; så har emellertid icke blivit fallet, utan i stället har fattigvårdsprocessernas antal ökats. Detta förhållande är dock icke något bevis för att ökningen av processernas antal härleder sig av att denna bestämmelse finnes.

Jag kan således, herr talman, med hänsyn till de utredningar, som redan äro igångsatta och pågå, biträda utskottets avslagsyrkande, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde frågade: är förändringen så stor, att det är skäl att gå in för en utredning? — Nej, så värst stor är naturligtvis icke den förändring, som man tänkt sig. Men när en paragraf i en lag blivit prövad i så många år, och det visat sig, att den icke håller måttet, att den icke fyller det ändamål, den skall tjäna, då bör man taga bort den, såvitt jag kan förstå.

Herr Hage: Herr talman! Jag vill i all korthet säga, att den stora utredning, som igångsatts på senaste tiden rörande utjämning av skattetrycket mellan staten, landsting och kommuner för utgifterna för sociala ändamål, berör icke i stort sett denna fråga. Detta är ju en *detaljfråga*, som gäller, huruvida en viss kommun skall i ett visst fall debitera en annan kommun för vissa utgifter. Alltså, det skälet — och det sade man mycket bestämt i utskottet — torde i mycket ringa grad kunna utgöra något egentligt avslagsskäl på det föreliggande yrkandet om utredning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Skoglund: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde nämnde något om att han icke trodde, att ärligheten skulle bli mycket större, även om vi toge bort denna undantagsbestämmelse. Det är mot detta jag vill protestera. Om vi taga bort själva orsaken, själva upphovet till att det lämnas oriktiga uppgifter, det som just gör, att de kommunala förtroendemännen tumma på sitt ansvar och göra kringgående rörelser, — då måste väl ärligheten vinna på det.

Sedan var det herr Jeppsson, som nämnde om de utredningar, som pågå om hemortsrättsbestämmelserna. För min del vill jag säga, att jag anser, att en ändring av detta moment måste ovillkorligen även medföra ändrade bestämmelser angående hemortsrätten. Det har ju icke motionären tänkt sig, men jag kan icke finna något annat, och då kan jag icke anse, att det är en nackdel, att en utredning pågår. Jag tycker, att det i stället vore en fördel, om även

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen. detta problem toges upp samtidigt, så att det bleve föremål för samtidig behandling.

(Forts.)

Herr **Johansson** i Väby: Herr talman! Gent emot herr Jeppsson vill jag säga det, att denna fråga berör icke alls hemortsrättsförhållandena. Det är endast fråga om borttagande av den oegentlighet, som ligger däri, att en vistelsekommun skall erlægga den fattigvårdskostnad som rättsligen bör tillkomma hemortskommunen. Det är detta, som är oegentligt och det som vi vill hava bort.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det torde kunna hända, att de talrika fattigvårdsordförändarna här i kammaren, som väl sitta inne med större erfarenheter i denna sak än jag, kunna i någon mån korrigera den framställning, som jag här kommer att göra. Men då herr Skoglund talade om en kringgående rörelse, som nu var nödvändig på grund av bestämmelserna, och att borttagandet av undantagen skulle medföra större ärlighet, vill jag fråga: är det icke så, att lämnande av fattigvård och understöd till en person, som inflyttat i en socken, hindrar för denna person att där erhålla hemorts rätt, och är det icke så, att det kan sägas vara ett vanligt knep, att man är mycket snabb med att lämna en person, som man befarar kan komma fattigvården till last, litet understöd för att slippa riskera, att han erhåller hemorts rätt? Då kan det väl hända, att även just detta, att det finnes undantag från vad som skall räknas som understöd, har betydelse på den punkten. Jag tror icke, att det är så alldeles säkert, att ett borttagande av dessa undantagsbestämmelser skulle medföra större ärlighet, utan det kan också verka motsatsen.

Herr **Aronson**: Herr talman! Jag ber först få förklara, att jag icke tagit till orda i denna fråga, därför att jag anser den vara av någon stor vikt och betydelse. Ehuru jag inom utskottet biträtt den mening, som utskottsmajoriteten omfattar, är jag av den uppfattningen, att frågan icke är av så särdeles stor betydelse. Det lär icke kunna förnekas, att det kan påvisas olägenheter med de förhållanden, som nu äro gällande, men det kan också lika säkert påvisas att man vunnit fördelar därigenom och att det icke är sant vad en del opponenter sagt, att de bestämmelser, som det är fråga om, icke ha fyllt sitt ändamål, såsom herr Paulsen sade, då han påvisade, att antalet fattigvårdsprocesser i varje fall har ökats i stället för att minskas. Nu är det emellertid omöjligt att bedöma denna sak med hänsyn till huruvida fattigvårdsprocessernas antal har ökats eller minskats. Jag tror att varenda en, som i likhet med mig har någon liten erfarenhet om vad arbetet med fattigvården innebär, skall vara av den övertygelsen, att tack vare dessa bestämmelser har det dock hänt i en mängd fall, att man undsluppit såväl att få en process ifrån en främmande kommun som att själv väcka process mot en sådan. Jag vill åtminstone vitsorda som min erfarenhet, att det ingalunda är riktigt, då man säger, att bestämmelserna härutinnan icke motsvarat de förväntningar, som man ställt på desamma.

Det är icke lönt att spilla många ord här. Jag förstår nämligen, att kammarens ledamöter icke hava intresse att höra på en lång debatt. Men jag skulle åtminstone vilja upptaga till bemötande ett yttrande av motionären, herr Johansson i Väby, då han säger, att det icke ligger någon rättvisa i de förhållanden som nu råda. Ja, det kan ju hända, att de nuvarande förhållandena i vissa fall kunna lända till nackdel för en kommun, men i andra fall hava de också varit till fördel. Jag är övertygad om att i det långa loppet kommer det att jämna ut sig så, att man icke kan tala om att det blir någon

orättvisa eller någon olägenhet. Jag vill i alla fall för min del som sagt med hänvisning till den erfarenhet jag har vitsorda, att man har med dessa bestämmelser vunnit ungefär vad man har velat vinna.

Vad sedan beträffar herr Skoglund's ståndpunkt, då han ville göra gällande, att en ändring på denna punkt skulle förbättra ärligheten inom fattigvårdsverksamheten, så vill jag dock draga i tvivelsmål, huruvida så verkligen kan bli valet. Det kan ju hända, att det förhåller sig på så sätt, som han här har skildrat i vissa fall. Men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på att oaktat det har motionerats i denna fråga tre riksdagar å rad och man förvisso har beflitat sig om att få fram argument till förmån för en ändring av ifrågavarande lagbestämmelse, så har dock aldrig någon av dem, som förut motionerat i saken, dragit fram just detta skäl, och det synes mig tyda på att det ändock icke är så särdeles vanligt, att man begagnar sig av det knep, som herr Skoglund här påvisat. För all del, det kan ju hända, att man gör det i vissa fall. Men då har man den möjligheten, att man anhåller om undersökning i saken, och blir denna undersökning gjord, så skall den också i de allra flesta fall ådagalägga, huruvida man handlat ärligt eller oärligt.

För övrigt kan det nog sättas i fråga, om man nu skulle tänka sig att denna paragraf ändrades, huruvida icke detta skulle föra med sig en ändring i fråga om hemortsrättsförvärvet. Det ligger nära till hands för mig att misstänka, att om man nu gör en ändring på denna punkt, så att hemortskommunen skall få ersätta även den mindre betydande fattigvård, som det här är fråga om, man kommer att i oträngt mål i många fall ge fattigvård endast för den skull eller åtminstone huvudsakligen för den skull för att — såvitt icke vederbörande har haft ett fattigvårdsfritt kalenderår — på så sätt binda hemortsrätten vid den förutvarande kommunen. Jag tror, att hur man än vänder och vrider på saken, kommer man aldrig till fullkomlighet, och jag betvivlar också, att man med den ändring, som här är föreslagen, skall komma till några bättre förhållanden än de nuvarande. I varje fall ber jag att få understryka vad som sagts, att det under alla förhållanden pågår utredningar, från vilka man har alla skäl att avvakta resultatet, innan man intar en definitiv ståndpunkt i denna sak.

Även om det sålunda icke är av så stor betydelse, huru beslutet än faller ut, så är det väl ändock klokare, synes det mig, att avvakta resultatet av dessa utredningar, innan man går till något beslut, och det är huvudsakligen, herr talman, på denna grund, som jag också ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jeppsson: Herr talman! En föregående ärad talare, herr Hage, nämnde i sitt anförande, att frågan om skatteutjämningen icke hade det nära samband med denna fråga, att utredningen därom kunde åberopas såsom skäl för avslag på här föreliggande motion. Men jag tillåter mig hävda en annan uppfattning. Man kan ju nämligen tänka sig, att en skatteutjämning även kan gå till på det sättet, att staten övertar en viss del av fattigvårdstungan och därmed i mycket hög grad reducerar denna frågas betydelse för resp. kommuner.

Vidare kan jag icke underlåta att påpeka den oklarhet, som råder angående denna frågas betydelse. En av de ärade talarna, som talade för reservationen, nämligen herr Skoglund, sade i sitt senaste anförande, att en ändring av denna bestämmelse nödvändiggör ändring av bestämmelserna om hemortsrätten, och jag tror, att herr Skoglund har rätt i detta. Motionären å sin sida hävdade, att denna fråga icke berör hemortsrättsbestämmelserna. Denna motionärens uppfattning kan också förklara, att motionären har utan vidare i sin motion yrkat en direkt lagändring, och som bekant brukar icke riksdagen

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt ändring i fattigvårdslagen. (Forts.) gärna gå med på att göra en ändring i gällande författning bara på grund av enskild motionärs framställning, då man i regel vill hava myndigheternas utlåtande om densamma. Nu har emellertid icke motionären yrkat bifall till motionen, utan till den reservation, som motionären mycket riktigt sade föreligger här i en uppmjukad form av motionen.

Jag har icke anledning att ändra mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Johansson i Väby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 68 ja och 66 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

I fråga om viss rätt till tjänstledighet för värnpliktiga. Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående beredande åt de värnpliktiga av viss rätt till tjänstledighet.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 49, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Öhman m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen begära framläggandet av förslag till sådan ändring i värnpliktslagen, att de värnpliktiga tillerkändes minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av dagavlönning och portionspenningar samt fria resor till och från hemorten efter två månaders tjänstetid, ävensom att tjänstledigheten inräknades i tjänstetiden.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Hage, Hedvall* och *Hansson* i Trollhättan, vilka ansett, att utskottet med anledning av motionen bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande sådan ändring

i värnpliktslagen, att den värnpliktige vid tjänstledighet tillerkändes fria resor till och från hemorten, ett önskemål, som syntes reservanterna vara mest av betydelse att få framfört.

*I fråga om
viss rätt till
tjänstledighet
för värn-
pliktiga.
(Forts.)*

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Öhman: Herr talman! När utskottet haft att taga ställning till i föreliggande motion framställda yrkanden, har utskottet väsentligen nöjt sig med att hänvisa till nu gällande bestämmelser beträffande möjligheterna för de värnpliktiga att under sin militärtjänstgöring erhålla tjänstledighet. Under hänvisning till dessa bestämmelser har utskottet yrkat avslag på vår framställning.

Det kan ju för all del vara ett bekvämt sätt att komma ifrån saken, men det synes mig, som om det icke vittnade om något större intresse för frågans reella innebörd. Här ligger ju dock saken till på ett sådant sätt, att den värnpliktiga ungdomen på statens befallning ryckes bort ifrån sina hemorter och ifrån sina anställningar, oftast på en tid av flera månader, för att göra militärtjänst, för att tjäna ett militärt system, som den kanske icke har något som helst intresse gemensamt med. Under sådana förhållanden förefaller det vara rimligt, att någon hänsyn tages jämväl till den värnpliktiga ungdomens personliga intressen, och att man söker göra det möjligt för den att under militärtjänstgöringen kunna taga någon vård om sina egna angelägenheter.

Det är med utgångspunkt från ett dylikt betraktelsesätt, som vi ha framfört våra yrkanden, och jag tror, att man med denna utgångspunkt, som enligt min mening är den enda riktiga, måste erkänna, att nuvarande bestämmelser beträffande möjligheterna för de värnpliktiga att under sin militärtjänst erhålla tjänstledighet äro alltför otillfredsställande.

Enligt tjänstgöringsreglementet för armén får ju åt värnpliktig beviljas tjänstledighet under högst det antal dagar, som motsvarar $\frac{1}{30}$ av den tid, den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring. En värnpliktig, som har, låt oss säga 90 dagars övningstid att fullgöra, kan således enligt dessa bestämmelser i en följd få högst 3 dagars tjänstledighet. Envar förstår ju, hur en sådan bestämmelses praktiska tillämpning blir beträffande t. ex. en värnpliktig, som har en dags eller kanske ett dygns resa ifrån den militära förlägningsorten till sin hemort. Att det med en så begränsad tjänstledighet, som enligt dessa bestämmelser kan beviljas, kan göras gällande, att de värnpliktiga skulle ha möjlighet att taga vård om egna angelägenheter är orimligt. Ja, det förefaller mig vara en så pass stor orimlighet, att det förvånar, att det icke fanns någon i utskottet, som ansåg sig böra gå in för ett annat förhållande. Betecknande är, att icke någon av de utskottsledamöter, som här i kammaren och annorstädes vilja representera arbetarnas och småfolkets intressen, ansett sig böra stödja vårt krav, som måste betecknas som synnerligen berättigat. Det är dock så, att det är arbetare- och småbondeungdomen, som på grund av sin svaga ekonomiska ställning hårdast drabbas av dessa bestämmelser.

De möjligheter, de värnpliktiga ha att utöver vad som följer av nyss anförda bestämmelser erhålla tjänstledighet under sin värnpliktstid äro tämligen illusoriska och lämna fältet öppet för militärbefälets godtycke. Det heter visserligen i samma tjänstgöringsreglemente, att i trängande fall tjänstledighet får beviljas värnpliktig till det antal dagar, som motsvarar en tolfte del av den tid, för vilken den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring — det vill med andra ord säga, att värnpliktig, som har att fullgöra tre månaders tjänstgöring enligt dessa bestämmelser i bästa fall kan erhålla sju

I fråga om
viss rätt till
tjänstledighet
för värn-
pliktiga.
(Forts.)

dagars tjänstledighet — men vilka äro de, som avgöra, vad som kan komma under rubriken »i trängande fall»? Jo, naturligtvis det högre militärbefälet, och dessa herrar besitta ju en underbar förmåga, när det gäller att nonchaleras just vad en värnpliktig anser vara för hans del tillräckligt »trängande», för att han skall komma i åtnjutande av den längre tjänstledighetstiden. Det är ju tämligen allmänt bekant, att de värnpliktiga många gånger måste tillgripa de mest underbara — höll jag på att säga — metoder för att kunna utverka sig några dagars längre tjänstledighet, när det gäller för dem att komma till sina hemorter och taga vård om intressen, som ligga dem nära. Det är således nödvändigt, att det i detta avseende skapas klara bestämmelser, bestämmelser, som göra det omöjligt för det militära godtycket att i fortsättningen göra sig gällande.

Utskottet anför vidare som motivering för avslag på vår framställning, att ett bifall till densamma skulle innebära en väsentlig förkortning av den vid 1925 års riksdag beslutade tjänstgöringstiden. Ja, man kan ju förstå ett sådant resonemang, utan att behöva godkänna det, när det föres ifrån det håll, där man anser den nuvarande utbildningstiden vara alltför kort, och där man siktar till att ernå en förlängd utbildningstid. Men när man finner, att även utskottets pacifistiskt betonade ledamöter instämt i den motiveringen, blir man något förvånad. Jag kan för min del icke förstå, hur man kan å ena sidan vara motståndare till militära rustningar och till användande av vapen och å andra sidan vara motståndare till en åtgärd, som skulle förkorta den militära utbildningstiden för soldaterna. Det är ett ställningstagande, som jag för min del finner vara ohållbart.

Beträffande kravet på fria resor från och till hemorten samt utbetalande av dagavlönning och portionsersättning har utskottet avstyrkt motionen under åberopande av ekonomiska skäl. Jag tror, att det inte är så ofta man finner utskottets samtliga borgerliga ledamöter gå in för att avstyrka en framställning, som gäller ett militärt ärende, under åberopande av ekonomiska skäl. Här gäller det några tusentals kronor, som oavkortat skulle komma den värnpliktiga ungdomen till del under den tid samma ungdom på statens befallning fullgör sin militärtjänst. Denna framställning avstyrkes med hänvisning till att man måste spara på statens medel. Jag skulle vilja säga, att vederbörande tydligen veta, när det passar dem att vara sparsamma. Ställer man denna sparsamhet emot det förhållandet, att säkerligen ingen av de av utskottets ledamöter, som här åberopat ekonomiska skäl för sitt ställningstagande till denna framställning, finner, att ett anslag på i runt tal 135 miljoner till militärväsendet i dess helhet är för mycket tilltaget, då kommer verkligen sparsamhetsnitet i en riktig belysning.

Jag finner således, att intet av de skäl, som utskottet här har förebragt för sitt avslagsyrkande, bör föranleda oss att gå ifrån de yrkanden, som vi framställt i vår motion. Jag finner nämligen dessa yrkanden till alla delar berättigade. Om man vill taga någon hänsyn jämväl till den värnpliktiga ungdomens intressen, är detta ett billigt krav.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall bara be att få peka på, att vid utskottets utlåtande fogats en reservation av sex medlemmar av utskottet, vilka påyrkat utredning, huruvida icke det skulle kunna tillerkännas de värnpliktiga *fria resor* till och från hemorten vid tjänstledighet. Vi ha ansett det vara rimligt, att det åtminstone i det fallet gjordes någonting. Det är ju särskilt nu för tiden så, att vi ha att kämpa med en mycket stor ungdomsarbetslöshet, och följderna av denna ungdomsarbetslöshet bli ju, att den ung-

dom, som rycker in till värnpliktsövningar, mången gång är mycket utarmad. Ha då de unga icke föräldrar, som kunna hjälpa dem — vilket naturligtvis är förhållandet i vissa fall men icke i andra — så behöva de verkligen något litet understöd, när de resa för att besöka hemorten. Vi ha ansett, att en sådan anordning skulle medföra ganska rimliga kostnader för staten. Vi ha alltså funnit motionärernas yrkanden i denna del ganska rimliga. För ett så pass litet yrkande borde det enligt vår uppfattning kunna vinnas majoritet i kammaren, och för att verkligen kunna åstadkomma någon nytta för dessa människor ha vi inskränkt oss till detta yrkande.

Från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation om en utredning i detta avseende, som fogats vid utskottets utlåtande av dess sex socialdemokratiska ledamöter.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det torde väl, om man bedömer denna fråga någorlunda sakligt, utan vidare vara klart, att om man tillmötesginge motionärerna och nedbringade den nuvarande korta värnpliktstiden med tre veckors tjänstledighet, så skulle hela organisationen sönderbrytas. Jag vill visst icke taga de pacifistiska medlemmarna av utskottet i försvar annat än så tillvida, att jag uttalar, att herr Öhman nog underskattar deras intelligens, när han uttalade sin förvåning över att de icke skulle vilja vara med om att åstadkomma en motsvarande förkortning av utbildningstiden. Så pass omdömeslösa äro de väl inte, att de skulle vilja på *den*, av kommunisterna föreslagna, vägen förkorta övningstiden.

Vad beträffar den av utskottets socialdemokratiska ledamöter till utskottets utlåtande fogade reservationen, skall jag för min del säga, att om man är hågad att med en säkerligen icke så ringa kostnad som medgivande åt de värnpliktiga av rätt till fria resor från och till hemorten skulle medföra, öka fjärde huvudtitelns slutsumma, vilken slutsumma i betraktande av de behov, som därmed skola tillgodoses, numera är jämförelsevis liten, så skall det icke från min och, efter vad jag tror, icke heller från mina partikamraters sida framställas någon invändning.

Som ärendet ligger till, ber jag emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hedvall**: Herr talman! Då jag är en av dem, som undertecknat den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, ber jag få säga ett par ord.

I anslutning till vad herr Hage yttrade ber jag få framhålla, att när vi formulerade reservationen på sätt här skett, var det verkligen med en stilla förhoppning, att det skulle kunna leda till något resultat. Vi tyckte, att det var en mycket rimlig begäran detta, att de värnpliktiga skulle vid tjänstledighet erhålla fria resor till och från hemorten. Kostnaderna för dessa resor torde mycket väl rymmas inom den nuvarande anslagssumman på fjärde huvudtiteln. För närvarande äro de värnpliktiga faktiskt sämre ställda än exempelvis landstormsmän. Vid de enskilda järnvägarna eller åtminstone vid en del av dem är det, som bekant, så, att en tjänstledig militär får betala vanlig tredjeklassbiljett, under det att landstormsmän, sjuksköterskor och till och med journalister, som äro ute för sina tidningars räkning, få resa för nedsatt biljettavgift. Då förhållandena äro sådana, tycker man ju, att frågan kunde vara värd en viss uppmärksamhet, och därför begagnar jag tillfället, då jag ser herr försvarsministern här närvarande, att bedja honom ägna denna detalj litet uppmärksamhet. Jag tror den är värd detta.

Till herr Öhman skulle jag vilja säga, att när vi gått in för denna detalj, ha vi gjort det ordentligt. Enligt motionärernas förslag skulle denna tjänstledighet med utbetalande av dagavlönning och portionsersättning samt fria re-

*I fråga om
viss rätt till
tjänstledighet
för värn-
pliktiga.
(Forts.)*

*I fråga om
viss rätt till
tjänstledighet
för värn-
pliktiga.
(Forts.)*

sor medgivnas efter två månaders tjänstetid. Vi ha icke funnit någon rimlig anledning att sätta gränsen till två månader. Det kan ju tänkas, att när den värnpliktige varit inne en månad, det på grund av t. ex. familjeförhållanden blir nödvändigt för honom att resa hem; och varför skulle han inte då få fria resor likaväl som annars? Det kan jag för min del inte begripa!

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Öhman: Herr talman! Endast en kort replik.

Herr Magnusson säger, att de pacifistiska ledamöterna icke skulle kunna gå med på vårt krav om utsträckning av tjänstledighetstiden därför, att de icke skulle vilja vara med om att bryta sönder den nuvarande härordningen. Jag vet icke, om herr Magnusson i Skövde är lämplig talesman för pacifisterna. Jag har eljest fattat det så, att om man är motståndare till vapenövningar i allmänhet, så bör man icke vara motståndare till att en härordning, som ålägger vapenövningar, sönderbrytes. Detta skäl synes mig icke hålla streck.

Beträffande herr Magnussons andra skäl, nämligen att ett bifall till vårt förslag skulle draga alltför stora kostnader — han frågade, huruvida man vore beredd att utöka fjärde huvudtitelns anslagskrav med det belopp, som skulle erfordras för bekostande av fria resor åt de värnpliktiga till och från hemorten — vill jag säga till herr Magnusson, att när man är beredd att bevilja anslag på sammanlagt 135,000,000 kronor till militära ändamål i allmänhet, bör man också taga konsekvenserna och se till, att man i någon mån kan hålla de värnpliktiga skadeslösa och i varje fall göra det möjligt för dem att under sin tjänstgöringstid besöka hemorten. Jag tror att kostnaderna härför bliva ganska begränsade, och jag tror också, att medel kunna erhållas genom en nedprutning på fjärde huvudtiteln i övrigt. Jag lovar herr Magnusson i Skövde, att när den frågan föreligger på kammarens bord, skall jag anvisa honom tillfällen att pruta på fjärde huvudtiteln.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Hage, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Härpå företogs till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 8, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Spångberg m. fl.* yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt utredning och förslag till ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete i enlighet med de riktlinjer, som angivits i motionen.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hage* och *Hansson* i Trollhättan, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en förhöjning skulle kunna åstadkommas — främst för de lägre inkomstklasserna — av nu utgående sjukersättning och livränta enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Spångberg: Herr talman! Senast vid 1928 års riksdag framförde vi från kommunistiska gruppen en motion om ändring i olycksfallsförsäkringslagen beträffande minimibeloppet för sjukpenning och livränta. Vi föreslog då en direkt lagändring om att sjukpenningen skulle höjas ifrån nuvarande 1 krona till 3 kronor om dagen, och att livräntan skulle ökas från nuvarande 300 kronor till 900 kronor per år. Vidare föreslog vi en omläggning av intervallindelningen, så att denna skulle ändras från 270 till 135 kronor med en sjukpenningsintervall av 25 öre, detta senare för att ge de försäkrade möjlighet att få en ersättning vid inträffat olycksfall, som närmare, än vad som nu är fallet, sammanfaller med deras arbetsförtjänst.

Vi hysa givetvis allttjämt samma uppfattning beträffande dessa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen. Då vi emellertid i år ha motionerat om att riksdagen skall hemställa till regeringen om framläggande av lagförslag i enlighet med dessa riktlinjer, ha vi gjort det, bland annat, främst därför, att vi vilja rycka undan det argument, som ju framför allt från socialdemokratiskt håll har framförts, att det icke skulle gå att bifalla motionen utan föregående utredning. Även om man kan diskutera en eller annan detalj, så hålla vi allttjämt före, att beträffande de minimibelopp ifråga om sjukpenningen och livräntan, som vi här föreslagit, kan man icke göra någon som helst eftergift.

Nu förhåller det sig ju också så, att olycksfallsförsäkringslagen har genomgått en för de försäkrade avsevärd försämring i och med de senaste ändringarna, som riksdagen har beslutat. Dessa förändringar ha i själva verket inneburit ett slags »reform» baklänges, så att de lägsta inkomsttagarna av den ersättning, de förut erhållit, förlorat ett belopp av omkring 20 procent, emot vad de skolat erhålla efter den lag, som gällde före de senaste ändringarna. Det bör särskilt framhållas just detta, då man så ofta får höra om de framsteg, som icke minst på detta område ha gjorts under de senare åren.

Till det utlåtande, som här föreligger, ha två socialdemokrater avgivit en reservation, och jag måste säga, att inför denna reservation ter sig socialdemokratiska gruppens ställning minst sagt en smula underlig.

Ang. ifrågasatta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Ang. ifrågasatta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Om man går tillbaka till det utskottsutlåtande, som förelåg år 1928 i anledning av den det året väckta motionen, så fanns det därvid fogad en reservation av fem socialdemokrater. Då detta givetvis var ett avgjort framsteg i förhållande till år 1927, då en liknande motion förelåg, och då ingen socialdemokrat hade reserverat sig, skulle man kunnat tänka sig, att man i år skulle fått se en liten ytterligare framryckning ifrån det hållet. Man vågar så sällan taga steget fullt ut på detta håll, men man skulle i alla fall kunnat tänka sig, att man kunde finna några flera namn under reservationen. Så har emellertid icke skett. I stället är det bara två, som i år reserverat sig, under det att de övriga socialdemokraterna i utskottet ha gått med högern på rent avslag. Det må då icke förefalla underligt, om man inför detta stigande och fallande frågar sig, vari detta egentligen bottnar, om det möjligen inte mera är valspekulation än omtanken om de arbetare, som råkat ut för olycksfall. Det var ju så, att vi 1928 hade riksdagsmannaval. I år ha vi bara landstingsval och kommunalval, och det kanske kan ändra situationen något. Jag undrar vad exempelvis herr Pettersson i Hällbacken och hans övriga kamrater, som ju gått med högern på avslag härvidlag, säga om den saken. Det är ju alltid någon ändring från ena året till det andra, men jag kan icke hjälpa, att för mig ter det sig, som om det vore ett slags system i detta; ett steg fram och två tillbaka.

För utskottet saknar denna fråga emellertid aktualitet. Det är det korta svar, man kan utläsa av motiveringen. Utskottet menar — man får gå tillbaka till 1928 års utskottsutlåtande för att se, vad utskottet egentligen menar — men där finner man, att utskottet menar, att om sjukpenningens minimibelopp höjes över 1 krona per dag och livräntans minimibelopp över 300 kronor per år, skulle man kunna komma in i det förskräckliga förhållandet, att en arbetare, som råkar ut för olycksfall, skulle kunna få en sjukpenning eller en livränta, som i något fall skulle kunna överstiga den arbetsinkomst, han haft, om man hade fått vara frisk. Jag må då säga, att det i sanning är en cynism, som förslår, men ett sådant uttalande blottar samtidigt ett bottenlöst elände i det svenska samhället, som herrarna vid många andra tillfällen nog helst söka förneka.

Emellertid torde det stå klart för envar, som en smula vill begagna sitt förnuft, då han går att taga ställning till denna sak, att det icke går för någon människa att leva på en inkomst av 1 krona om dagen, mycket mindre en inkomst av 300 kronor per år. Eller jag skulle vilja fråga: är det någon av de herrar, som varit med om att avstyrka denna motion, som här vill tala om, huru det skall gå till att leva på ett belopp av 1 krona per dag, respektive 300 kronor om året? Det synes i varje fall mig, som om man icke kan komma ifrån att ge ett svar på den frågan, då man går att taga ställning till olycksfallsförsäkringen. Till detta kommer ett, jag förmodar, ganska känt faktum, att det byråkratiska försäkringsrådet pressar ned hjälpen till det lägsta möjliga för att taga ifrån den försäkrade så mycket som möjligt. Jag har varit i tillfälle att se belysande exempel på just detta, och huru svårt, för att icke säga omöjligt, det är att komma tillrätta med försäkringsrådet i sådana fall, för att icke tala om, huru det dröjer månader eller halvår, innan en person, som råkat ut för ett olycksfall, ens kan erhålla något svar ifrån försäkringsrådet. Det synes, som om man där skulle ha den tanken, att dessa enkla arbetare skulle vara minst sagt ämbetsmän, för att de skulle kunna formulera de skrivelser, som de sända till försäkringsrådet så, att det skulle förstå vad de menade. När det emellertid gäller dessa småbelopp på ett par tre kronor om dagen, är det tydligt, att en 50-öring eller en krona för den, som råkat ut för ett olycksfall, spelar en stor roll, under det att det för statsverket är en obetydlig bagatell.

Vad som ytterligare aktualiserar denna fråga är även det år från år stegrade antalet olycksfall, och det är därvid att märka, att det icke endast är de lättare olycksfallen, som öka i antal, utan också de svårare. Endast under femårsperioden 1925—1929 har till försäkringsanstalten anmälda olycksfall ökat ifrån 66,661 till 109,540. Dessa siffror äro i sanning ett fruktansvärt anklagelse- och bevismaterial rörande den mer och mer uppdrivna hetsen i arbetet. Det är en av de följder, som rationaliseringen för med sig. Det är så mycket hemskare, då man tänker på alla de arbetslösa, som gå därute och icke kunna erhålla någon sysselsättning alls. Men om de komme in i arbetet, skulle det kunna ske en betydande ändring till det bättre, även då det gäller olycksfallen. Detta aktualiserar kanske främst frågan om kortare arbetstid, vilopausar i arbetet o. s. v., men det aktualiserar naturligtvis i främsta rummet frågan om bättre skydd åt dem, som under den ständiga hetsen på arbetsplatserna få riskera liv och lem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag skall icke i vidare mån gå in på någon polemik med den föregående talaren. Jag vill bara säga det till honom, att när han försöker inlägga en viss betydelse i det förhållandet, att endast två socialdemokrater ha reserverat sig i denna fråga, så tror jag, att man kan säga, att även de socialdemokrater, som icke ha reserverat sig, stå säkerligen även de på den *principiella* linjen, att man bör försöka göra någonting i detta avseende, även om de kanske ha resonerat som så, att inför utsiktslösheten att få igenom någonting ha de ej ansett det vara nödvändigt att avgiva någon reservation.

Jag har emellertid för min del ansett, att den synpunkten icke bör hindra från att avge en reservation i denna fråga, men, som sagt, jag är övertygad om att även de, som icke avgivit reservation i denna punkt, stå på samma linje som jag och äro lika intresserade som jag att, om det är någon möjlighet, åstadkomma en förändring i denna lag till förmån för arbetar- och småfolksklassen.

Efter detta skall jag be att helt kort få säga det, att det naturligtvis är riktigt, som motionären påvisar, att vissa av dessa ersättningar, — särskilt de lägsta ersättningarna, som utgå efter denna lag — äro orimligt små. Orsaken till, att lagstiftningen har blivit sådan, är naturligtvis den, att man har velat undvika, att ersättningarna skulle bliva lika stora eller till och med större än den dagsinkomst, som vederbörande har, när han arbetar. Och det vill jag säga till herr Spångberg, att syftar herr Spångberg till en lagstiftning, som skulle innebära, att man i vissa fall skulle åstadkomma ersättningar genom denna lag, som t. o. m. bleve högre, än vad vederbörande hade i inkomst, när han arbetade, då tror jag, att det är ett krav, som är så orimligt, att det icke finnes någon möjlighet att få gehör för en sådan ståndpunkt i riksdagen. Men jag har den uppfattningen, att man kan gå in för vissa ändringar i den nuvarande lagen och åstadkomma vissa höjningar av den nu utgående ersättningen, utan att detta kommer att strida mot nyss antydda princip, d. v. s. man kan åstadkomma vissa förhöjningar i utgående ersättningar och likväl hålla dessa ersättningar inom en sådan ram, att de icke bliva högre, än vad vederbörande har, när han har arbete. Och det är en utredning i denna riktning, som jag för min del skulle vilja åstadkomma.

Ja, vi måste säga oss, att denna ersättning, som är bestämd lägst till 1 krona om dagen, den är oerhört liten, i synnerhet som den endast utgår vid *hel* oförmögenhet att arbeta — annars blir beloppet ännu mindre. Det skulle därför vara rimligt, särskilt beträffande dessa lägsta ersättningar, om de finge höjas något — trots att lagen ändrades 1926 — dock med hänsynstagande till de

Ang. ifrågasatta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Ang. ifrågasätta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

synpunkter, jag nyss påpekat. Det finns säkerligen tekniska möjligheter att åstadkomma en sådan förändring.

Det är från dessa utgångspunkter, herr talman, som jag för min del har avgivit min reservation, och från samma utgångspunkter skall jag be att få påyrka en utredning i överensstämmelse med reservationens hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag tror, att kammaren håller mig räkning, om jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Spångbergs påstående, att det skulle vittna om någon sinnesändring från min sida i denna fråga, att jag icke reserverat mig mot utskottets avslagsyrkande.

Jag ber att på det bestämdaste få protestera mot en sådan uttolkning av det förhållandet, att jag icke står som reservant. Jag har samma principiella uppfattning i denna fråga nu som tidigare. När ärendet föreligger i det skick, att man kan fatta ståndpunkt till detsamma, kommer jag säkerligen att klart och tydligt deklarerera min åsikt. Herr Spångberg och många andra tyckas ha den uppfattningen, att man, för att det skall vara riktigt, måste oupphörligt, år efter år, väcka motioner i frågor, även om de ligga under utredning och man icke har någon utsikt att få igenom sina önskemål. En sådan taktik kan jag icke finna gynnar den sak man säger sig förfäktat. När frågan kommer före på kamrarnas bord i det skick, att man har utsikt att öva inflytande på riksdagens bedömande av densamma, kommer jag — om jag då är medlem av kammaren — att göra mitt bästa, i syfte att de som äro i behov av denna skyddslagstiftning skola få största möjliga bidrag och hjälp.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag tycker, att herr Petterssons i Hällbacken synpunkter äro mycket märkvärdiga. Ty om vi alla skulle tänka, som han gör, måste man fråga sig: vem skall då skapa den opinion, som leder till att ärendena komma i det skick på kamrarnas bord, att vi från arbetarhåll kunna rösta för dem?

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skulle gentemot herr Kilbom vilja säga, att om alla motionerade på det sätt, som kommunisterna göra, skulle icke hela året räcka till för riksdagens arbete.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Herr Kilbom tyckte, att mina synpunkter voro märkvärdiga. Jag skulle då vilja ställa en motfråga till herr Kilbom: om ett spörsmål vid en viss tidpunkt blir föremål för en framstöt vid riksdagen, så att statsmakterna få sin uppmärksamhet fäst på att någonting bör göras, och det i anledning därav kommer till stånd en riksdagsskrivelse och ärendet lägges under utredning, bör man då under utredningstiden oupphörligt, år efter år, upprepa sina yrkanden i riksdagen för att utåt kunna peka på sina ansträngningar och säga: det är *vi*, som göra någonting? Nej, herr Kilbom, det är skillnad mellan demonstrations- och realpolitik! Jag tänker icke komma med några demonstrationer, även om Folkets Dagblad-Politiken skall säga om måndag: herr Pettersson i Hällbacken har tidigare intagit den och den ståndpunkten, men nu har han funnit, att han utan risk kan gå med de borgerliga partierna i utskottet i dessa för arbetarklassen så vitala frågor! Det är helt enkelt demagogi och har ingenting med verklig politik att göra. Jag har deklarerat min uppfattning och skall, som jag sagt, vid det tillfälle, då frågan framdeles kommer upp till

behandling, göra mitt bästa; kanhända blir jag då lika radikal som herr Kilbom i denna fråga.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Herr Petterssons i Hällbacken något irriterade ton tyder på, att jag trampat honom på den ömma punkten.

Alldeles oavsett vad Folkets Dagblad kommer att skriva om måndag vill jag säga, att om det är demonstrationspolitik att framföra de krav, som arbetarklassen känner såsom för sig levande och nödvändiga, kan jag gratulera herr Pettersson i Hällbacken, ty socialdemokratien har då *tidigare* också fört demonstrationspolitik. Att den nu frångått detta, är inte mitt fel.

Vidare vill jag vända mig mot herr Magnusson i Skövde, som påstod, att för den händelse alla skulle motionera här i kammaren i samma utsträckning som kommunisterna, skulle inte ett helt år räcka till för riksdagens arbete. Herr Magnusson tycks anse riksdagen såsom något slags självändamål. Jag trodde, att riksdagen var till för att genomföra av folket önskade reformer och att alltså folkets intressen ytterst äro bestämmande för dess längd.

De två från vår sida väckta motionerna, som föreligga här i dag, ha vitsordats vara väl motiverade — herr Magnusson i Skövde har i vart fall inte på något sätt såsom företrädare för utskottet lyckats bevisa motsatsen — med hänsyn till att arbetarna behöva komma i åtnjutande av vad där föreslås. Eller vill herr Magnusson i Skövde tala om för oss, hur det skall gå till att vid sjukdom existera på den hjälp, som man med lagens *nuvarande* formulering erhåller?

Jag hade tänkt mig, att herr Magnusson i Skövde skulle säga något om de grava anmärkningar, som frambärarna av motionen ha riktat mot riksförsäkringsanstaltens uppträdande gentemot de försäkrade. Detta gick dock tydligen inte för sig. Herr Magnusson tillhör tydligen den sortens folkrepresentanter, som anse, att om en ämbetsman gjort en sak, får man inte säga något därom. Dit höra inte vi, och därför tala vi i överensstämmelse härmed och motionera, när krav föreligga, som vi anse berättigade.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall endast be att få säga, att riksdagen inte är någon inrättning, där herrar kommunister böra få avlasta allt vad de ha på hjärtat och därigenom ge upphov till onödig diskussion. Vidare vill jag säga, att jag anser inte heller, att även om inte herrar ämbetsmän opåtalat böra få göra vad som helst, riksdagen är till för att herrar kommunister skola använda denna såsom tribunal för att gräla på ämbetsmännen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o avslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Spångberg begärde emellertid votering. varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Ang. ifrågasatta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

(Forts.)

Ang. ifrågasätta ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

*Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talman-
nen i riksdagens andra kammare och de ledamöter av
kammaren, som blivit utsedda att jämte herr talman-
nen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjä-
ning, den 14 februari 1930.*

Anmälde, att stenografen hos kammaren F. Blom, under åberopande av läkarbetyg, som utvisade att han vore oförmögen till arbete tills vidare till omkring den 15 maj, anhållit om ledighet tillsvidare från sin stenograftjänst.

Herrar deputerade beslöto bifalla berörda anhållan samt förordnade för tiden från och med den 15 februari intill dess Blom åter kunde inträda i tjänstgöring dels kanslisten hos kammaren juris kandidaten G. Nilson att uppehålla Bloms stenografbefattning, dels ock amanuensen H. Palmer att uppehålla Nilsons kanslistbefattning.

Som ovan.

In fidem
Per Cronvall.

§ 14.

Anmälde och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Nynäshamns köping av viss telegrafverket tillhörig mark;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Ma:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 15.

Till bordläggning anmälde:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — en allmän revision av den senare;

nr 5, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med bestämmelser mot det ekonomiska kriget mellan stater och till en början mot tullkriget och s. k. dumping;

nr 6, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med betonande av den fullständiga avrustningen såsom förbundets mål;

nr 7, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med ett erkännande av nationernas självbestämningensrätt i alla världsdelar; och

nr 8, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med betonande, att antagandet av ett världspråk är ett oavvisligt mål för fredsrörelsen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Borås stad;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Karlstad;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 5, i anledning av väckta motioner om försäljning av visst område från kronoegendomen Skenäs kungsgård;

nr 6, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i bestämmelserna rörande jakt å skogsfågel och ripa inom vissa delar av riket;

nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder till stödjande av fiskerinäringen; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Ystad.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Thomson</i>	under	2 dagar fr. o. m. den 16 febr.,
» <i>Björklund</i>	»	2 » » » 18 »
» <i>Ljung</i>	»	3 » » » 17 »
» <i>Andersson</i> i Katrineholm	»	3 » » » 16 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	»	den 18 febr. och
» <i>Sjöström</i>	»	5 dagar fr. o. m. den 16 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.